הלכות אישות פרק ז' - תמלול

סיכום השיעור

זיכרון פון שיעור — רמב"ם הלכות אישות פרק ז'

כללי הקדמה

אין פרק ו' האט מען געלערנט די **כללים פון תנאים** — וואָס איז אַ תנאי, וועלכע תנאים זענען כשר, וכו'. פרק ז' גייט לערנען אַ ליסטע פון **פאַרשידענע ספּעציפישע תנאים** וואָס מענטשן מאַכן, און וואָס מיינט „נתקיים התנאי" אין יעדן פאַל — ד.ה. וואָס איז דער אָבדזשעקטיווער טייטש פון די ווערטער וואָס דער מקדש האט געזאָגט.

דער טייטש פון אַ תנאי איז **אָבדזשעקטיוו, נישט סובדזשעקטיוו** — „וואָס דו מיינסט איז נישט וואָס דו מיינסט אין דיין קאָפּ, נאָר וואָס די ווערטער וואָס דו האָסט געזאָגט מיינען." דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם כלל **דברים שבלב אינם דברים**. דער תנאי גיט אַ מענטש אַ מעגלעכקייט צו מאַכן זיינע דברים שבלב צו דברים — אָבער נאָר דורך קלאָרע ווערטער, און די חכמים זענען מסביר וואָס די ווערטער מיינען.

דער פרק האט צוויי סאָרטן תנאים: (1) די ערשטע העלפט — תנאים וועגן וואָס דער מאן האט (געלט, פעלד); (2) די צווייטע העלפט — תנאים וועגן וואָס די פרוי האט (נדרים, מומין).

הלכה א': על מנת שירצה אבי / על מנת שלא ימחה אבי

דער רמב"ם'ס ווערטער: „האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירצה אבי — רצה האב, מקודשת. לא רצה, או שמת קודם שישמע הדבר — אינה מקודשת. על מנת שלא ימחה אבי — שמע ומיחה, אינה מקודשת. לא מיחה, או שמת — הרי זו מקודשת."

פשט: עס איז דאָ אַ חילוק צווישן צוויי לשונות: (1) „על מנת שירצה" — דאָ דאַרף דער טאַטע אַקטיוו זאָגן אַז ער וויל; שתיקה אָדער טויט איז נישט גענוג, ווייל „רצון" איז אַ פּאָזיטיווע מעשה. (2) „על מנת שלא ימחה" — דאָ דאַרף דער טאַטע נאָר נישט מוחה זיין; שתיקה אָדער טויט ציילט אַלס נישט-מוחה, ווייל מחאה איז אַ נעגאַטיווע מעשה וואָס איז נישט פאָרגעקומען.

חידושים און הסברות:

1. **שתיקה כהודאה גילט נישט ביי „על מנת שירצה"** — מ'זאָגט נישט אַז שתיקה איז ווי הסכמה. דער תנאי פאָדערט אַן אַקטיווע הסכמה, און שתיקה אָדער טויט איז נישט „רצון".

2. **ביי „על מנת שלא ימחה" — טויט ציילט אַלס נישט-מוחה** — ווייל מחאה איז אַ מעשה וואָס דאַרף געשען; אויב ער איז געשטאָרבן פאַר ער האט געהערט, האט ער קיינמאָל נישט מוחה געווען, ממילא איז דער תנאי מקוים.

3. **מחלוקת ראב"ד** — דער **ראב"ד חולק** אויף דעם רמב"ם און האַלט אַז אפילו „על מנת שירצה" מיינט אויך בלויז „אינו מוחה" — ד.ה. „רצון" דאַרף נישט זיין אַ פּאָזיטיווע הסכמה, נאָר גענוג אַז ער איז נישט מוחה. דאָס איז אַ מחלוקת אויך אין שולחן ערוך. עס איז תלוי אין וויאַזוי מ'לערנט די גמרא.

4. **„מת הבן" — מלמדין את האב שימחה** — אויב דער זון איז געשטאָרבן (נאָך קידושין אָבער פאַר חתונה), און דער טאַטע האָט נאָך נישט געהערט, **לערנט מען דעם טאַטע אַז ער זאָל מוחה זיין** (אָדער זאָגן „איני רוצה"), כדי שלא תיפול לפני יבם. ווייל אַ מקודשת אָן קינדער פאַלט צו יבום, און דאָס איז נישט גוט פאַר איר. „מלמדין" מיינט מ'גיט אים אַן עצה טובה.

הלכה ב': על מנת שיש לי מאתים זוז / בית כור עפר

דער רמב"ם'ס ווערטער: „הרי את מקודשת לי על מנת שיש לי מאתים זוז" אָדער „על מנת שיש לי בית כור עפר" — „אם יש שם עדים שיש לו, הרי זו מקודשת. ואם אין לו — הרי זו מקודשת מספק, שמא יש לו. והוא אומר אין לי — כדי לקלקלה." ביי „בית כור עפר במקום פלוני" — אויב מ'גייט קוקן און ס'איז נישטאָ, איז אויך מקודשת מספק, ווייל „שמא יש לו שם."

פשט: אויב ער קען באַווייזן (מיט עדים) אַז ער האָט די געלט/שטח — מקודשת ודאי. אויב מ'ווייסט נישט — מקודשת מספק, ווייל אפשר האָט ער טאַקע, און ער זאָגט בלויז „אין לי" כדי לקלקלה.

חידושים און הסברות:

1. **„עדים" — צי דווקא עדים?** — עס איז נישט גאָר קלאָר צי דער רמב"ם מיינט דווקא פאָרמעלע עדים, אָדער אפשר גענוג אַז מ'ווייסט עס אַליין. עס ווערט אָפּגעלאָזט אָן קלאָרע הכרעה.

2. **פאַרוואָס מספק ביי „אין לו"** — ווייל **אין מעידין על השלילה** — מ'קען נישט באַווייזן אַז עמעצער האָט נישט. אפשר האָט ער יאָ, נאָר ער איז צוקריגט מיט איר און וויל מקלקל זיין. דעריבער דאַרף זי אַ גט מספק.

3. **ביי „מקום פלוני"** — אויך דאָרט, כאָטש מ'קען גיין קוקן, בלייבט אַ ספק, ווייל אפשר האָט ער עס גוט באַהאַלטן. דאָס איז שווערער צו פאַרשטיין ביי אַ מקום מסוים, אָבער דער זעלבער יסוד פון „כדי לקלקלה" גילט.

4. **[דיגרעסיע: פּראַקטישע סצענאַר]** — דער מעשה'דיגער פאַל: ער זאָגט „איך האָב נישט", זי מיינט זי איז פריי, זי האָט חתונה מיט אַ צווייטן, ער קומט מאָרגן אין בית דין און ווייזט אַז ער האָט יאָ — דאָס שאַפט אַ פּראָבלעם פון ממזרות. דעריבער איז זי מקודשת מספק און דאַרף אַ גט.

הלכה: על מנת שאראך מאתים זוז — ווייזן געלט אדער פעלד

דער רמב"ם'ס ווערטער: "על מנת שאראך מאתים זוז" — הרי זו מקודשת ויראנה. הראה הזוזים ביד אחרים או שהראה בית כור עפר בשדה אחרים — אינה מקודשת. לקח המעות במלוה או בשותפות או ששכר השדה או לקחה באריסות והראה — אינה מקודשת.

פשט: ווען א מאן זאגט "איך וועל דיר ווייזן מאתים זוז" מוז ער ווייזן זיינע אייגענע. ווייזט ער יענעמ'ס געלט אדער יענעמ'ס פעלד — אינה מקודשת. אפילו ער האט א שותפות, מלוה, שכירות אדער אריסות — אינה מקודשת, ווייל "שאראך" מיינט "שלי לעצמי".

חידושים און הסברות:

1. דער לשון "שאראך" (איך וועל דיר ווייזן) מיינט אויטאמאטיש אז ער וועט ווייזן וואס באלאנגט פאר אים, נישט יענעמ'ס. אפילו ער האט עס נישט בפירוש געזאגט, פארשטייט יעדער אז דאס איז דער כוונה.

2. אפילו ער האט א "געוויסע קנין" אדער שותפות — ס'איז נישט גענוג, ווייל ס'איז נישט אינגאנצן זיינס.

3. **שאלה וועגן שותפות:** וואס איז ביי שותפות ווען ער האט 400 זוז בשותפות און ער ווייזט אלע 400 — זיין חלק איז דאך 200 זוז? צו זאגט מען אז ווייל מ'האט זיך נאך נישט צוטיילט קען מען נישט זאגן אז ער האט געוויזן "זיינס"? דער רמ"א ברענגט טאקע די שאלה.

הלכה: בית כור עפר מיט נקעים אדער סלעים

דער רמב"ם'ס ווערטער: היה לו בית כור עפר והיו בו נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים — אם היו הנקעים מלאים מים, נמדדין כסלעים ואין נמדדין עמו מפני שאין ראויין לזריעה. ואם אינן מלאין מים — נמדדין עמו מפני שהן ראויין לזריעה.

פשט: "בית כור עפר" מיינט א פלאץ וואו מ'קען איינזייען. נקעים מיט וואסער רעכנט מען נישט מיט (ווי סלעים), ווייל מ'קען נישט זייען אין וואסער. טרוקענע נקעים רעכנט מען יא מיט, ווייל מ'קען דארטן זייען.

חידושים און הסברות:

- די שאלה איז וויאזוי מ'רעכנט "בית כור" — לויט שטח אדער לויט נוצבארקייט. דער רמב"ם פסק'נט אז "בית כור עפר" מיינט א פלאץ ראוי לזריעה, נישט סתם שטח.

הלכה: על מנת שאין עליך נדרים

דער רמב"ם'ס ווערטער: "הרי את מקודשת לי בזה על מנת שאין עליך נדרים" — ונמצא עליה אחד משלשה נדרים אלו: שלא תאכל בשר, או שלא תשתה יין, או שלא תתקשט במיני צבעונין — אינה מקודשת. ואם נמצא עליה נדר חוץ מאלו, אף על פי שהוא אומר מקפיד — הרי זו מקודשת. ואם אמר לה "על מנת שאין עליך כל נדר" — אפילו נמצאת שנדרה שלא תאכל חרובין — אינה מקודשת.

פשט: סתם "נדרים" מיינט דריי ספעציפישע נדרים פון סיגוף: נישט עסן פלייש, נישט טרינקען וויין, נישט זיך מקשט'ן. נאר די דריי פסל'ן. אבער "כל נדר" — אפילו דער קלענסטער נדר פסל'ט.

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס נדרים שטערן א מאן:** מסכת נדרים שטייט אין סדר נשים (אין גמרא) ווייל רוב נדרים זענען נוגע צו נשים — דער מאן האט א כח פון הפרה (פרשת מטות). דער מאן וויל א פרוי וואס זאל זיין "מענטשלעך" — נישט מיט קאמפליקעישאנס וואס שטערן דעם נארמאלן סדר החיים (קאכן, מיטעסן, א"וו).

2. **וואס מיינט "נדרים" אין דעם קאנטעקסט:** די דריי נדרים רעפרעזענטירן א "סעט" פון זאכן וואס ווייזן אז א פרוי איז זיך מסגף — זי פייניגט זיך, זי איז "אויף א נישט געהעריגע טריפ" פון איבערטריבענע פרומקייט. ערגערע נדרים (למשל נדר אויף תשמיש) זענען בפשיטות אריינגערעכנט. לייכטערע נדרים (למשל נישט עסן חרובין) שטערן נישט.

3. **פרינציפ פון אויסטייטשן תנאי-ווערטער:** מ'קען נישט לאזן "אפן די טוירמע" — א תנאי מוז זיין עפעס וואס מ'קען נאכגיין. דערפאר דעפינירט מען "נדרים" סתם אלס די דריי הארבע נדרים, נישט יעדע נדר.

4. **דער חילוק צווישן "נדרים" און "כל נדר":** נאר ווען ער זאגט "כל נדר" מיינט ער ממש יעדע נדר, אפילו חרובין. דאס ווייזט אז אפשר פרינציפעל וויל ער נישט א פרוי וואס איז "אזא מין וואס מאכט נדרים" בכלל.

5. די גמרא זאגט: **"אי אפשר בלא נשים נדרניות"** — ס'איז א מציאות אז פרויען האבן נדרים.

6. **[דיגרעסיע: מאדערנע מושגים]** נדרים ווערן פארגליכן צו היינטיגע "אישוס" — ווי איינער וואס נעמט מעדיקעישאן, אדער איינער וואס מאכט נישט אויף סעלצער באטלס שבת (ביישפיל פאר איבערטריבענע חומרות). נדרים זענען געווען א ריעקשאן צו צרות אדער ישועות — א סארט "טעראפי" אדער "עבודה".

הלכה: על מנת שאין בך מומין

דער רמב"ם'ס ווערטער: "הרי את מקודשת לי בזה על מנת שאין בך מומין" — ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלין בנשים — אינה מקודשת... נמצא בה מום אחר חוץ מאותן המומין — אפילו אמר מקפיד אני אפילו על זה — הרי זו מקודשת."

פשט: ווען מ'האט מתנה געווען "על מנת שאין בה מומין" און מ'טרעפט איינע פון די מומין הפוסלין — איז זי נישט מקודשת.

אבער אויב מ'טרעפט א מום וואס איז נישט פון דער ליסט פון מומין הפוסלין, אפילו ער זאגט "מקפיד אני אפילו על זה" — איז זי מקודשת.

חידושים און הסברות:

1. דער יסוד איז אז "מומים" אין קאנטעקסט פון קידושין האט א ספעציפישע הלכה'שע באדייטונג — נישט יעדע מיאוס'ע זאך. דאס ווארט "מומים" סתם אין א קידושין-קאנטראקט מיינט נאר די מומין הפוסלין, און מ'קען נישט נאכדעם "צולייגן צו דער ליסט" דורך זאגן "מקפיד אני." אויב איינער האט א מאדנע הקפדה אויף עפעס וואס איז נישט אויף דער ליסט, האט ער געדארפט דאס בפירוש אויסזאגן בשעת מעשה.

2. **אויסטייטשן ווערטער אין קאנטעקסט:** ביי "מומין" ווי ביי "נדרים" איז דאס א שאלה פון אויסטייטשן ווערטער אין קאנטעקסט — נישט סתם דיקשאנערי-טייטש, נאר וואס מיינט א מענטש אין דעם קאנטעקסט פון קידושין. "אין די קאנטעקסט, איבער די טייטש פון די דיקשאנערי."

הלכה: מה הן המומין הפוסלין בנשים

דער רמב"ם'ס ווערטער: "כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים" — מ'זאל קוקן אין הלכות ביאת המקדש פאר דער פולער ליסט. **"ויתר עליהן בנשים"** — ביי נשים קומען צו נאך זאכן: **ריח הרע (ריח הגוף), זיעה (מער ווי נארמאל), ריח הפה, קול עבה, דדין גסין מחברותיה טפח, טפח בין דד לדד, נשיכת כלב ונעשה המקום צלקת, שומה שעל הפדחת** — אפילו קטנה ביותר, אפילו קרובה משער ראשה, ואף על פי שאין בה שיער.

פשט: דער כלל איז אז מומי כהנים (וואס שטייען אין תורה) זענען אויך מומין בנשים. דערצו קומען צו ספעציפישע מומים וואס זענען נאר רעלעוואנט פאר נשים.

חידושים און הסברות:

1. **דער חילוק צווישן מומי כהנים און מומי נשים:** מומי כהנים זענען א כתוב — דער אייבערשטער האט זיי געשריבן אין תורה. דער טעם איז אז א כהן דארף זיין אן "איש מכובד" וואס טוט די עבודה, נישט איינער וואס "ציט עטענשאן" דורך זיין אויסזען. ביי נשים איז דער מושג אנדערש — ס'גייט אום שלימות אין זייער "פרויענישקייט."

2. **"ויתר עליהן בנשים"** — דאס זענען זאכן וואס זענען נאר פוגם ביי א פרוי אבער נישט ביי א מאן. למשל: א מאן וואס שוויצט צופיל איז נישט קיין מום פאר עבודה; דדין איז נישט רעלעוואנט פאר מענער; א סקאר (צלקת) ביי א מאן איז אפילו א "קאמפלימענט" — אבער ביי א פרוי איז עס א מום.

3. **שומה שעל הפדחת — דער חידוש ביי נשים:** ביי כהנים איז א שומה נאר א מום ווען זי האט האר. ביי נשים איז אפילו א קליינע שומה אויפ'ן שטערן אן האר א מום — **"וזו היא השומה שיתירה באשה על הכהנים."** אבער א שומה מיט האר אויף שאר הפנים (נישט פדחת), אדער א שומה גדולה כאיסר אפילו אן האר — **"הרי זו מום בין בכהנים בין בנשים."** דער פדחת איז ווי דער "שליש העליון" ביי אן אתרוג — א גלאטע פלאץ וואו מ'איז מער מקפיד.

4. **[דיגרעסיע: קאנטעקסט-אפהענגיגקייט פון מומים]** — די ליסט פון מומים האט שטארק צוטון מיט קאנטעקסט פון דור און פלאץ, ווייל אלץ דרייט זיך אום "דעת כל בני אדם" — וואס מענטשן האלטן פאר נארמאל. היינט זענען מאנכע פון די זאכן (ווי ריח הפה, ריח רע) זייער גרינג צו באהאנדלען, בעת אנדערע זאכן וואס מ'איז מקפיד היינט זענען אמאל נישט געווען אויף דער ליסט. דאך, דער רמב"ם גיט א פעסטע ליסט באזירט אויף חז"ל'ס וועלט.

הלכה ג': סתם קידושין אן תנאי, ונמצא בה מומין או נדרים

דער רמב"ם'ס ווערטער: "[קידשה סתם ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלין או נדרים —] הרי זו מקודשת מספק."

פשט: ווען מ'האט נישט געמאכט קיין שום תנאי, נאר סתם מקדש געווען, און דערנאך טרעפט מען אז זי האט מומין הפוסלין אדער נדרים — איז זי מקודשת מספק, און זי דארף א גט.

חידושים און הסברות:

1. **מקור פון דעם ספק — כתובות:** אין כתובות שטייט אז זי איז "יוצאת בלא כתובה." די גמרא פרעגט: "בלא כתובה" משמע אז א גט דארף זי יא — אבער פארוואס, ס'איז דאך א מקח טעות? רבא'ס מסקנא איז אז דער תנא אליין האט נישט געוואוסט וואס איז די הלכה — **ס'איז א ספק להלכה:** צי דאס איז טאקע א מקח טעות (ווייל סתם מענטשן ווילן נישט א פרוי מיט מומים), אדער אפשר האט ער עס געזען און מסכים געווען. ווייל ער האט נישט בפירוש מתנה געווען, איז נישטא קיין פראוו.

2. **"ונמצא בה" — ער האט נישט געוואוסט:** דער לשון "ונמצא" מיינט אז ער האט דעם מום נישט געזען בשעת קידושין — ס'איז געווען אין א מקום וואס ער האט נישט געקענט זען. מ'קען נישט זאגן "סבר וקיבל" (ער האט געזען און מסכים געווען).

3. **סבר וקיבל נאך קידושין:** ווען ער וואוינט מיט איר נאך קידושין אן צו קאמפליינען — דער חלקת מחוקק זאגט: ווען ער איז געוואויר געווארן און האט געשוויגן, און נאר שפעטער האט ער זיך באקלאגט — איז זי מקודשת בוודאי, ווייל "אין לדבר סוף" — א מענטש קען אייביג באמערקן נייע זאכן אויף זיין פרוי. אויך דער מושג פון "מוחל ביהולות" — אז ער האט מוותר געווען בשעת ביהולות, ווייזט עס אז ס'גייט אים נישט אן.

4. **מקודשת מספק — פראקטישע נפקא מינה:** מקודשת מספק מיינט: (א) זי איז נישט מותרת לשוק אן גט; (ב) מ'דארף מאכן נאך א קידושין (ווי דער רמב"ם זאגט בפירוש אין פרק ד' אז וואו ס'שטייט מקודשת מספק דארף מען נאך א קידושין). דער עיקר נפקא מינה איז וועגן גירושין — ווייל "קידושין מספק" זעט אויס ווי א קליינע זאך (ער האט דאך שוין אלעס געטון, ס'איז נאר א "פאנטשער"), אבער גירושין איז דער ערנסטער נפקא מינה.

הלכה: קידשה על מנת שאין עליה נדרים — והלכה אצל חכם והתיר לה / רופא וריפא

דער רמב"ם'ס ווערטער: קידשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים, והלכה אצל חכם והתיר לה — הרי זו מקודשת. אבער קידשה על מנת שאין בה מומין, והיו בה מומין, והלכה אצל רופא וריפא אותה — אינה מקודשת. אבל אם התנה האיש שאין עליו נדרים או מומין, והלך אצל חכם והתירו או אצל רופא וריפאו — הרי זו מקודשת, שאין לאיש גנאי במומין שכבר נרפאו ואין האשה מקפדת על זאת.

פשט: ביי א פרוי — נדרים וואס ווערן מותר דורך א חכם העלפט (ווייל חכם עוקר הנדר למפרע), אבער מומים וואס ווערן אויסגעהיילט דורך א רופא העלפט נישט. ביי א מאן — ביידע העלפן, ווייל א פרוי איז נישט מקפיד אויף מומים וואס זענען שוין אויסגעהיילט.

חידושים און הסברות:

1. **דער יסוד פון חכם עוקר למפרע:** דער חילוק צווישן נדרים און מומים ביי א פרוי איז ווייל א חכם וואס איז מתיר א נדר איז עוקר למפרע — כאילו דער נדר איז קיינמאל נישט געווען. ממילא, בשעת קידושין איז טאקע נישט געווען קיין נדר. אבער א רופא וואס היילט א מום — דער מום איז יא געווען בשעת קידושין, ער איז נאר יעצט אויסגעהיילט.

2. **קשיא אויף דעם יסוד פון עוקר למפרע:** פארוואס דארף מען דעם לומדות'דיגן יסוד פון עוקר למפרע? למעשה, יעצט איז נישטא קיין נדר וואס שטערט — אזוי ווי ביי רפואה, יעצט איז נישטא קיין מום. דער פראקטישער רעזולטאט איז דאך דער זעלבער!

3. **תירוץ — נדר איז א לומדות'דיגע זאך, מום איז א מציאות'דיגע זאך:** א נדר איז א חלות — ווען מ'איז מתיר, איז למפרע קיינמאל נישט געווען קיין איסור. אבער א מום איז א מציאות — אפילו נאך רפואה, בלייבט דער פאקט אז דער מענטש האט אמאל געהאט א מחלה. ביי א פרוי איז דאס א פראבלעם פאר דעם מאן (גנאי לאשה), ביי א מאן איז דאס נישט א פראבלעם פאר דער פרוי.

4. **נאך א קשיא — פערסאנאליטי פון א נדרנית:** אפילו אויב חכם איז עוקר למפרע, בלייבט דאך דער פאקט אז דאס איז א טייפ פרוי וואס מאכט נדרים — דאס איז א פערסאנאליטי פראבלעם. דער לשון הגמרא איז "אינו רוצה בשם הנדרנות" — מ'וויל נישט א פרוי וואס האט דעם נאמען פון א נדרנית. דער רמב"ם ברענגט אבער נישט דעם לשון.

5. **ענטפער:** "על מנת שאין עליך נדרים" רעדט נאר פון דער חלות נדר, נישט פון דער פערסאנאליטי. ווען חכם איז עוקר למפרע, איז טעכניש קיינמאל נישט געווען קיין נדר — דאס איז וואס דער תנאי האט געפאדערט. דער פערסאנאליטי-טענה שטייט נישט אין דעם רמב"ם'ס הלכה.

6. **דער מסקנא:** דער רמב"ם'ס סוף-לשון ("שאין לאיש גנאי במומין ואין האשה מקפדת") ווייזט אז אלעס דרייט זיך ארום "מקפיד" — וואס באדערט דעם צד. דאס מישט מציאות מיט לומדות: ביי מומים פון א פרוי — דער מאן איז מקפיד אויף דער מציאות אז זי האט אמאל געהאט א מום; ביי נדרים — דער עוקר למפרע נעמט אוועק דעם אביעקט פון הקפדה; ביי א מאן — די פרוי איז בכלל נישט מקפיד.

7. **קלארונג וועגן דעם קעיס:** מ'רעדט פון א סיטואציע וואו בשעת קידושין האט זי געהאט דעם מום, און נאכדעם איז זי אויסגעהיילט געווארן. נישט אז זי האט אמאל פריער געהאט א מום און יעצט ביי קידושין איז שוין אויסגעהיילט.

הלכה: קידושין מיט תנאי פון צייט — על מנת שאתן לך מאתים זוז מכאן ועד שלשים יום

דער רמב"ם'ס ווערטער: האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה על מנת שאתן לך מאתים זוז מכאן ועד שלשים יום — אם נתן לה בתוך שלשים יום מקודשת, ואם עברו השלשים ולא נתן אינה מקודשת.

פשט: ער מאכט קידושין מיט א תנאי אז ער וועט איר געבן מאתים זוז אין דרייסיג טעג. אויב ער טוט עס — מקודשת למפרע (ווייל "על מנת" ארבעט מעכשיו). אויב נישט — אינה מקודשת.

חידושים: דאס איז א פשוט'ער קעיס — "על מנת" מאכט קידושין מעכשיו ווען דער תנאי ווערט מקוים, ווי מ'האט שוין געלערנט.

הלכה: הרי את מקודשת לי בזוזים אלו לאחר שלשים יום

דער רמב"ם'ס ווערטער: הרי את מקודשת לי בזוזים אלו לאחר שלשים יום — אף על פי שנתאכלו המעות בתוך שלשים יום, הרי זו מקודשת. ואם חזר בו בתוך השלשים או חזרה היא — אינה מקודשת.

פשט: ער געבט איר יעצט די געלט, אבער זאגט אז קידושין זאל חל ווערן ערשט נאך דרייסיג טעג. אפילו אויב די געלט איז שוין אויסגענוצט ביז דרייסיג טעג — מקודשת. אבער אויב איינער פון זיי ציט צוריק אין די דרייסיג טעג — אינה מקודשת.

חידושים און הסברות:

1. **דער חילוק צווישן "על מנת" און "לאחר שלשים יום":** ביי "על מנת" ווערט קידושין למפרע ווען דער תנאי ווערט מקוים. ביי "לאחר שלשים יום" ווערט קידושין ערשט נאך דרייסיג טעג — אבער די מעשה קנין (געבן די געלט) איז שוין געשען יעצט.

2. **קשיא — וויאזוי קען קידושין חל ווערן אן געלט?** ס'איז א "פאני סיטואציע" — ער האט געגעבן די געלט א חודש צוריק, אבער קידושין חל'ט ערשט יעצט ווען די געלט איז שוין נישטא. תירוץ: א מענטש קען לייגן א צייט אויף ווען קידושין זאל חל ווערן. געווענליך ווען מ'געבט געלט ווערט קידושין באלד, אבער

מ'קען עס אפלייגן. אויב ביי דרייסיג טעג איז נישטא די געלט — שטערט נישט, ווייל דער מעשה קנין איז שוין געווען.

3. **דער דין פון חזרה בתוך שלשים יום:** ווייל קידושין חל'ט ערשט נאך דרייסיג טעג, איז דא אן "אפענינג" אז יעדער צד קען צוריקציען אין די צווישנצייט. דאס איז א נפקא מינה פון "לאחר שלשים יום" לגבי "על מנת".

הלכה: בא שני וקידשה בתוך שלשים יום (ביי "לאחר שלשים יום")

דער רמב"ם'ס ווערטער: בא שני וקידשה בתוך השלשים יום — הרי זו מקודשת לשני לעולם, לפי שבשעה שקידשה השני לא היתה מקודשת.

פשט: אויב א צווייטער מאן קומט און איז מקדש די פרוי אין די דרייסיג טעג — איז זי מקודשת צום צווייטן, ווייל בשעת זיין קידושין איז זי נאך נישט געווען מקודשת צום ערשטן.

חידושים און הסברות:

1. **דער צווייטער'ס קידושין איז "לעולם":** דער צווייטער האט נישט געמאכט קיין תנאי מיט צייט — ער האט סתם געזאגט "הרי את מקודשת לי", ממילא איז עס א רעגולערע קידושין לעולם.

2. **דער יסוד:** בשעת דער צווייטער האט מקדש געווען, איז זי נאך נישט געווען מקודשת צום ערשטן — ווייל ביי "לאחר שלשים יום" חל'ט קידושין ערשט נאך דרייסיג טעג. ממילא איז זי א פנויה געווען און דער צווייטער'ס קידושין חל'ט. ווען דעם ערשטנ'ס קידושין "קומען אן" נאך דרייסיג טעג, טרעפן זיי איר שוין אלס אשת איש, און קידושין תופסין נישט אין אשת איש. דער צווייטער איז נישט עובר געווען אויף אשת איש ווייל בשעת מעשה איז זי נאך נישט געווען אן אשת איש.

הלכה ח': מעכשיו ולאחר שלשים יום

דער רמב"ם'ס ווערטער: "האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום בדינר זה, ובא אחר וקידשה בתוך השלשים, הרי זו מקודשת מספק לשניהם."

פשט: ער זאגט "מעכשיו ולאחר שלשים יום" — ער ווייל אז נאך דרייסיג טעג זאל זי ווערן מקודשת למפרע פון יעצט. דאס איז א צוזאמענקוועטשונג פון צוויי קאנצעפטן — "מעכשיו" און "לאחר שלשים יום" — וואס שטייען אין סתירה. דער ספק איז וואס איז שטערקער: דאס ווארט "מעכשיו" אדער דאס ווארט "לאחר שלשים יום."

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס איז "לאחר שלשים יום" נישט א חזרה תוך כדי דיבור פון "מעכשיו"?** נארמאלערוויז, ווען איינער זאגט "מעכשיו" און גלייך נאכדעם "לאחר שלשים יום," וואלט דאס געווען א חזרה תוך כדי דיבור. אבער דא איז עס נישט קיין חזרה, ווייל ער האט נאך נישט פארענדיגט זיין סענטענס — ער זאגט נאך "בדינר זה." דאס ווארט "בדינר זה" שטייט נאך "לאחר שלשים יום," וואס באווייזט אז ער איז נאך אינמיטן רעדן, און דעריבער איז "לאחר שלשים יום" א חלק פון דער אויסזאג, נישט א חזרה.

2. **קשיא אויף דעם חידוש — תוך כדי דיבור ביי קידושין:** מ'וועט שפעטער לערנען אז תוך כדי דיבור העלפט נישט ביי קידושין ("לכל התורה כולה תוך כדי דיבור חוץ ממקדש"). אויב אזוי, וואלט "לאחר שלשים יום" בכלל נישט געקענט זיין א חזרה, אפילו אן דעם חידוש פון "בדינר זה"! ענטפער: חזרה איז נישט סתם זאגן ווערטער נאך א סענטענס, נאר חזרה איז א מצב וואס יעדער פארשטייט אז יעצט איז געווען א חזרה. ווען ער האלט נאך אינמיטן רעדן (ער האט נאך נישט געזאגט "בדינר זה"), איז עס בכלל נישט אין דער קאטעגאריע פון חזרה. דאס איז א חידוש אין דער דעפיניציע פון חזרה – עס איז תלוי אין דער מצב, נישט נאר אין דער צייט. (דער חידוש ווערט באמערקט אלס א "מחדש מלבבו" – א נייער גדר וואס מען דארף באווייזן.)

3. **פארוואס איז עס א ספק אין הלכה?** דער ספק איז נישט וואס דער מענטש מיינט (ער מיינט קלאר ביידע זאכן), נאר א ספק אין הלכה – וואס טוט מען מיט אזא סתירה'דיגע אויסזאג? דער רמב"ן און אנדערע האלטן אז עס איז א ספק. די גמרא איז נישט פשוט וואס דער תנאי מיינט.

4. **פראקטישע אנווענדונג פון "מעכשיו ולאחר שלשים יום":** א מענטש וואס גייט אין א מקום סכנה (ארמיי, מלחמה) און ווייל מקדש זיין א פרוי, קען זאגן "מעכשיו ולאחר שלשים יום" – אויב ער שטארבט אינערהאלב דרייסיג טעג, זענען די קידושין נישט חל, און זי דארף נישט ייבום. (פארגלייכבאר צו גט על תנאי וואס שטייט אין די גמרא ביי מלכות בית דוד.)

5. **"שניהם נותנין גט, בין בתוך השלשים בין לאחר השלשים":** פארוואס דארפן ביידע געבן א גט? זאל דער צווייטער געבן א גט, און דער ערשטער זאל פשוט געבן נייע קידושין! ענטפער: "בתוך שלשים" מיינט אז מען קען שוין יעצט געבן א גט, ווייל לויט דעם צד אז "מעכשיו" איז דער עיקר, איז זי שוין יעצט מקודשת צום ערשטן. "לאחר שלשים" טוט נישט צו — לויט דעם צד אז עס איז א פראבלעם, בלייבט דער ספק.

הלכה ט': מערערע מענער מיט "מעכשיו ולאחר שלשים"

דער רמב"ם'ס ווערטער: אפילו הן מאה על הסדר הזה, קידושי כולן תופסין בה, וצריכה גט מכל אחד ואחד, מפני שהיא מקודשת לכולן בספק.

פשט: ווען דער ערשטער האט געזאגט "מעכשיו ולאחר שלשים יום" און ער האט "משייר" געלאזט דרייסיג טעג אפן, קענען נאך מענער קומען אריינרוקן – איינער מיט צוואנציג טעג, איינער מיט צען טעג, אפילו הונדערט מענער. אלע קידושין תופסין בספק, און זי דארף א גט פון יעדן איינעם.

חידושים: "מאה" קען מיינען צוויי זאכן: (א) הונדערט מענער אינערהאלב דרייסיג טעג (אויב מען מאכט דריטל-טעג), אדער (ב)

איינער האט געזאגט הונדערט טעג (א לענגערע צייט-ראם).ביידע וועגן ארבעט דער דין. [באמערקונג: דאס איז "זייער נישט רעקאמענדעד" — מען זאל נישט מאכן אזעלכע קונצן, נאר געבן קידושין געהעריג. דאס איז מסתמא נישט א מעשה שהיה נאר א למדנות'דיגע חקירה.]

הלכה י': "חוץ מפלוני"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "הרי את מקודשת לי חוץ מפלוני" – כלומר שלא תיאסר עליו, תהיה אשת איש על כל העולם ולפלוני תהיה כפנויה – הרי זו ספק מקודשת.

פשט: ער וויל מקדש זיין א פרוי אבער אויסשליסן איין מענטש – זי זאל זיין אשת איש פאר דער גאנצער וועלט, אבער פאר פלוני זאל זי זיין ווי א פנויה. דער רמב"ם פסק'נט אז עס איז ספק מקודשת.

חידושים און הסברות:

1. דער ספק איז א ספק אין הלכה – עס איז זיכער אז אין הלכה קען נישט זיין אזא זאך אז זי זאל זיין פנויה לפלוני, ווייל קידושין מאכט איר אסור אויף אלעמען. די שאלה איז צי דער שייר (אויסנאם) מאכט אז די גאנצע קידושין ווערן בטל, אדער צי דער שייר ווערט בטל און די קידושין בלייבן שטיין.

2. דער ענין פון "חוץ מפלוני" איז געבויט אויף א מחלוקת רבי אליעזר וחכמים ביי גט — "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מאיש פלוני". רבי אליעזר מכשיר און חכמים פסלן. ביי קידושין איז אן ענליכע שאלה.

הלכה: "על מנת שתהיי מותרת לפלוני" — תנאי שאי אפשר לקיימו

דער רמב"ם'ס ווערטער: אויב ער זאגט "הרי את מקודשת לי" מיט א באדינגונג אז זי זאל זיין "מותרת לפלוני" — הרי זו מקודשת, ותהיה אסורה על אותו פלוני כשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו.

פשט: ווען ער זאגט מפורש "מקודשת לי" אבער לייגט צו א תנאי אז זי זאל זיין מותרת צו א געוויסן מאן — איז דאס א תנאי שאי אפשר לקיימו, ווייל אן אשת איש קען נישט ווערן מותרת צו אן אנדערן מאן. דעריבער — תנאי בטל ומעשה קיים, און זי איז מקודשת.

חידושים און הסברות:

1. **דער חילוק צווישן "חוץ מפלוני" (ספק) און "על מנת שתהיי מותרת לפלוני" (ודאי מקודשת):** ביי "חוץ מפלוני" איז נישט קלאר וואס ער מיינט — אפשר מיינט ער עפעס אנדערש ווי א תנאי, אפשר איז עס בכלל נישט קיין לשון קידושין. אבער ווען ער זאגט מפורש "מקודשת" מיט א תנאי "על מנת שתהיי מותרת לפלוני", איז קלאר אז ער האט קידושין געמאכט מיט א תנאי שאי אפשר לקיימו — תנאי בטל ומעשה קיים.

2. "אי אפשר לקיימו" מיינט נישט נאר פיזיש אוממעגליך, נאר אויך הלכתית אוממעגליך — קיין מענטש קען נישט מאכן אן אשת איש מותרת צו אן אנדערן. דאס שליסט אריין דעם מושג פון "מתנה על מה שכתוב בתורה" אין דעם קאנצעפט פון "אי אפשר לקיימו".

3. **[דיגרעסיע: פרינאפ אז ער וועט נישט גט'ן]** א יונגערמאן האט געפרעגט וועגן זיין ווייב'ס פארלאנג צו מאכן א "פרינאפ" (prenup) אז ער איז מוותר אויף דעם רעכט איר צו גט'ן. דאס איז מתנה על מה שכתוב בתורה — מ'קען נישט אוועקנעמען דעם רעכט פון גט. דער אמת'ער מעכאניזם פאר אזא זיכערהייט איז תוספות כתובה — מ'קען פארגרעסערן דעם סכום וואס ער דארף צאלן ביי א גט, וואס איז ד

ער הלכתישער וועג צו געבן פינאנציעלע זיכערהייט.

הלכה: קידושין "לאחר שאגרשיך" — צוויי פרוטות

דער רמב"ם'ס ווערטער: הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה "הרי את מקודשת לי היום באחת ובאחת לאחר שאגרשיך" — הרי זו מקודשת, וכשיגרש אותה תהיה מקודשת, עד שיגרש אותה פעם שניה מן קידושי פרוטה שניה.

פשט: ער גיט איר צוויי פרוטות — איינע פאר קידושין יעצט, און איינע פאר קידושין נאכדעם וואס ער וועט איר גט'ן. זי ווערט מקודשת יעצט, און אויב ער גט איר, ווערט זי אויטאמאטיש ווידער מקודשת דורך די צווייטע פרוטה, און ער דארף איר געבן א צווייטן גט.

חידושים און הסברות:

1. **קשיא — פארוואס איז דער ערשטער גט נישט פסול?** ער וויל דאך נישט באמת זיך צוטיילן פון איר — א גט דארף זיין "דבר הכורת בינו לבינה"! דאס ווערט נישט אויסגעלייזט אבער איז אן אינטערעסאנטע קשיא.

2. **דער "טריק":** מ'קען נישט מתנה זיין אז א גט זאל נישט ארבעטן (דאס איז מתנה על מה שכתוב בתורה), אבער מ'קען יא מאכן א קאנדישן פאר נאך דעם גט — אז נאכן גט זאלן ווידער חל ווערן קידושין.

הלכה: דבר שלא בא לעולם — גוי, עבד, שפחה, אשת איש, אחות אשתו

דער רמב"ם'ס ווערטער: ווען ער זאגט "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר" (ער איז א גוי), אדער "לאחר שתתגיירי" (זי איז א גויה), אדער "לאחר שאשתחרר" / "לאחר שתשתחררי" (עבד/שפחה), אדער "לאחר שימות בעליך" (אשת איש), אדער "לאחר שתמות אחותך" (אחות אשתו) — אינה מקודשת.

פשט: אין אלע פאלן וואו יעצט איז נישט שייך קידושין (ווייל איינער איז א גוי, עבד, שפחה, אשת איש, אדער אחות אשתו),

העלפט נישט וואס ער זאגט אז עס זאל חל ווערן שפעטער.

חידושים און הסברות:

1. **דער עיקר חילוק צווישן דעם פאל און דעם פריערדיגן פאל (צוויי פרוטות):** דארט, בשעת מעשה הקידושין, איז ער שוין יעצט א בר קידושין — ער קען יעצט מקדש זיין. ער לייגט נאר צו א תנאי אויף ווען עס זאל חל ווערן. אבער דא, בשעת מעשה הקידושין, איז ער (אדער זי) בכלל נישט בר/בת קידושין — א גוי, אן עבד, אן אשת איש — ממילא הייבט גארנישט אן.

2. **חידוש:** הגם אז מ'האט פריער געלערנט אז מ'קען מאכן קידושין "מעכשיו ולאחר שלשים" (וואו דער מעשה קידושין געשעט יעצט אבער חל ווערט שפעטער), דאך דא ארבעט עס נישט — ווייל דער מעשה נתינת קידושין אליין מוז געשען צווישן מענטשן וואס זענען בני קידושין. ווער איז דער נותן? א גוי? אן עבד? דער מעשה קידושין אליין איז פארקייט.

3. **שארפע קשיא אויף אחות אשתו:** ביי אחות אשתו, דער מקדש אליין איז א כשר'ער יוד, און זי איז א כשר'ע יודישע פרוי — דער איסור איז נאר א ערוה-איסור. פארוואס זאל דאס נישט ארבעטן אז עס זאל חל ווערן נאכדעם וואס די שוועסטער שטארבט? ענטפער: דער איסור אחות אשתו איז אזוי שטארק אז עס "געווינט גלייך" — די קידושין ווערן בטל מיד, און עס בלייבט גארנישט איבער וואס זאל שפעטער חל ווערן.

4. **דער יסוד:** קידושין דארפן זיין "קידושין הראויין לביאה" — דער מעשה קידושין מוז געשען אין א צייט ווען עס קען פאקטיש ווירקן.

הלכה: יבמה לשוק — ספק

דער רמב"ם'ס ווערטער: האומר ליבמה "הרי את מקודשת לי בזה לאחר שיחלוץ ליך יבמיך" — הרי זו מקודשת מספק, הואיל ואילו קידשה עתה היו קידושין תופסין בה מספק.

פשט: ביי א יבמה שומרת יבם, אויב ער זאגט איר "הרי את מקודשת לי נאכדעם וואס דיין יבם וועט דיר חליצה געבן" — איז זי ספק מקודשת.

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס דא איז א ספק (און נישט ודאי לא כמו אחות אשתו):** ס'איז א גרויסע מחלוקת אין מסכת יבמות צו א יבמה לשוק האט דעם זעלבן דין ווי חייבי כריתות (וואו אין קידושין תופסין) אדער ווי חייבי לאוין/עשה (וואו קידושין תופסין). היות אז אפילו יעצט וואלטן קידושין תופס געווען מספק, איז אויך דער "לאחר שיחלוץ" א קידושי ספק.

2. **דער יסוד:** דער סטאטוס פון "לאחר" ווערט באשטימט לויט דעם סטאטוס פון "עתה" — אויב יעצט וואלט עס געווען ספק קידושין, איז אויך דער "לאחר" ספק קידושין.

הלכה: דבר שלא בא לעולם — "אם ילדה אשתך נקבה"

דער רמב"ם'ס ווערטער: האומר לחבירו "אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי בזה" — לא אמר כלום. ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר...

פשט: אויב ער זאגט "אויב דיין ווייב וועט געבוירן א מיידל, זאל זי זיין מקודשת צו מיר" — איז עס גארנישט, ווייל דאס קינד עקזיסטירט נאך נישט (דבר שלא בא לעולם). אבער אויב זי איז שוין מעוברת און מ'זעט דעם עובר (הוכר העובר), איז עס אנדערש.

חידושים און הסברות:

1. **פארוואס נישט לכל הפחות קידושי ספק?** ווייל אויב ס'איז א זכר, קען מען בכלל נישט רעדן פון קידושי ספק — ביי א זכר איז בכלל נישט שייך קידושין. דעריבער איז עס גארנישט (לא אמר כלום), נישט אמאל ספק.

הלכה: מקדש עובר — הוכר העובר

דער רמב"ם'ס ווערטער: "ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר... הרי זו מקודשת... ויראה לי שצריך לחזור ולקדש אותה מאביה אחר שתיולד... כדי שיכנוס אותה בקידושין שאין בהן דופי"

פשט: ווען איינער איז מקדש דעם עובר פון זיין חבר'ס פרוי, ווען מ'זעט שוין אז זי איז מעוברת (הוכר העובר), איז זי מקודשת. אבער דער רמב"ם זאגט "ויראה לי" אז מ'דארף נאכאמאל מקדש זיין נאכ'ן געבורט, כדי ס'זאל זיין "קידושין שאין בהן דופי."

חידושים און הסברות:

1. **ספק זכר/נקבה:** מ'ווייסט נישט צי דער עובר איז א זכר אדער א נקבה. אבער דאס איז נישט דער עיקר פראבלעם — דער עיקר פראבלעם איז **דבר שלא בא לעולם:** אויב ס'איז א נקבה, איז זי נאך נישט געבוירן, ס'איז נאך נישטא קיין נקבה. דער רמב"ם האלט (ווי ער ברענגט אין פירוש המשניות) אז אפילו הוכר עוברה איז נאך א **דבר שלא בא לעולם**. דערפאר, אויף מקח וממכר וואלט הוכר עוברה אפשר נישט געארבעט. נאר וואס די גמרא זאגט "מקודשת" איז **משום חומרא דקידושין** — מספק איז מען מחמיר.

2. **דער רמב"ם'ס חידוש — "ויראה לי":** דער רמב"ם זאגט נישט בלויז אז ס'איז מקודשת מספק. ער זאגט אז מ'דארף **נאכאמאל מקדש זיין** נאכ'ן געבורט, "כדי שיכנוס אותה בקידושין שאין בהן דופי." דאס איז דער רמב"ם'ס אייגענער חידוש — אין דער גמרא שטייט עס נישט. דער "ויראה לי" גייט בעיקר אויף דעם חידוש אז מ'דארף נאכאמאל מקדש זיין.

3. **וואס מיינט "דופי"?** "דופי" מיינט ספיקות — ווי מ'געפינט ביי נביא, אז "דופי" מיינט מ'וועט האבן ספיקות. (א פרואוו צו זאגן אז "דופי" מיינט עפעס מער ווי בלויז הלכה'דיגע ספיקות ווערט אפגעווארפן.)

4. **דער רמב"ם'ס יסוד אין קידושין:** דער רמב"ם'ס "ייראה לי" איז געבויט אויף א **ברייטערן יסוד** — דער רמב"ם האלט אז **קידושין איז כמעט א מצוה חיובית**, ס'איז דא אן ענין אז ס'זאל זיין א ריכטיגע קידושין. דערפאר, יעדע מאל ווען ס'איז ספק קידושין, אויב מ'וויל וואוינען מיט איר, דארף מען מאכן נאכאמאל קידושין. מקדש זיין א מיידל אויפ'ן בויך פון דער מאמע איז "כמעט אזוי ווי א בן נח" — דאס איז נישט "די הייליגע קידושין."

5. **מחלוקת אחרונים — גר"א vs. חלקת מחוקק/בית שמואל:** דער **גר"א** זאגט אז דער רמב"ם'ס "ייראה לי" דא מיינט דאסזעלבע ווי אין פירוש המשניות — אז "מקודשת" איז נאר **לחומרא** (מספק). דער **חלקת מחוקק** און **בית שמואל** זאגן אז דער רמב"ם האט **צוריקגעצויגן** פון פירוש המשניות — ווייל דא זאגט ער נישט אז ס'איז נאר ספק קידושין, נאר ער זאגט עס מער אלס א הוראה אז מ'דארף נאכאמאל מקדש זיין. דער חילוק איז אפשר נישט אזוי גרויס, ווייל אויך ביי ספק קידושין איז נישטא קיין איסור צו וואוינען מיט איר.

הלכה: "הרי את מקודשת לי במאה דינר" — געגעבן איין דינר

דער רמב"ם'ס ווערטער: "האומר לאשה הרי את מקודשת לי במאה דינר, ונתן לה דינר — הרי זו מקודשת משלקחה הדינר, והוא ישלים לה השאר" — ווייל **"שזה כמי שאמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שאשלים ליך מאה דינר, שהיא מקודשת מעכשיו."**

פשט: ווען ער זאגט "במאה דינר" סתם און גיט איר איין דינר, איז זי מקודשת פון יעצט, און ער ווערט חייב צו משלים זיין דעם רעשט. דאס איז נישט אזוי ווי מלוה — ער איז נישט מקדש מיט דער מלוה, נאר ער איז סתם שולדיג דעם רעשט.

חידושים:

- דער פשט איז נישט אז ער שטעלט א שיעור אז קידושין דארף זיין מיט הונדערט דינר — קידושין איז גענוג מיט א פרוטה. נאר ער ווערט שולדיג דעם רעשט אלס א חוב.

- דאס איז **נישט** דער פאל פון מלוה — ווייל ער איז נישט מקדש מיט דער מלוה, ער איז סתם שולדיג.

הלכה: "במאה דינר אלו" — ער זאגט "אלו"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אבל אם פירש ואמר לה הרי את מקודשת לי במאה דינר אלו, והתחיל למנות לתוך ידה — אינה מקודשת עד שישלים. ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולין לחזור." אויך: "נמצא מנה חסר דינר, או נמצא מהן דינר נחושת — אינה מקודשת."

פשט: ווען ער זאגט "אלו" מיינט ער דוקא די ספעציפישע הונדערט דינר. ביז ער גיט אלע הונדערט, קענען ביידע חזר'ן. אויב ס'פעלט איינס, אדער איינס איז נחושת אנשטאט כסף — אינה מקודשת.

חידושים:

- **דינר רע (צוקנייטשטע מטבע):** ווען איינע פון די מטבעות איז באשעדיגט אבער נאך אין דער קאטעגאריע — "אם יכולה להוציאו על ידי הדחק" (מ'קען עס נאך אריינריקן ביי א סוחר) — **יחליפנו**, ער דארף עס טוישן. דאס מיינט: **קידושין איז קידושין**, אבער ער האט א חיוב צו טוישן דעם שלעכטן דינר פאר א גוטן, ווייל ער האט איר אונטערגענומען. "יחליפנו" גייט אויף דעם פאל ווען **זי שטעלט זיך דערויף** — ווען זי באקלאגט זיך. אויב זי איז מוחל, איז פשוט. אבער ווען זי שרייט, קען זי נישט מבטל זיין די גאנצע שידוך — ער קען זאגן "גיב מיר צייט, יחליפנו."

הלכה: מקדש מיט בגדים — "שיראי אין צריכין שומא"

דער רמב"ם'ס ווערטער: "אמר לה הרי את מקודשת לי בבגדים אלו שהן שוין חמישים דינר... והיו מן המשי וכיוצא בהן שהאשה מתאוה להן... אם היו שוים חמישים — הרי זו מקודשת משעת לקיחה, ואינן צריכין שומה בשוק."

פשט: ווען ער גיט איר בגדים פון זייד אדער ענליכעס וואס א פרוי האט תאוה דערצו, און זיי זענען טאקע ווערט וואס ער האט געזאגט — איז זי מקודשת פון דעם מאמענט, אן צו ווארטן אויף א שומא אין מארק.

חידושים און הסברות:

1. **"שיראי אין צריכין שומא" — דער רמב"ם'ס פשט אין דער גמרא:** אין דער גמרא שטייט אז שיראי (שיינע בגדים) דארפן נישט קיין שומא. דער רמב"ם לערנט דאס אז מ'דארף נישט **ווארטן** פאר א שומא — אבער ס'מוז טאקע זיין ווערט דעם סכום. ס'איז נישט אז "מתאוה" מאכט עס ווערט מער ווי עס איז ווערט.

2. **פארוואס מאכט "אשה מתאוה להן" א חילוק?** ביי שיראי האט זי **שוין יעצט הנאה** — זי זעט די שיינע בגדים און זי גלייכט עס. דערפאר דארף מען נישט ווארטן אויף א שומא — זי איז זיך מתקדש מיט דער הנאה וואס זי באקומט יעצט. אבער ביי א סתם'ע זאך וואס דער גאנצער ווערט איז נאר וואס "דער שמאי אין גאס זאגט" (ווי אן אלטע סטעמפ וואס זעט אויס ווי גארנישט אבער איז ווערט טויזנט דאלער) — דארף מען ווארטן פאר א שומא.

3. **קשיא:** אויב "אשה מתאוה להן" מיינט אז ביי איר איז עס ווערט 50 דינר, פארוואס מוז עס זיין עקזאקט 50 דינר אין מארק? ענטפער: **ס'מוז טאקע זיין ווערט** — "שוים" מיינט אמת'ן ווערט. אבער דער חידוש איז נאר אז מ'דארף נישט ווארטן אויף א פארמעלע שומא.

4. **דער רמב"ן'ס שיטה (קאנטראסט):** דער רמב"ן האט געהאלטן אז ביי א סתם'ע זאך (ווי א באקס מיט אלטע ספרים) וואס מ'ווייסט נישט דעם ווערט — אויב ס'איז נישט ווערט, איז גארנישט. אבער ביי בגדים וואס נשים האבן ליב, דארף מען נישט ווארטן פאר א שומא.

5. **סברא:** ביי א זאך וואס נשים האבן עס נישט ליב, איז דער גאנצער ווערט תלוי אין דער מציאות'דיגע שומא, און דעמאלטס דארף מען גיין אפמעסטן. ביי שיראי, כאטש ס'איז אויך תלוי אין מציאות, איז דער חילוק אז **מ'ווארט נישט** אויף דער שומא.

6. **סובדזשעקטיווער ווערט ביי קידושין:** מ'האט נישט געזען קיין שום מקור וואס העלפט סובדזשעקטיווער ווערט ביי קידושין. אין חושן משפט שטייט קלאר אין מקדשין אז שומא איז רעלעוואנט, אבער דאס איז נאר נאכדעם וואס מ'גייט צו א שומא — ס'איז א נושא פון שומא, נישט פון סובדזשעקטיווער ווערט.

7. **חידוש פון תוספות וועגן שומא ביי קידושין:** תוספות זאגט אז ווען מ'איז מקדש מיט א דיימאנד (בריליאנט), ווערט זי נישט מקודשת ביז מ'גייט צו א שומא, ווייל קיינער ווייסט נישט וויפיל א דיימאנד איז ווערט — א נארמאלער מענטש קוקט אויף א דיימאנד און האט נישט קיין אהנונג צי ס'ווערט פופציג דאלער אדער צען טויזנט דאלער. דאס איז דער יסוד פארוואס דער מנהג איז צו מקדש זיין מיט א פלעינע (פשוט'ע) רינג — כדי צו פארמיידן דעם חשש פון תוספות. מ'קען אוודאי יא מקדש זיין מיט א פענסי רינג, ווייל מ'דארף נאר זאגן בפרטות וויפיל ס'איז ווערט, און ס'איז נאר א חומרא בעלמא.

הלכה: איש ואשה שהיו עוסקין בדברי אירוסין — משא ומתן וועגן פרייז

דער רמב"ם'ס ווערטער: „איש ואשה שהיו עוסקין בדברי אירוסין, הוא אומר במאה דינר אקדש אותך, והיא אומרת איני מתקדשת לך אלא במאתים, והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך תבעו זה את זה וקידשו סתם — אם האיש תבע את האשה ייעשו דברי האשה, ואם האשה תבעה את האיש ייעשו דברי האיש."

פשט: א מאן און א פרוי האבן געשמועסט וועגן קידושין. ער האט געזאגט מאה דינר, זי האט געזאגט מאתים. זיי זענען אוועקגעגאנגען אהן הסכמה. שפעטער האבן זיי זיך צוריקגעבעטן און מקדש געווען סתם (אהן צו ספעציפירן א סכום). אויב דער מאן האט תובע געווען — גייט מען לויט דער פרוי (מאתים). אויב די פרוי האט תובע געווען — גייט מען לויט דעם מאן (מאה).

חידושים און הסברות:

1. **די קידושין אליין זענען זיכער גילטיג** — ווייל מ'האט נישט געזאגט „על דעת פון אונזער אלטע קאנווערסעישן." די שאלה איז נאר צי דער מאן האט זיך מחויב געווען צו באצאלן מער — ס'איז א שאלה פון מתנה/חוב, נישט פון גילטיגקייט פון קידושין.

2. **סברא פארן דין:** דאס איז א לשון מתנה. ווען צוויי צדדים האבן א מחלוקת (ער זאגט טויזנט, זי זאגט צוויי טויזנט) און מ'האט נישט מכריע געווען, דער וואס קומט צוריק צום צווייטן ווייזט דערמיט אז ער איז מסכים צו יענעם'ס תנאי. אויב דער מאן קומט צוריק צו דער פרוי — ער איז מסכים צו איר פרייז. אויב זי קומט צוריק צו אים — זי איז מסכים צו זיין פרייז.

3. **קשיא:** דער רמב"ם זאגט נישט וואס טוט זיך אויב די פרוי האט תובע געווען (ד.ה. זי איז מסכים אויף מאה) אבער ער האט נאר געגעבן מאה — צי איז עס טאקע נישט קיין קידושין, אפילו נישט לחומרא? דער „והלך זה לביתו וזה לביתו" באדייט אז ווען ער האט עס גיטען גלייך נאך דער ויכוח, איז זיכער אז אויב ער האט נאר געגעבן מאה דינר ווען זי האט געזאגט נאר במאתים, איז זיכער נישט קיין קידושין.

4. **באמערקונג וועגן לשון „וקידשו":** ס'שטייט „וקידשו" (ביידע צוזאמען), נישט „וקדשה" (ער האט זי מקדש געווען) — וואס ווייזט אז קידושין איז א זאך וואס געשעט צווישן ביידע, נישט נאר אז טעכניש ער איז מקדש.

הלכה: שליח לקידושין — שינוי תנאי

דער רמב"ם'ס ווערטער: „העושה שליח לקדש לו אשה, והלך השליח וקידשה על תנאי — אינה מקודשת. וכן אם אמר לו לקדשה על תנאי והלך וקידשה סתם, או ששינה את התנאי — אינה מקודשת."

פשט: א שליח וואס לייגט צו א תנאי אויף זיין אייגן, אדער טוישט דעם משלח'ס תנאי, אדער מקדש סתם ווען דער משלח האט געזאגט מיט א תנאי — אין אלע פעלער איז זי נישט מקודשת, ווייל דער שליח האט נישט אויסגעפירט זיין שליחות.

חידושים:

- **קשיא — פארוואס נישט תנאי בטל ומעשה קיים?** פארוואס זאל מען נישט זאגן אז דער תנאי וואס דער שליח האט צוגעלייגט איז בטל, אבער דער מעשה קידושין זאל בלייבן? תירוץ: ווען דער שליח טוישט אדער לייגט צו א תנאי, איז ער מער נישט א שליח בכלל — „שליח שעבר על דברי משלחו לא עשה כלום." א שליח איז א „מין געטראכט" — א מענטש וואס טוט וואס יענער הייסט. ווען דאס איז נישט דא, איז מער נישט דא קיין שליח, און דעריבער איז דער גאנצער מעשה בטל, נישט נאר דער תנאי.

הלכה: שליח לקידושין — שינוי מקום

דער רמב"ם'ס ווערטער: „אמר לו קדשה לי במקום פלוני, הלך וקידשה במקום אחר — אינה מקודשת. [אבער אויב ער האט געזאגט] הרי הבעל במקום פלוני, וקידשה במקום אחר — הרי זו מקודשת, מפני שמראה מקום הוא לו."

דער זעלבער דין ביי שליח לקבלה: „וכן היא שאמרה לשלוחה קבל לי קידושי במקום פלוני, וקיבל במקום אחר — אינה מקודשת. [אבער אויב זי האט געזאגט] הרי הבעל במקום פלוני, וקיבל לה במקום אחר — הרי זו מקודשת מפני שמראה מקום היא לו."

פשט: אויב דער משלח זאגט „קדשה לי במקום פלוני" (מקדש זיין דוקא דארט), און דער שליח גייט אין אן אנדער פלאץ — נישט מקודשת. אבער אויב ער זאגט בלויז „זי איז דארט" (מראה

מקום), און דער שליח מקדש אין אן אנדער פלאץ — מקודשת, ווייל ער האט נאר געוויזן וואו זי איז, נישט באשטימט א דוקא'דיגן פלאץ.

חידושים:

1. **טעם פארוואס א מענטש וויל דוקא א באשטימטן מקום:** די גמרא זאגט ס'קען זיין א סיבה — למשל, דארט האט ער א חבירה (חברה, פריינט).

2. **[דיגרעסיע: דער אויסדרוק „מראה מקום"]** דער אויסדרוק „מראה מקום" ווי מיר נוצן עס היינט (אלס א רעפערענץ צו א מקור) שטאמט פון דעם הלכה'דיגן באגריף — ווען איינער שרייבט א „מראה מקום", מיינט ער „דארט שטייט עס", נישט „איך וויל דוקא גיין דארט." דער נוצן פון „מראה מקום" אלס א ציטאט-רעפערענץ איז א שפעטערדיגער אויסדרוק — ס'שטייט נישט אין ראשונים. א וויץ ווערט דערציילט וועגן א איד וואס האט געלערנט מנחת חינוך, וואו דער מנחת חינוך שרייבט אסאך מאל „ומראה מקום אני לך" — יענער איד האט פארשטאנען אז ווען מ'האט א קשיא קען מען גיין ווייטער, ווייל „מכל מקום אני לך." דער מנחת חינוך האט טאקע ליב צו בלייבן אפן מיט קושיות אהן זיי צוצומאכן.

הלכה: חזרה תוך כדי דיבור ביי קידושין

דער רמב"ם'ס ווערטער: „המקדש את האשה וחזר בו מיד הוא או היא, אף על פי שחזרו בתוך כדי דיבור, אין חזרתם כלום, והרי היא מקודשת."

פשט: אויב א מאן איז מקדש א פרוי און ער אדער זי ציט צוריק גלייך — אפילו תוך כדי דיבור (די צייט וואס מ'דארף צו זאגן „שלום עליך רבי ומורי") — איז די חזרה נישט גילטיג, און זי איז מקודשת. מ'דארף א גט.

חידושים און הסברות:

1. **דער כלל פון תוך כדי דיבור:** דער כלל פון דער גמרא: **„כל התורה כולה תוך כדי דיבור כדיבור, חוץ ממגדף ועובד עבודה זרה, מקדש ומגרש."** ביי פיר זאכן — מגדף, עובד ע"ז, מקדש, מגרש — העלפט נישט תוך כדי דיבור.

2. **מחלוקת צי ס'איז דאורייתא אדער דרבנן:** דער רשב"ם זאגט אז דאס איז נאר א דין דרבנן, ווייל קידושין איז אן ערנסטע זאך.

3. **דער יסוד פון תוך כדי דיבור:** נארמאל ווען א מענטש זאגט עפעס, מיינט ער עס נאכנישט ביז ער ענדיגט, ביז ער גיט זיך א סעקונדע. דאס ווערט גערופן „לופטערן אידעען" — מ'האט נאכנישט פעסט געזאגט, מ'לופטערט א געדאנק. אבער ביי ערנסטע זאכן ווי מגדף — ס'איז נישטא אזא זאך ווי „אפשר איז מען מגדף, אפשר נישט" — אדער יא אדער ניין.

4. **סברא פארוואס חזרה העלפט נישט ביי קידושין:** ס'איז ווייל קידושין מאכט א חלות — די ווערטער „הרי את מקודשת" מאכן א חלות קידושין, און ווען דער חלות איז שוין געשען, קען מען עס נישט צוריקנעמען אהן א גט. ס'איז נישט ווי עדות וואו מ'קען זאגן „נישט אמת" תוך כדי דיבור, ווייל דארט איז נאך נישט געשען קיין חלות.

5. **צוגאב:** אין דעם קאנטעקסט פון חופה וקידושין, וואלט מען געקענט טראכטן אז אויב ס'איז א חזרה גלייך, קען ער זאגן „משטה אני בך" (איך האב נאר געשפאסט). אבער דער דין איז אז אפילו דאס העלפט נישט — ווען מ'האט אנגעכאפט „קאלטע פיס" א רגע שפעטער, העלפט נישט די חזרה.

הלכה: ביטול תנאי בקידושין

דער רמב"ם'ס ווערטער: "המקדש על תנאי, וחזר אחר כמה ימים" — ווען ער האט מבטל געווען דעם תנאי, "אף על פי שביטלו בינו לבינה שלא בפני עדים, בטל התנאי". אויך אויב דער תנאי איז געווען פון דער אשה, און זי איז עס מבטל בינו לבינה, איז אויך בטל התנאי.

פשט: ביי קידושין על תנאי, קענען ביידע צדדים מבטל זיין דעם תנאי אפילו בלי עדים, ווייל דער תנאי איז א ענין צווישן זיי ביידע.

חידושים און הסברות:

1. מ'דארף נישט קיין עדים אויף ביטול התנאי, כאטש די אריגינעלע קידושין מיט'ן תנאי זענען געווען בפני עדים. דער יסוד איז אז עדים זענען אויף די קידושין, נישט אויף דעם תנאי — דער תנאי איז א ענין צווישן די צוויי צדדים אליין.

2. **גרויסער חידוש — לפיכך:** דער רמב"ם זאגט אז ווייל מ'קען מבטל זיין בינו לבינה, דעריבער "המקדש על תנאי וכנס סתם או בעל סתם, הרי זו צריכה גט אף על פי שלא נתקיים התנאי" — ווייל "שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס". מ'מוז אייביג חושש זיין אז אפשר האבן זיי מבטל געווען דעם תנאי.

3. אפשר פעלט ביטול התנאי נישט אויס אפילו מיט מפורש'ע ווערטער — אפשר גענוג אז ביידע צדדים פארשטייען דורך זייערע מעשים (ווי כניסה אדער בעילה סתם) אז דער תנאי איז מבוטל.

הלכה: קידושין בפחות מפרוטה / במלוה, און חזר ובעל

דער רמב"ם'ס ווערטער: "וכן המקדש בפחות מפרוטה או במלוה" — קידושין וואס זענען נישט גילטיג — "וחזר ובעל סתם בפני עדים, צריכה גט", ווייל "חזקה שאין אדם מישראל הכשרים עושה בעילתו בעילת זנות, והרי בידו לעשותה בעילת מצוה".

פשט: אויב איינער האט געמאכט פסול'ע קידושין (ווי מיט ווייניגער ווי א פרוטה), און דערנאך האט ער בעילה געהאט בפני עדים, דארף זי א גט — ווייל מ'נעמט אן אז ער האט מכוון געווען מקדש זיין מיט דער ביאה.

חידושים און הסברות:

1. **"בעילת מצוה":** דער רמב"ם רופט די ביאה וואס מאכט קידושין א "בעילת מצוה" — ווייל דורך דעם ווערט זיין ביאה מותר, ער איז נישט עובר אויף "לא תהיה קדשה". דאס איז פארבונדן מיט'ן רמב"ם'ס שיטה אז ביאת פנויה איז אסור — אויב אזוי, איז דער מענטש'ס אינטערעס צו מאכן די ביאה א מצוה דורך קידושין.

2. **קשיא אויף דער חזקה:** וויאזוי קען מען זאגן "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות" אויב מ'זאגט אז ביאת פנויה איז מותר? דער רמב"ם'ס תירוץ: דער כלל גילט נאר ביי "ישראל הכשרים" — מענטשן וואס פירן זיך מנהג אישות, נישט מנהג זנות.

3. **"עד שיתברר שנוהג בביאה דרך זנות":** דער רמב"ם מגביל די חזקה — אויב מ'זעט אז דער מענטש פירט זיך בדרך זנות (ווי א יונגל און מיידל באהאלטן זיך), ווענדט מען נישט אן די חזקה.

4. **מפורש'ע מחלוקת מיט גאונים:** דער רמב"ם ברענגט אין הלכות גירושין פרק י' אז מקצת גאונים האבן געזאגט אז יעדער מאל א מאן איז בועל בפני עדים דארף א גט. דער רמב"ם חולק שטארק אויף דעם — ער מגביל דעם כלל צו ספעציפישע אומשטענדן.

5. **טעות אין קידושין:** אויב א מענטש האט געמאכט קידושין וואס די רבנים ווייסן אז ס'איז נישט כשר, אבער דער מענטש אליין ווייסט נישט (ווי פחות מפרוטה), קען מען לכאורה נישט זאגן די חזקה אז "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות" — ווייל ער האט נישט קיין כוונה צו מקדש זיין בביאה, ער מיינט אז זיין ערשטע קידושין האבן געטויגט.

6. **[דיגרעסיע:]** בדרך צחות ווערט אויפגעברענגט אז לויט דעם לאגיק וואלט א בריסקער געקענט זאגן אז יעדע חתן זאל אינזין האבן מקדש צו זיין בביאה למקרה עפעס האט נישט געטויגט ביי די קידושין — אבער דאס ווערט אפגעוואָרפן ווייל בדרך כלל טויגן די קידושין.

הקדמה/צוגאב — תוך כדי דיבור (פארבינדונג צו הלכה א')

חידושים און הסברות:

1. דער כלל פון "תוך כדי דיבור" — אז מ'קען חוזר זיין תוך כדי דיבור (ווי ביי עדות). אבער ביי זאכן וואס מאכן א חלות (ווי קידושין, עבודה זרה — "אלי אתה"), קען מען נישט חוזר זיין.

2. **"ברוך שם כבוד מלכותו" נאך א ברכה לבטלה:** "ברוך שם" איז נישט קיין חזרה/ביטול פון דער ברכה לבטלה — ס'איז בלויז א שבח, א לויב צום אייבערשטן נאכדעם וואס מ'האט זיין נאמען געזאגט. ס'איז נישט קיין "קאנטראל Z" (אנדו). מ'טאר עס נישט טון לכתחילה, אבער ס'איז נישט קיין ביטול.

3. **חילוק צווישן פליטת פה און חזרה:** ביי מגדף למשל, וואו ס'איז דא עדים והתראה, איז דער מענטש געווען אוועיר וואס ער טוט — דעמאלטס קען מען נישט חוזר זיין. אבער אויב עס איז געווען אן אימפולסיווע פליטת פה, איז דאס א פליטת פה, נישט א חזרה — דער רמב"ם אליין דערמאנט אז פליטת פה עקזיסטירט. דער חילוק: ווען ס'איז געווען לעגיטימע כוונה (מיט עדים), קען שוין נישט זיין קיין חזרה.

עד כאן פרק ז'.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות אישות פרק ז' — תנאים בקידושין: על מנת שירצה אבי, על מנת שיש לי מאתים זוז

הקדמה לפרק ז'

ר' יצחק: א גוטן טייערע אידן, מיר לערנען די הייליגע תורה. אקטועלי מיר לערנען רמב"ם, ס'איז א חלק פון די הייליגע תורה, הלכות אישות פרק ז'. און די נדבנים פון די הייליגע תורה זענען ר' אברהם יואל ווערצבערגער און אלע אנדערע נדבנים וואס שטיצן פאר די בית המדרש. זכותם יגן עלינו.

ר' יואל אשר: ווי מ'זאגט. געוואלדיג. סאו מיר האלטן אינמיטן הלכות קידושין. מער ספעציפיקלי, די לעצטע פרק האבן מיר אונז

ר' יצחק: געלערנט וועגן תנאים בקידושין.

ר' יואל אשר: און מיר האבן געלערנט אז ס'איז דא פיר מעין תנאים, פיר מעין הלכות אין תנאים. און יא, מיר האבן געלערנט די ענינים פון תנאים.

ר' יצחק: יא, אדער בעסער געזאגט, לפי דעתי, איז די לעצטע פרק האבן מיר געלערנט כללים וויאזוי ארבעט א תנאי, וואס איז א תנאי, וואס געשעט ווען מ'מאכט א תנאי, וועלכע סארט תנאי איז כשר, און אזוי ווייטער.

יעצט גייט מען לערנען בעיסיקלי א גאנץ אנדערע זאך. ס'איז אונטער די העדער פון תנאים, אבער מ'לערנט א גאנצע ליסטע, איך האב נישט געציילט, אפשר צען, פופצן אנדערע סארט תנאים וואס מענטשן מאכן, וואס זיי מיינען. דאס הייסט, וואס הייסט "נתקיים התנאי"? א מענטש זאגט א תנאי "על מנת" אז ס'זאל געשען כך וכך, דארף מען וויסן וואס איז די טייטש כך וכך.

ר' יואל אשר: מענטשן רעדן נישט אזוי קלאר. ממילא זאגן אונז די חכמים פארשידענע הלכות, אויב מ'האט געמאכט אזא מין תנאי, וואס האט מען געמיינט, און ווען הייסט עס מקוים

ר' יצחק: געווארן און ווען נישט.

דיסקוסיע: צי מ'זאל פרעגן דעם מענטש וואס ער האט געמיינט?

ר' יצחק: סאו, איך ווייס, איך האב געוואוסט אז דו גייסט דאס פרעגן, זאל מען קאלן דעם מענטש און פרעגן וואס ער האט געמיינט. אקעי,

ר' יואל אשר: מיר רעדן נאר ווייל מענטשן זענען נישט קלאר.

ר' יצחק: ס'איז נישט קיין פראגע אז ס'איז נישט קלאר, ווייל זאכן זענען אבדזשעקטיוו, נישט סאבדזשעקטיוו, וויאזוי איך וועל זאגן עלעמאל. און אז איינער זאגט עפעס, איז דא א ריכטיגע מינינג פון וואס ער מיינט. וואס דו מיינסט איז נישט וואס דו מיינסט אין דיין קאפ. וואס דו מיינסט איז וואס די ווערטער וואס דו האסט געזאגט מיינען.

ר' יואל אשר: ס'גייט נישט אן. דברים שבלב אינם דברים. אפילו איינער איז מקדש, אפילו ער טראכט אנדערע זאכן אין דעם. דער תנאי לאזט יא מאכן, מאכט די דברים שבלב, מאכט זיי יא דברים.

ר' יצחק: קענסט זאגן קלאר.

ר' יואל אשר: איז יעצט די שאלה, פון ווען הייסט עס אז ס'איז מקוים געווארן אדער ווייטער.

ר' יצחק: און זאגן קלאר, קענסטו זאגן קלאר וואס דו ווילסט. אבער אויב דו זאגסט למשל "על מנת שאראך מאתים זוז", קומען די חכמים און זענען מסביר וואס טייטש "אראך".

פארשטייט זיך אז די חכמים זענען מסביר, ס'איז געבויט אויף וואס מענטשן טראכטן געוועגליך וכו'. ס'איז נישט דיסקאנעקטעד צו וואס שכל מן האדם, אבער ס'איז נישט אז די חכמים קוקן אריין אין אן עקס-רעי אין דיין קאפ וואס דו האסט געמיינט. זיי זאגן וואס די מוסר האט געמיינט, יא? אזוי טראכט איך.

און ס'גייט אנהייבן אזוי: ערשטע הלכה,

הלכה א': על מנת שירצה אבי / על מנת שלא ימחה אבי

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, **"האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שירצה אבי".**

ר' יצחק: מ'האט געזאגט "על מנת", וואס אונז האבן געזאגט "על מנת".

ר' יואל אשר: "על מנת" מיינט א קשיא אין תנאי, נישט קיין חילוק יעצט.

ר' יצחק: עגעין, דער רמב"ם האט שוין געזאגט אין די פריערדיגע פרק. איך האב נאכגעגעבן, מ'וואלט אים אנמערקן,

ר' יואל אשר: ווייל זיי האבן נאכנישט געמענטשנט אז "על מנת" איז די פרעפערד לשון פון תנאי. ס'איז נישט פרעפערד, אויב דו ווילסט עס זאל זיין ווי עכשיו, אויב דו ווילסט עס זאל געשען דעמאלטס, ס'איז אנדערש.

ר' יצחק: און דערפאר דארפסטו נישט די תנאים. יא, נישט קיין חילוק. אבער די מלאכים האבן שוין געזאגט, ווען דו זעסט די תנאי, וועסטו עס אריינפילן עקסטער וויאזוי וועט עס טון די תנאי.

דער חילוק צווישן "שירצה" און "שלא ימחה"

ר' יואל אשר: "רצה האב", וואס טוט זיך? על מנת שירצה אבי. ס'איז א גוטע תנאי, ווענדט זיך אין די טאטע, **"רצה האב מקודשת".**

ר' יצחק: וואס די חידוש איז דא איז אנדערש, רייט? רצה, די הלכה זאגט דא אז ס'איז דא א חילוק "על מנת שירצה" און "על מנת שלא ימחה". זייער גוט. ס'איז דא א גרויסע זאך, מ'דארף וויסן ווער מ'איז דא מיט טאטעס אדער מיט רבנים.

ר' יואל אשר: ס'איז דא אסאך מאל דראמא, ווי ווילסטו זאגן אז דער חסיד, יעצט רעדט דער חסיד רבי, ס'איז דא אסאך מאל דראמא צווישן די עלטערן און איינער פון די חתן אדער כלה זאל נישט מסכים זיין אויף די שידוך.

סאו ס'איז דא ווען ממש דער טאטע באגלייט צו די חתונה, מאכט חתונה. ס'איז דא ווען דער טאטע איז אזא הסכמה שבשתיקה, ער איז דארטן אבער ער איז נישט ממש מסכים. און ס'איז דא וואס פיטולי זאל ער נישט איבערדרייען, אויפיטולי זאל ער נישט גיין מוחה זיין. און אזוי,

ר' יצחק: טאמער זאגט זי על מנת שירצה, אויב דארף מען ווענדן זיך טאקע רצה,

ר' יואל אשר: דארף מען פרעגן די טאטע, אדער דארף מען זען צו די טאטע האט מסכים געווען באיזה אופן, האט די טאטע מסכים געווען איז מקודשת, **"לא רצה", אדער "או שמת", ער זאגט גארנישט, "או שמת קודם שישמע הדבר"**, אדער ער איז געשטארבן פאר ער האט געהאט א טשיינס צו הערן, **זאגט מען נישט.** אז ער איז געשטארבן איז נישט נוגע.

ניין, אבער ער האט למעשה נישט געוואלט. ס'איז געווען ממש א תנאי אז ער זאל וועלן. וועלן איז א זאך וואס געשעט אמאל, ס'איז א זאך וואס איז תלוי אין א מענטש, און אין א זמן האט ער יא געוואלט אדער האט ער נישט געוואלט. שותק איז נישט געווען א געוויסע מאמענט ווען ער האט מסכים געווען. מ'זאגט נישט אויף דעם זעט

ר' יצחק: אויס אז שתיקה כהודאה. ער זאל זאגן יא, זאגן אז ער וויל. אזוי לערנען אונז אריין פשט אין זיינע ווערטער.

ר' יואל אשר: יא, ס'איז דא,

ר' יצחק: ס'איז דא,

ר' יואל אשר: מען שיינט אויב די לשון איז געווען, **על מנת שלא ימחה...**

ר' יצחק: דער ראבעד איז נישט מסכים מיט די הלכה, ס'איז just to be clear, באט דאס איז דער רמב"ם'ס פשט אין די גמרא. אבער טאמער זאגט ער נישט "על מנת שירצה אבי", נאר ער זאגט **"על**

ר' יואל אשר: מנת שלא ימחה אבי", ער זאל נישט מוחה זיין, דעמאלטס, מוחה זיין איז אויך א דבר מסוים. אויב האט ער **"שמע ומיחה"** - אויב האט ער געהערט און ער איז מוחה געווען,

ר' יצחק: "אינה מקודשת". "לא מיחה" - אויב ער איז נישט מוחה געווען, **"או שמת"** - אדער ער איז געשטארבן, האט ער דאך ווייטער נישט מוחה געווען, **"הרי זו מקודשת".**

רייט? ווייל מוחה זיין איז א נעגאטיווע זאך, על תנאי אז ער זאל נישט מוחה זיין. ער דארף אים נישט שטערן. אפילו ער איז געשטארבן, ער האט קיינמאל נישט געהערט דערפון, האט ער מוחה געווען? ניין,

ר' יואל אשר: איז גוט.

מת הבן — מלמדין את האב שימחה

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, וואס טוט זיך אזא הלכה? **"מת הבן"** - דער זון, דער וואס האט מקדש געווען, "על דעת" אז דער טאטע וועט מסכים זיין אדער דער טאטע גייט נישט מוחה זיין, **"ואחר כך שמע האב"** - און נאכדעם האט דער טאטע געהערט פון דעם שידוך.

יעצט ווערט דאס די שאלה צו זי גייט ווערן אן אלמנה אדער נישט, ווייל אויב דער טאטע איז מסכים גייט זי ווערן אן אלמנה.

ר' יצחק: די פראבלעם איז נישט אן אלמנה, די פראבלעם איז צו זי גייט ווערן א...

ר' יואל אשר: אין פאל פון יבום וועט זיין יבום. אבער די שאלה איז, דער טאטע'ס זאך גייט יעצט צוענדיגן דאס וואס מ'האט פריער, על דעת וואס דעם האט מען פריער מקדש געווען.

און אין אזא פאל, ווען ער האט געזאגט "על מנת שירצה" אדער "על מנת שלא ימחה", לערנט מען אים אויס אז ער זאל יא מוחה זיין. פארוואס? ווייל מיט דעם איז ער מפקיר די קידושין למפרע, **"כדי שלא יהיו שם קידושין ולא תיפול לפני יבם".** אין אזא פאל וועט זי נישט פאלן לפני יבום.

ר' יצחק: וואס איז געשען? אז זי איז געשטארבן אן קינדער, ווייל מ'רעדט דאך מ'האט נאך נישט חתונה געהאט, רייט? מקודשת איז שוין גענוג פאר יבום. ממילא איז עס נישט גוט פאר איר אז ער זאל וועלן.

זאגט מען, **"מלמדין את האב"** מיינט מ'געבט אים אן עצה טובה. ס'הייסט, אוודאי דו האסט ליב דעם שידוך, לאמיר זאגן אז דו האסט יא ליב דעם שידוך, ס'העלפט נישט.

ר' יואל אשר: זאג "איני רוצה". אין פאל פון יבום, מיינט ער צו זאגן, אין פאל ווען ס'איז שייך יבום.

ר' יצחק: רוב פעלער גייט עס זיין שייך, ווייל מ'רעדט דאך דא אז זי האט נאך נישט חתונה געהאט, סאו קינדער האבן זיי אוודאי נישט,

ר' יואל אשר: פארשטייסט? רייט, איז די סיבה נאר וועגן די "לא תיפול לפני יבום", ווייל ס'איז א... וואס וועט נאר זיין אן אלמנה? זי זאל נישט זיין קיין אלמנה אז זי זאל קענען חתונה האבן מיט א כהן גדול,

ר' יצחק: איך ווייס נישט וואס. עקזעקטלי. וויפיל כהנים גדולים איז דא? איך ווייס נישט וויפיל, פונקט חתונה האבן מיט די כהן גדול נעקסט.

ר' יואל אשר: איך מיין,

ר' יצחק: דער מענטש האט א גרויסע קאמפעטישאן, ער גייט האבן קאמפעטישאן מיט די כהן גדול, איך ווייס נישט.

מחלוקת ראב"ד

ר' יצחק: בקיצור, דאס איז די הייליגע... דער ראב"ד איז מחולק אויף די הלכה, איך ווייס נישט ווי אונזערע אידן גייען, אונז גייען נישט אריינגיין דערין, ס'איז תלוי וויאזוי מ'לערנט די גמרא.

דער ראב"ד איז נישט מסכים, דער ראב"ד זאגט אז אפילו מ'זאגט "על מנת שירצה", דאס הייסט, "על מנת שירצה" מיינט אויך אזוי ווי "אינו מוחה", "על מנת שירצה" מיינט נישט מ'דארף פאזיטיוו זאגן. ס'איז א מחלוקת, אפילו אין שולחן ערוך איז דא א מחלוקת,

ר' יואל אשר: צו "רצון" איז גענוג הסכמה, צו "רצון" דארף זיין הסכמה, אדער נעימה חתונה?

ר' יצחק: לכאורה איז די שאלה וואס מיינט "על מנת שירצה"?

הלכה ב': על מנת שיש לי מאתים זוז / בית כור עפר

ר' יצחק: יעצט קען מען לערנען אפאר הלכות וועגן א מענטש וואס איז מקדש א פרוי, און ער זאגט "על מנת" אז איך בין א שטיקל גביר.

ר' יואל אשר: "על מנת שיש לי מאתים זוז".

ר' יצחק: מסתמא די פרוי וויל דאס, ער וויל איר פרואוון אז ער איז א גביר.

ר' יואל אשר: ער זאגט **"הרי את מקודשת לי בזה על מנת שיש לי מאתים זוז".** אדער ער זאגט אנדערש, "על מנת" איך האב א **"בית כור עפר".** "בית כור" איז א שיעור עפר, א גרויסע שיעור עפר.

איז **"אם יש שם עדים שיש לו"**, אויב עס איז דא עדים אז ער האט טאקע די שטח, אז ער האט מאתים זוז, אדער ער האט בית כור עפר, **"הרי זו מקודשת". "ואם אין לו"**, ער קען נישט ברענגען קיין עדים, ער קען נישט פרואוון,

ר' יצחק: "הרי זו מקודשת מספק".

דיסקוסיע: וואס מיינט "אין לו"?

ר' יואל אשר: פארוואס? דאס הייסט, אויב זאגט ער אז ער האט, דעמאלטס זעט אויס אז ס'איז נישט די פראבלעם. "אין לו" מיינט, ער זאגט ער האט נישט. ניין, ער זאגט "אין לו עדים". "אין לו" מיינט ער האט נישט די געלט.

ר' יצחק: ניין, אונז האבן נישט קיין עדים אז "אין לו".

ר' יואל אשר: איך וואלט נישט געזאגט אזוי ווי "אם אין לו", אז ער האט טאקע נישט. לאז דיר היינט מיט ספק. יא, **"שמא יש לו"**, אפשר האט ער יא בעצם די געלט. **"והוא אומר אין לי"**, ער זאגט איך האב נישט די געלט, **"כדי לקלקלה".** סאו די הלכה העלפט נישט צו מאכן די שידוך אויס.

ר' יצחק: אין אנדערע ווערטער, קודם כל, אויב אונז ווייסן זיכער, ס'איז נישט קלאר, אבער דער רמב"ם זאגט "עדים", מיינט מען ממש אז מ'דארף עדים, אפשר מיינט ער צו זאגן און זען עס אליין,

ר' יואל אשר: און ער ווייסט זיך. נישט קיין חלק.

ר' יצחק: אויב אונז ווייסן זיכער אז ער האט, נישט קיין פראבלעם מיט קידושין. אויב אונז ווייסן נישט,

ר' יואל אשר: ער זאגט איך האב נישט,

ר' יצחק: פארדעם ווייסן אונז נישט, אויב נישט זאל ער ווייזן וואו ס'איז,

ר' יואל אשר: ס'וועט זיין עדים. ס'איז נישט קיין גראבן. אפשר דארף מען אויך נישט זיין עדים, אפשר וועט אויך דארטן העלפן אז ער זאגט אז ער האט,

ר' יצחק: אויב זי גלייבט אים. אגען, דאס איז די אנדערע נושא.

ר' יואל אשר: ניין, זי קען אפמאכן צו זי וויל עדים, צו זי גלייבט א האלבע זאך.

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין, ס'האט נישט מיט זי. פארוואס קומט אריין זי? ער דארף טאקע אויך, ער האט געמאכט א תנאי. אבער די פראבלעם איז, אז אפילו די בעלזער ווייסן נישט אז ער האט נישט, ער זאגט אז ער האט נישט, אבער ס'איז נישט דא אזא עדים ווי עדים. אין מעידין על השלילה. וויאזוי ווייסט מען אז ער האט נישט? אפשר האט ער גראדע יא, נאר ער איז עפעס צוקריגט מיט איר יעצט, און ער וויל דווקא...

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט פארוואס ער איז צוקריגט, ווייל זי האט נאר געוואלט א שידוך על מנת אז ער איז רייך,

ר' יצחק: זי וויל אים יעצט

ר' יואל אשר: צוריק אפטון די גאלד דיגער.

ר' יצחק: וואטעווער ער איז. ער זאגט אבער צו פיקסן,

ר' יואל אשר: זאגט ער אז אין לו, כדי זי זאל יעצט בלייבן...

ר' יצחק: זי גייט מיינען אז זי איז נישט מקודשת, זי האט חתונה געהאט מיט א צווייטן, ער וועט קומען מארגן אין בית דין זאגן... ער וועט קענען ווייזן אז זי האט,

ר' יואל אשר: און איר מאכט חשש מיט קינדער מיט ממזרים.

ר' יצחק: עגזעקטלי, דאס איז די צרות.

ר' יואל אשר: ער איז דא אין לו, ס'איז דא אין לו, ס'איז דא אין לו.

ר' יצחק: ממילא דארף ער נעמען

ר' יואל אשר: פון איר א גט.

ר' יצחק: דאס האט פאר מיר געזאגט, על מנת שיש לי מאתים זוז. כלליות'דיג.

במקום פלוני – ספק אפילו ווען מ'קען קוקן

ר' יואל אשר: וואס האט מען געזאגט אזוי? **או בית כור עפר במקום פלוני**, ער ריקט דארטן און דארטן, איז דאס אזוי, **אם יש לו באותו מקום**, זאל מען גיין טשעקן. אויב איז דא דארטן וואס ער האט געזאגט, איז מקודשת, **ואם**

ר' יצחק: אין לו באותו מקום שאמר, הרי זו מקודשת מספק.

ר' יואל אשר: איז ווערד טוט די שאלה, דעמאלטס זאל מען זאגן אז ער איז... אז די קידושין איז אויס? ניין, ער רעדט זיין קידושין איז מספק. פארוואס? **אונז האבן מורא אז שמא יש לו שם.** אפשר האט ער יא די געלט? אינטערסאנען, ווייל ביי מקום פלוני וויגט ער עס נישט.

ר' יצחק: מקום פלוני זעט אויס אז ס'איז די גרעסערע פלאץ.

ר' יואל אשר: קוק ביים מקום פלוני, האסטו נישט געזען. אבער אפשר האט ער עס גוט באהאלטן, אויך מיט די זעלבע סיבה ווי מ'איז מתחבר לקלקלה.

ר' יצחק: יא, ס'איז טאקע שווערער צו פארשטיין וויאזוי קען זיין מקום פלוני. אקעי.

ר' יואל אשר: מ'דארף פארשטיין. איך שטעל מיר פאר אז אויב דער מקום פלוני איז א מקום מסוים צו א לעוועל אז...

קידושין על תנאי: "על מנת שאראך מאתים זוז", "על מנת שאין עליך נדרים", "על מנת שאין בך מומין"

הלכה כ"ד-כ"ה (המשך): "על מנת שאראך מאתים זוז" — ווייזן געלט אדער פעלד

ר' יואל אשר: מ'רעדט באופן ווען... איך ווייס נישט.

ר' יצחק: Very good. Not clear. ס'איז טאקע דא וואס זענען מחולק וועגן די הלכה. אקעי. וואס ער זאגט, נישט אז איך האב, נאר ער זאגט אן אנדערע לשון.

ר' יואל אשר: ער זאגט, "על מנת שאראך", איך גיי דיר ווייזן די מאתים זוז וואס ער האט.

ר' יצחק: ער זאגט נישט דאס. באלד וועלן מיר זען וואס ער זאגט.

ר' יואל אשר: ס'דארף זיין עפעס א געוויסע ווערט.

ר' יצחק: הער אויס. אקעי. **"שאראך מאתים זוז"**,

ר' יואל אשר: אדער איך גיי דיר ווייזן די בית כור עפר. **"הרי זו מקודשת ויראנה"**. און אויב וועט ער איר ווייזן,

ר' יצחק: וועט זי ווערן מקודשת.

ר' יואל אשר: וואס טוט זיך יעצט? **"הראה הזוזים ביד אחרים"**, איך וויל זען צוויי מאתים זוז? קום, איך וועל דיך נעמען צום גרויסן עושר, דארטן איז דא מאתים זוז. **"או שהראה בית כור עפר בשדה אחרים"**, **"אינה מקודשת"**. ווייל ווען איינער זאגט "על מנת שאראך מאתים זוז", אפילו ער האט עס נישט געזאגט אין דעם וועג, פארשטייט יעדער איינער אז דאס איז וואס ער מיינט, אז איך וועל דיר ווייזן וואס ס'באלאנגט פאר מיר.

ר' יצחק: ווייזן וואס ס'באלאנגט פאר מיר.

ר' יואל אשר: "לקח המעות במלוה או בשותפות או ששכר השדה או לקחה באריסות והראה", אויך "אינה מקודשת".

אפילו אז נישט סתם ביי יענעם, ער האט געוויזן זאכן וואס ער האט אין דעם א געוויסע קנין אדער א געוויסע שותפות. אדער במלוה קען ער עס נוצן, אדער ער האט עס געדונגען, אדער לקחה באריסות, איז ווייטער אינה מקודשת, ווייל ער האט נישט געוויזן משלו מאתים זוז, ס'איז דאך נישט די גאנצע מאתים זוז שלו.

ר' יצחק: שמשמע "שאראך",

ר' יואל אשר: שאראך שעמי לעצמי דבר זה שאמרתי לך, אז ס'איז אינגאנצן מיינס.

ר' יצחק: די "אראך" ווייזן מיינט נישט ווייזן יענעמ'ס.

דיסקוסיע: שותפות — צו האט ער געוויזן "זיינס"?

ר' יואל אשר: איך האב דא א גרויסע שאלה, וואס טוט זיך בשותפות, און ער האט געזאגט "אראך מאתים זוז", און ער ווייזט פיר הונדערט זוז? צו זאגט מען אזוי ווי מיר האבן געלערנט נעכטן, אז היות מ'האט זיך נאך נישט צוטיילט, קען מען נישט יעדער איינער זיך צוטיילן, האסטו נישט געוויזן דיינס? אדער לכאורה האסטו יא געוויזן, דיין חלק איז דאך צוויי הונדערט זוז.

ר' יצחק: אזוי וואלט איך געטראכט. ער ברענגט וועגן דעם א שאלה אין די רמ"א טאקע, ער דיין שאלה.

ר' יואל אשר: אה, שאלה.

הלכה כ"ה (המשך): בית כור עפר מיט נקעים אדער סלעים

ר' יצחק: אקעי, יעצט, וואס איז טאמער **היה לו בית כור עפר והיו בו נקעים עמוקים עשרה טפחים**,

ר' יואל אשר: ס'איז דא דארטן גרויסע, ס'זעט אויס ווי א שווייצער קעז, ס'איז דא דארטן ריזיגע לעכער עשרה טפחים,

ר' יצחק: אדער פארקערט,

ר' יואל אשר: או סלעים גבוהים עשרה טפחים, וואס ביידע שטערט פון קענען איינפלאנצן ווי ס'דארף צו זיין. בית כור עפר, היות ס'קען זיין אז מ'קען אמאל מעסטן די ווערט פון א ריעל עסטעיט פלאץ לויט די שטח, אבער ס'זעט אויס ווי מ'זאגט בית כור עפר מיינט א פלאץ וואו ס'איז עפר, וואו מ'קען איינזייען.

ר' יצחק: די שאלה איז וויאזוי מ'רעכנט בית כור.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם אז די בית כור רעכנט מען פלאץ וואו מ'קען נוצן. **אם היו הנקעים מלאים מים**, דעמאלטס רעכנט מען די לעכער אזוי ווי סלעים, ווייל מ'קען נישט איינפלאנצן אין וואסער. נאר וואס? **ואין נמדדין עמו**, דאס רעכנט מען נישט אלס א חלק פון די בית כור עפר, **מפני שאין ראויין לזריעה.** ווייל איינער זאגט בית כור עפר, מיינט ער א בית כור וואס איז עפר ראוי לזריעה. **ואם אינן מלאין מים נמדדין עמו מפני שהן ראויין לזריעה.** מ'קען דארטן אריין... ס'איז טאקע נישט די זעלבע באקוועם, נאר אבער בית כור עפר הייסט עס נאך.

הלכה כ"ו: "על מנת שאין עליך נדרים"

ר' יצחק: אקעי,

ר' יואל אשר: הלכה כ"ו. זאגט דער רמב"ם אזוי: **האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה**, דו ביסט מקודש מיט די געלט וואס איך געב, ער געבט איר א קידושין, אבער ער מאכט אן על מנת, **על מנת שאין עליך נדרים**, אז דו האסט נישט קיין נדרים.

מ'זעט אז ס'איז דא אסאך הלכות וועגן נדרים. אמאל איז נדרים געווען מער אפט. איך וואלט עס מדמה געווען אזוי ווי היינט למשל איינער זאגט "על מנת אז דו נעמסט נישט קיין שום מעדיקעישאן, איך וויל וויסן אז דו האסט נישט קיין שום אישוס". נדרים איז געווען אן אישו, ווייל מענטשן זענען געווען ביזי מיט דעם. מענטשן האבן געהאט אישוס אז זיי האבן געמאכט נדרים. אדער ס'איז אן ענין פון פרומקייט, א מורא'דיגע, דו ביסט צו פארקוועטשט,

ר' יצחק: צו פרומליך. מ'וואלט געדארפט זאגן, "על מנת אז דו ביסט נישט איינער פון די וואס מאכן נישט אויף סעלצער באטלעך שבת".

ר' יואל אשר: ס'איז אן ענין פון פרומקייט. א מענטש האט געמאכט א נדר ווייל ס'איז געווען א חלק פון עפעס א טעראפי, עפעס אן עבודה.

פארוואס נדרים שטערן א מאן

ר' יצחק: לאמיר זאגן איין קליינע... אונז האבן געלערנט ביז יעצט פון זאכן וואס ער האט, יא? ס'איז זייער אינטערעסאנט. ס'איז דא צוויי סארט תנאים דא אין דעם פרק. די ערשטע העלפט פון די פרק רעדט אזוי ווי אלע סארט תנאים וואס מענטשן האבן געמאכט. וואס מיינט די תנאי? וואס קאונטס אלס א פראבלעם? ס'האט קודם געזאגט, ווען דער מאן זאגט צו, וואס דארף א מאן האבן געלט? אקעי, אמאל דער טאטע דארף מסכים זיין צו די שידוך,

ר' יואל אשר: ער דארף האבן געלט. וואס טייטשט מסכים זיין? איז מסכים זיין טייטשט נישט מוחה זיין?

ר' יצחק: איך זאג אז ס'איז אלעס געווען מצד די אומר,

ר' יואל אשר: ווען דער מאן זאגט. יעצט, אויף וואס איז א מאן מקפיד אז די פרוי זאל נישט האבן קיין קאמפליקעישאנס פון נדרים?

ר' יצחק: "הרי את מקודשת לי בזה על מנת שאין עליך נדרים". דאס איז דאך די ריזן. איך מיין אז דער רמב"ם זאגט, אה, מסכת נדרים שטייט אין סדר נשים, יא? נישט אין דעם רמב"ם נישט, אבער אין די גמרא. אין סדר נשים, איז דער רמב"ם מסביר, ווייל רוב נדרים, די שאלה איז ווען א פרוי... ס'איז דא א הלכה אין פרשת מטות, ווען א פרוי מאכט א נדר, דער מאן קען מפר זיין. די ריזן פון דעם מפר זיין איז ווייל א מאן דארף א פרוי וואס זאל זיין מענטשלעך. אז דו ביסט א פרוי,

ר' יואל אשר: דו מעגסט נישט האבן קיין קאמפליקעישאנס. איך ווייס נישט צו דאס איז דווקא פרומקייט.

ר' יצחק: ס'איז יא.

ר׳ יואל אשר: ווייל זייער אסאך מאל זעט אויס אז א נדר איז געווען א ריעקשאן צו עפעס. א מענטש האט געהאט א צרה, האט ער געמאכט א נדר. א מענטש האט געהאט א ישועה,

ר׳ יצחק: האט ער געמאכט אן אנדערע מין נדר.

ר׳ יואל אשר: ס'איז גערופן קאמפליקעישאנס. ס'איז שוין א מענטש וואס האט שוין סטאק, זי קען נישט טון אלעס וואס דער מאן וויל, ווייל זי האט דא א נדר, זי האט דארט א נדר. לאמיר זען,

די דריי נדרים וואס פסל'ן

ר׳ יצחק: "ונמצא עליה אחד משלשה נדרים אלו".

ר׳ יואל אשר: סאו איז אזוי, דא האט ער נישט געזאגט "על מנת שאין לך" א געוויסע מין נדר, אדער ער האט אויך נישט געזאגט אז דו האסט נישט קיין שום נדרים, נאר "על מנת שאין עליך נדרים". אויף וואס דארף מען מקפיד זיין? זאגט דער רמב"ם, וואס ער מיינט, זאגט די גמרא, אז ער מיינט בעיקר אזעלכע סארט נדרים ווי דאס. די דריי נדרים גייט ער זאגן, **"שלא תאכל בשר או שלא תשתה יין"**, די נדרים וואס איז באקאנט אז אויך אין נזירות איז דא נאר אויף יין, אבער על כל פנים א נדר פון סיגוף, איך גיי נישט עסן קיין פלייש, איך גיי נישט טרינקען קיין וויין, **או שלא תתקשט במיני צבעונין**, זי גייט זיך נישט שיין אויסצירן. דאס טייטשט אז זי גייט זיך פייניגן אין נפש אזא. איז די זאכן פארשטייט מען פארוואס ס'שטערט פאר א מאן. א מאן וויל האבן א פרייליכע פרוי, נישט קיין פרוי וואס איז זיך נישט מתקשט און וואס איז נעבעך הונגעריג. איז **אינה מקודשת**, דאס זענען סתם נדרים.

זאכן וואס זענען ערגער פון דעם, פארשטייט מען לכאורה בפשיטות אז דאס גייט אריין אין איינע פון די נדרים. איי דין נאו, האבער זי האט געמאכט א נדר. אקעי, א נדר אז זי גייט נישט האבן מיט אים תשמיש איז א מסל משפיעת התורה. איך ווייס נישט וואס, זי גייט זיך קיינמאל נישט טוישן וועסט. איי דין נאו וואס. דעמאלטס איז זיכער איינער מקפיד.

אבער א מענטש זאגט, ווען ס'איז לייכטער פון דעם, אז זי האט לייכטע נדרים, פארשטערט נישט אזוי שטארק דער מאן,

ר׳ יצחק: איז יא בסדר. דאס הייסט, ער ברענגט, למשל, אויב זי זאגט אז זי גייט נישט עסן קיינמאל קיין חרובים.

ר׳ יואל אשר: ער שטערט נישט, ער שטערט נישט. אקעי,

דיסקוסיע: וואס מיינט "נדרים" אין קאנטעקסט

ר׳ יצחק: ווארטער. שפעטער זעסטו אז דאס איז וואס... אויף די נארמאלע אופן, א מענטש זאגט נדרים מיינט ער... איך מיין אז היינטיגע צייט, אויב איינער האט גאר א פרומעניש, זי עסט נישט קיינמאל קיין פלייש, איך ווייס נישט וואס. אקעי, איך רעד נישט דא. איז א פראבלעם. ס'איז נישט קיין מענטש צווישן מענטשן.

ר׳ יואל אשר: היינט וואלט איך געזאגט, פון וואו קומט עס? זי האט עפעס א שטענער. א שטיקל געזונטהייט, איינרעדן ערשט, נאר זי האלט עפעס אן ענין פון קוקן פון וואו ס'קומט. די דריי זאכן זענען א סעט פון זאכן וואס א מענטש איז זיך מסגף. א פרוי וואס איז זיך מסגף, איז זי לייגט זיך נישט אריין אין א בעט, ווייל זי וויל אויסקוקן אזוי ווי א צדיק הדור. איז עפעס א געוויסע... זי איז אויף עפעס א נישט א געהעריגע טריפ, יא.

אבער **ואם נמצא עליה נדר חוץ מאלו**, ס'האט נדרים, אבער ס'איז נישט איינע פון די דריי נדרים. **אף על פי שהוא אומר מקפיד** אפילו אזוי ווי ער איז מקפיד אויף אויף דעם, **הרי זו מקודשת**, ווייל דאס מיינט נישט, ווען א מענטש זאגט אז על מנת שאין עליך נדרים קענסטו נישט נאכדעם זאגן, לאזן אפן די טוירמע, און נאכדעם מוזט אפמאכן אויף וועלכע נדר. ס'איז מסתמא דאך זיין א תנאי וואס מ'קען נאכגיין. אבער ווי איך האב אים געזאגט, די דריי זאכן זענען די הארבע נדרים.

ר׳ יצחק: איך האב אים געזאגט די טייטש פון די ווערטער וואס דו האסט געזאגט. דו וואלסט געמיינט עפעס אנדערש, דו דארפסט זאגן עפעס אנדערש. מיינער העלפט נישט.

"על מנת שאין עליך כל נדר"

ר׳ יואל אשר: אבער וועגן דעם, **ואם אמר לה על מנת שאין עליך כל נדר**,

ר׳ יצחק: דאס הייסט ער לייגט אריין דעם ווארט כל,

ר׳ יואל אשר: דעמאלטס איז טאקע ממש אזוי, כל נדר, **אפילו נמצאת שנדרה שלא תאכל חרובין**, זי גייט נישט עסן קיין באקסער. נו, ווען קומט עס אויס? וועט זיך זיין נאר נוגע אויב זי גייט זיך טרעפן א מערה מיט ר׳ פנחס בן יאיר, יא? וואס איז די פראבלעם? ווען איז עס נוגע? אבער נישט קיין חילוק. למעשה, ער האט יא געוואלט, אפשר פרינציפעל, ער וויל נישט א פרוי וואס איז אזא מין וואס מאכט נדרים,

ר׳ יצחק: וואס נעמט זיך די זאכן. יא,

ר׳ יואל אשר: ער איז איינער וואס איז מקודשת,

ר׳ יצחק: אבער ווען ער האט נישט געזאגט, יא. איז דאס איז איין זאך וואס שטערט פאר מענטשן, זייערע פרויען האבן נדרים. ס'שטייט אין די גמרא **"אי אפשר בלא נשים נדרניות"**, יא? ס'איז א לשון.

ר׳ יואל אשר: לאמיר טראכטן, נדרניות, איך ווייס נישט צו ס'איז אן ענין פון חניאקישקייט, אפשר איז... אן אישה וואס האט אישוס. אקעי,

ר׳ יצחק: ענייוועיס,

ר׳ יואל אשר: מ'איז נאר שמועסן, ניין,

ר׳ יצחק: ווייל חניאקישקייט איז אן אישו.

ר׳ יואל אשר: אן אישו קען אויך נישט זיין... אקעי, ווייטער. ניין, איך וויל זאגן אז ס'קען זיין א סדר אישו.

ר׳ יצחק: ניין, אבער ס'איז זאכן וואס שטערט די נארמאלע סדר החיים. זי דארף קענען קאכן פאר אים און מיט'עסן, וכדומה.

הלכה כ"ז (אנגעהויבן): "על מנת שאין בך מומין"

ר' יצחק: אקעי, יעצט נאכדעם איז דא נאך א זאך וואס שטערט פאר א מענטש אמאל.

ר' יואל אשר: ער זאגט **"הרי את מקודשת לי"**, און אין דעם האט מען געזען אז ס'איז דא מער ווי אמאל, "מומין". אויב א פרוי האט א מום, איז אזוי, אויב האט ער גארנישט געזאגט, און ס'איז א מום וואס ער איז עס... אקעי, מ'גייט שוין רעדן וועגן מומין. קודם רעדן מיר נאך אלס די ענין פון "על מנת", אן ענין פון די תנאי איז נישט נתקיים געווארן.

ער זאגט **"הרי את מקודשת לי בזה על מנת שאין בך מומין"**. יעצט, איך ווייטער די זעלבע ענליכע שאלה וואס מ'האט געזאגט "עליך נדרים". יעדער מענטש קען טרעפן עפעס א מום. וואס איז דעמאלט הייסט א מום וואס מ'זאגט אז דאס וועט נישט שטימען מיט די ווארט? מ'קען זאגן אז ס'איז א שאלה פון אפטייטשן ווערטער. וואס טייטשט "נדרים" ווען א מענטש זאגט "נדרים" סתם? וואס טייטשט "מום" ווען א מענטש זאגט "מום" סתם? ס'איז מער ווי טייטש, ס'איז פשט ביי קידושין, ביי וועלכע מין זאך וועט א מענטש מיינען?

ר' יצחק: אין די קאנטעקסט,

ר' יואל אשר: וואס איז די קאנטעקסט,

ר' יצחק: איבער די טייטש פון די דיקשאנערי.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, **"ונמצא בה"**.

מומין הפוסלין בנשים — הלכות אישות פרק ז

המשך הלכה ב: מומין הפוסלין בנשים — די ליסט פון מומים

ר' יואל אשר: איז ווייטער די זעלבע ענליכע שאלה וואס מ'האט געזאגט על מנת שאין עליך נדרים. יעדער מענטש קען טרעפן עפעס א מום. וואס הייסט א מום וואס מ'זאגט אז דאס וועט נישט שטימען מיט די ווארט? מ'קען זאגן אז ס'איז א שאלה פון אפטייטשן ווערטער. וואס טייטשט נדרים ווען א מענטש זאגט נדרים סתם? וואס טייטשט מומים ווען א מענטש זאגט מומים סתם? ס'איז מער ווי טייטש. ס'איז פשט ביי קידושין, ביי וועלכע מין זאך וועט א מענטש מיינען?

ר' יצחק: איך פארשטיי.

ר' יואל אשר: אין די קאנטעקסט וואס טייטשט פון די טעקשענערי. ס'איז טייטש... זאגט דער רמב"ם, **ונמצא בה אחד מן המומין הפוסלין בנשים.** איינע פון די מומים הפוסלין בנשים, וואס דער רמב"ם גייט שוין מסביר זיין וואס דאס זענען. ס'איז דא א ליסט. אויב מ'האט געטראפן איינע פון די גרויסע מומים, פון די ערנסטע מומים, איז **אינה מקודשת**, ווייל ס'איז נישט נתקיים געווארן די תנאי. וואס טוט זיך? **נמצא בה מום אחר חוץ מאותן המומין.** מ'האט געטראפן א מום, אבער נישט פון די מומים הפוסלין. העלפט נישט זיין זאגן מקפיד אני אפילו על זה. אפילו ער האט געזאגט מקפיד אני אפילו על זה, **הרי זו מקודשת**, ווייל די ווארט מומים מאכט נישט אויטאמאטיש אלע מיני מומים, און מ'גייט אויך נישט מאכן אז ער זאל נאכדעם קענען —

ר' יצחק: צולייגן צו די ליסט.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט די הארבה מומים וואס חז"ל זאגן איז הארבה מומים.

ר' יצחק: ס'איז דא געוויסע מומים וואס איז מסכים אז ס'שטערט. אז דו ביסט א מאדנע בריאה, דו גייסט אן עפעס א זייטיגע זאך, האסטו געדארפט זאגן. נישט באטל דאטעטעט.

ר' יואל אשר: באטל דאטעט איז תרומה שבלב.

ר' יצחק: אויב האסט געדארפט זאגן, א נארמאלער מענטש זאגט דאס נישט, ווייל מען זאגט מומים, די טייטש פון די ווארט מומים, די קאנטעקסט פון א קאנטראקט פון קידושין, איז נישט דאס. און וואס איז דאס?

וואס זענען די מומין הפוסלין בנשים

ר' יואל אשר: מה הן המומין הפוסלין בנשים? זאגט דער רמב"ם אזוי, אונז האבן דאך שוין אן אנדערע כלל. די תורה קוקט אייביג, וואו נאך איז דא אזא הלכה? האט מען געקוקט, וואס איז דא מומים הפוסלין בכהנים? אונז ווילן כהנים זאלן זיין מושלם'דיגע, שלימות'דיגע כהנים אן מומים, און ווער ס'האט א מום טויג נישט. האט מען געזאגט אז די סארט זאכן —

ר' יצחק: אויך איז פוסלין בנשים. **כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים.**

ר' יואל אשר: אויב ווערסטו וויסן די לאנגערע אריכות, קוק אין הלכות ביאת המקדש, דארטן שטייט אלע מומים.

ר' יצחק: ניין, נישט א לאנגערע אריכות. ס'איז דא א כלל, די כלל איז דאס איז א לשון. א מום, ס'איז בעצם די תורה, תורה איז די חומש. איש גיבן או ידק או תבלול, איך ווייס נישט וואס ס'שטייט דארט, ס'איז דא א ליסט. און וואס ווערסטו פרטים פון די ליסט? לערנען הלכות ביאת המקדש, מומי כהנים. ס'איז זיכער דא עפעס א בעל דרשן וואס האט שוין געזאגט ביי די שבע ברכות הדרשה, וואס איז די שייכות פון כהנים מיט נשים. ס'איז די זעלבע. ס'איז זייער אינטערעסאנט, א כהן איז עפעס א הייליגע זאך, ער גייט אין בית המקדש, ער זאל זיין שיין.

ר' יואל אשר: און א פרוי דארף אויך זיין שיין.

ר' יצחק: באלד וועלן מיר זען וואס איז דא נישט קיין שום לאו. אבער על כל פנים, איך זאג נאר אז ס'איז דא אפשר א מושג, מומין הפוסלין בנשים, מומין הפוסלין בכהנים. חוץ פון דעם איז דא מער.

ויתר עליהן בנשים — מומים וואס זענען נאר ביי נשים

ר' יואל אשר: ויתר עליהן בנשים. ביי נשים קומט צו נאך זאכן וואס איז מער מיוחד. דאס הייסט אפשר אז ס'איז נישט פוגם אין זייער רעגולער, זיי זענען א יומען ביאינג, אבער אין זייער פעמיניזם, אין זייער פרויענישקייט, איז עס יא א פוגם. ס'איז פוגם אין ווייבער, אבער זאכן וואס אויף א מאן וואלט עס נישט געווען

קיין פראבלעם. **ריח הרע, וזיעה** — סתם מיינט זיעה אז זי שוויצט מער וויפיל נארמאל צו שוויצן.

ר' יצחק: וריח הפה, וקול עבה.

ר' יואל אשר: ריח הרע און ריח הפה איז צוויי זאכן. ס'איז דא א ריח הגוף, ס'איז דא א ריח הפה. וקול עבה, אונז האבן עס געלערנט ביי איילונית, יא?

ר' יצחק: אבער דא ווינט מען אז ס'איז נישט קיין איילונית.

ר' יואל אשר: אבער, נאר דאס, יא. **ודדין גסין מחברותיה טפח** — איינס איז גרעסער פון די אנדערע, יא. **וטפח בין דד לדד.**

ר' יצחק: צופיל פלאץ אינצווישן.

ר' יואל אשר: ונשיכת כלב ונעשה המקום צלקת — אויב ס'איז דא א גרויסע וואונד, א קענטבארע וואונד וואס קומט פון א כלב.

ר' יצחק: א צלקת איז א... נישט א וואונד, וואס הייסט עס? א סקאר, יא?

ר' יואל אשר: א סקאר, אקעי. **ושומה שעל הפדחת** — א ווארצל וואס וואקסט אויף די פדחת. פדחת איז די טשערן אדער די שטערן?

ר' יצחק: איך מיין פדחת מיינט א שטערן, יא.

ר' יואל אשר: פדחת איז דא.

ר' יצחק: א קליינע, **אפילו ס'איז קטנה ביותר.**

ר' יואל אשר: אפילו ס'איז א קליינע ווארצל. **אפילו קרובה משער ראשה** — אפילו ס'איז נאנט לעבן די האר ווי מ'מערקט עס נישט אזוי שטארק. **ואף על פי שאין בה שיער.**

ר' יצחק: אפילו אויב ס'האט נישט קיין האר, דעמאלטס איז עס נישט קיין סימן גדלות. איז אפילו אזא ווארצל אן?

ר' יואל אשר: וואס זאגט דאס אז אפילו אויב ס'איז נישטא קיין האר, איז פסל'ט א שערן. **וזו היא השומה שיתירה באשה על הכהנים.** ביי א כהנים איז אויך א מום פון א ווארצל, אבער יענץ איז נאר א מום וואס האט האר.

ר' יצחק: יא? אפשר די אלע זאכן, איך ווייס נישט. נאר אויב ס'איז גרעסער אביסל, נישט ממש נאנט צו די האר וכדומה.

ר' יואל אשר: יא, לכאורה. **וזו היא השומה שיתירה באשה על הכהנים.**

דיסקוסיע: פארוואס זענען די מומים נאר ביי נשים?

ר' יצחק: די אלע לערסט פיז די עצות און יחמ'ס וואס כהנים האבן בכלל נישט. א כהן וואס שוויצט אביסל צופיל שטערט נישט פאר די עבודה. און די דדין איז זיכער נישט נוגע, וואס ס'איז נישט קיין ווייב מענערישע זאך. און די זעלבע זאך א סקאר, אויך א קליינע סקאר, ווער שטערט עס?

ר' יואל אשר: פאר א מענער איז א סקאר א קאמפלימענט. אה, איך בין געווען ביי די בארער.

ר' יצחק: איך האב געכאפט א שיחת כלב.

ר' יואל אשר: אקעי, וואס טאקע? איך דארף נישט קיינעם זאגן. איך קען דאך זאגן אז ס'קומט פון א מיסיל.

ר' יצחק: בקיצור, פאר ראשון פסטל, איז דאך דא א שיבה וואס שיבה איז בעצם פאר א כהן אויך א פראבלעם, אבער א פרוי איז מקפיד אפילו מער אביסל.

המשך הליסט: שומה בשאר הפנים או שומה גדולה

ר' יואל אשר: זאגט ער ווייטער, אבער למעשה **שומה שיש בה שיער בשאר הפנים** —

ר' יצחק: נישט אויפ'ן שטערן.

ר' יואל אשר: מ'זעט אויף וואס דארט מאכט זיך. אזוי ווי די אתרוג, נאר די שליש העליון איז מען מקפיד אויף א שומע.

ר' יצחק: אה, ס'איז א גלאטע פלאץ.

ר' יואל אשר: או שומה גדולה כאיסר, אף על פי שאין בה שיער.

ר' יצחק: איסור איז די שיעור פון א... יא, איסור רוטאלקיעס, איז די אכטל פון דעם איז א פרוטה. אויך, ביי אנדערע זאכן אויך איז דא א שיעור איסור, יא? ס'איז פסוק א מטפע, ס'איז געווען א קליינע מטפע.

ר' יואל אשר: ווען מ'בייגט זיך אראפ, דארף זיך עפעס... א שיעור כאיסור נגד ליבו. איז די שיעור, יא.

ר' יצחק: קיצור, ס'איז ווי א דאמא. אבער אויב איז ער זייער גרויס —

ר' יואל אשר: הרי זו מום בין בכהנים בין בנשים.

ר' יצחק: זייער גוט. דאס איז וואס ער זאגט, די שומע פון די קליינע שומע וואס האט נישט קיין האר אין די פדחת אויפ'ן, וויאזוי הייסט, מען דערמאגט זיך אויף די שטערן, דאס איז אפילו נאר אן איש. אבער א גרויסע, אדער מיט האר, אדער מיטן פנים, עס שטערט אפילו פאר א כהן. איז דאס איז אלץ פון עקזאגט בפירוש...

דיסקוסיע: קאנטעקסט און צייט אין מומין הפוסלין

ר' יואל אשר: איך שטעל מיר פאר אז די... אקעי, לאמיר ענדיגן די גאנצע ענין. יא, שטעל דיך פאר מי מנין נדרים. איך שטעל דיך דא אז די זאך האט זייער שטארק צוטון מיט קאנטעקסט, אז אין די פלאץ, אין די דור, איז די זאכן זייער א מאדנע זאך. וואס האט דאך אלץ צוטון מיט דעת פון א מענטש, און אז ס'זאל נישט זיין ווייט פון דעת כל בני אדם, ס'זאל נישט זיין בטלה דעתו. וואס איז היינטיגע זאכן, איז דא ריח הפה און ריח רע... די זאכן קומען זייער גרינג. ס'איז דא פארדעם די אריענט מיט אלע גוטע זאכן. און היינט איז דא אנדערע זאכן. וואס מ'איז מקפיל דאס לכאורה אמאל אין די צייטן נישט.

ר' יצחק: אבער לאמיר זען באלד.

ר' יואל אשר: ס'קען זיין אז די גמרא אין מסכת הכל געזאגט, פון די וועלט וואס זיי האבן געקענט זיי געגעבן א... ס'איז פשוט'ע תורה. ס'מיינט צו זאגן, מומים הפוסלים בכהנים און

מומים הפוסלים בנשים איז זייער אנדערש, ווייל מומים הפוסלים בכהנים האט דער אייבערשטער געשריבן אין די תורה, אז דאס איז עס. מ'קען זייער גוט אין, ס'איז א כתוב. מ'קען הערן אז נאך אלץ דארף עס האבן צו טון, ווייל ער דארף זיין א מענטש וואס איז אן איש מכובד וואס זאל טון די עבודה, און נישט איינער וואס איז א פריק און וואס זעט אויס וואס ציט עטענשאן. מ'דארף טראכטן. מען דארף טראכטן אז ס'איז דא א גרויס חילוק.

ר' יצחק: אין בבתקאי איז דא אזא הלכה פון דש ביאורו, מותר, וכדומה.

ר' יואל אשר: אה, אה, אקעי. אקעי, לאמיר נישט ווערן.

ר' יצחק: איך האב געזען, אבער אויכעט, מען פירט זיך, מען מאכט נישט סתם די תנאי, סאו... על כל פנים...

הלכה ג: סתם קידושין אן תנאי — ונמצא בה מומין או נדרים

ר' יואל אשר: ניין, גיי איך שוין זאגן סתם, אקעי. ניין, קדוש נישט סתם. יעצט גייט דער רמב"ם פון... ווען מ'האט געמאכט א תנאי אויף קידושין אז ס'איז נישטא קיין נדרה אדער קיין מומע. וואס טוט זיך ווען מ'האט נישט געמאכט קיין שום תנאים? סתם, און מ'טרעפט אז די פרוי האט מומים אדער זי האט נדרים, דאס הייסט —

ר' יצחק: די פסול'ע, איינע פון די ליסטענע מומים אדער איינע פון די דריי נדרים וואס שטערט. וואס איז דעמאלטס?

ר' יואל אשר: "הרי זו מקודשת מספק." דעמאלטס איז זי מקודשת מספק. ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל ער האט דאך נישט געזאגט, אבער ס'איז דא אזא חזקה אז דאס איז א מקח טעות, אז מענטשן ווילן נישט א פרוי וואס האט מומים אדער נדרים. **"ונמצא בה"** מיינט דאך אויך לכאורה אז ער האט נישט געזען דעם מום, יא? ס'איז געווען אין א מקום וואס ער האט נישט... אדער אן אופן אז ער האט נאך נישט געזען. מ'קען נישט זאגן סבר וקיבל.

דיסקוסיע: פארוואס איז עס א ספק? די מקור אין כתובות

ר' יצחק: ווי זאגסטו ביי דעם?

ר' יואל אשר: "נמצא בה אחד מן המומין" מיינט נישט אז ס'איז געווען אויף די נאז און ער האט עס שוין געזען גלייך.

ר' יצחק: ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל דאס קומט פון כתובות בעצם. אין כתובות שטייט אז זי איז יוצאת בלא כתובה. פרעגט די גמרא, ממילא, בלא כתובה משמע אז א גט דארף זי יא, אבער פארוואס דארף זי א גט? ס'איז דאך א מקח טעות. און די מסקנת הגמרא איז, זאגט רבא, אז ס'איז א ספק, דער תנא האט נישט געוואוסט וואס איז די הלכה, ס'איז א ספק להלכה. כאילו, וואס הייסט? צו דאס הייסט טאקע א מקח טעות? אפשר האט ער עס געזאגט? וויבאלד ער האט נישט געזאגט קלאר, איז נישט קיין פראו.

ר' יואל אשר: אבער דאס איז אן אביי ורבא.

ר' יצחק: האבן מיר געדארפט דעם זאגן אביי ורבא. די תנאים האבן נישט געוואוסט, ממילא בלייבט זי מקודשת מספק.

ר' יואל אשר: ממילא —

ר' יצחק: ער דארף איר געבן א גט.

ר' יואל אשר: ער דארף איר געבן א גט.

דיסקוסיע: סבר וקיבל — ווען ער האט געוואוסט און געשוויגן

ר' יצחק: אויב ער וויל איר געבן א גט, ער וויל איר געבן א גט. איך מיין, איך ווייס נישט. אבער אויב וויל ער געבן א גט, ער וויל איר געבן א גט.

ר' יואל אשר: "הרי זו מקודשת מספק" איז דאך אויך באפן ווען ער קאמפלעינט. פארשטייט זיך. אבער אויב נאך די קידושין ער וואוינט מיט איר, ער קען נישט דא פרעגן צו ער דארף האבן נאכאמאל קידושין לחומרא. איך גלייב נישט אז מ'דארף... איך גלייב ווייל אויף דעם קען זיין אז ער איז מסכים ס'איז אים גוט, איז ער אים למפרע. אפשר נישט? אפשר קען נישט גיין קיין למפרע.

ר' יצחק: איך ווייס נישט.

ר' יואל אשר: דו האסט אים דאך געלערנט פון די חלקת מחוקק. דו האסט געזען מיכל ווען ער איז געוואויר געווארן, אבער ער איז געשוויגן, און נאר שפעטער האט ער זיך דערמאנט פאר רייזא מקדשת בוודאי, ווייל ס'מאכט סענסות, ווייל אז נישט איז אין לדבר סוף. א מענטש קען אייביג באמערקן אויף זיין ווייב, ווען איך וואלט געוואוסט אז מיין ווייב איז אזא מין ווייב וואס גייט ווערן קראכט, וואלט איך נישט...

ר' יצחק: ניין, דאס איז נישט קיין תירוץ. אבער די זאך וואס...

ר' יואל אשר: אזא פסח פון אליעזר, אזא זאך ווי א סבר וקיבול.

ר' יצחק: רייט, אבער די סובבי קיבל דארף זיין —

ר' יואל אשר: בשעת די קדושים פערזענליכע זאך.

ר' יצחק: חוץ וואס מ'וועט זאגן סוף פרק, קען מען זען אז ס'איז דא איינער די מוסדים ביהולות ניסט, אפס איז א מושג.

ר' יואל אשר: האט ער מוותר געווען פאר ביהול, האט ער פשט אז ער האט געוויזן אז ס'גייט אים נישט קיין.

ר' יצחק: רייט, אבער סתם אזוי.

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט.

דיסקוסיע: וואס מיינט מקודשת מספק למעשה?

ר' יצחק: די אלע מקודשת מספק —

ר' יואל אשר: געווענליך מקודשת מספק מיינט דאס אז זי איז נישט קיין מותרת לשוק.

ר' יצחק: און אזוי ווייטער, זי דארף א גט. אבער מקודשת מספק זאגט אז מ'דארף מאכן נאך א קידושין. ביי פריער, פרק ד', האב איך געדענקט, דער רמב"ם זאגט בפירוש —

ר' יואל אשר: אז וואו ס'שטייט מקודשת מספק, דארף מען מאכן נאך א קידושין. אבער איך שטעל מיר פאר וואס האט זיי געבאדערט איז די גירושין, ווייל קידושין מספק זעט עס אויס ווי זייער א קליינע איסור אדער וואס, ווייל האסט דאך געטון די מצוה, ס'איז דאך נאר נולד געווארן... יא, לאמיר זאגן איינער האט געמאכט א קידושין פון איינע פון די מיני הלכות —

ר' יצחק: וואס מ'זאגט קידושין ספק.

ר' יואל אשר: ער זאגט אז ער איז נישט יוצא געווען די מצוה פון די תורה פון די אופן וויאזוי צו נעמען א פרוי. ער האט דאך געטון אלע אופנים וויאזוי מ'נעמט א פרוי, ס'איז דאך נאר געשען עפעס א פאנטשער. ס'איז דאך נישט אזא מין מצוה אזוי ווי לייגן א מזוזה, ס'איז דאך א מין מצוה פון אז נישואין זאל זיין מסודר און ממוסד.

ר' יצחק: פריער האט מען יא געזען. ס'קען זיין אז די קעיס פריער איז געווען דא צוויי, דו געדענקסט ס'איז געווען צוויי —

ר' יואל אשר: און מ'דארף מחליף זיין ווער.

ר' יצחק: מ'דארף וויסן צו... ס'איז זיכער דא עפעס א פרומער וואס האט געטראפן א חשש אויף זיין קידושין, ער האט געמאכט...

ר' יואל אשר: ס'איז מסתמא דא די וואס האלטן אין איין איבערמאכן קידושין אויף זייער ווייב און כדומה.

ר' יצחק: ס'איז דא די וואס האלטן אין מאכן גירושין. אקעי.

קידושין מיט תנאים: נדרים, מומים, און צייט-באדינגונגען

הלכה: קידשה על מנת שאין עליה נדרים — והלכה אצל חכם והתיר לה

ר' יואל אשר: ער האט דאך געטון אלע אופנים וויאזוי מ'נעמט א פרוי. ס'איז דאך נאר געשען עפעס א פאנצ'ער. ס'איז דאך נישט אזא מין מצוה אזוויי לייגן א מזוזה. ס'איז דאך א מין מצוה אז די נישואין זאלן זיין מסודר און ממוסד.

ר' יצחק: פריער האט מען יא געזען. ס'קען זיין אז די קעיס פריער, וואס איז געווען דא צוויי, איך געדענק אז ס'איז געווען צוויי.

ר' יואל אשר: און מ'דארף מחליף זיין ווער.

ר' יצחק: מ'דארף וויסן. ס'איז זיכער דא עפעס א פרומער וואס האט געטראפן א חשש אויף זיין קידושין און ער האט געמאכט.

ר' יואל אשר: ס'איז מסתמא דא די וואס האלטן אין איין איבערמאכן קידושין אויף זייער ווייב וכדומה.

ר' יצחק: דאס האלט מען אין מאכן. גיי ראשון. אקעי, עניוועיס, דאס איז לגבי סתם. נאך אן אינטערעסאנטע הלכה. אה, וואס איז אויב ס'האט געטוישט? מ'דארף פרובירן צוזאמלייגן די נעקסטע צוויי הלכות צוזאמען, רייט? יא. פארשטייסטו וואס איך זאג? יא. און דא איז דא א חילוק פון א נדר מיט א רופא. יא? לאמיר זען. פארשטייסטו וואס איך זאג? התר. התר. הנדר ונרפא. ס'איז דאך דא צוויי סארט מחלות וואס א פרוי קען האבן, א מום און א נדר, יא?

ר' יואל אשר: דו קענסט שרייבן "נרפא הנדר והמום", אזוויוו דו האסט געזאגט אז רפואה רופט מען אויך אויף דעם רמב"ם.

ר' יצחק: ניין.

ר' יואל אשר: ס'איז דא א חילוק. זאגט דער רמב"ם אזוי: **קידשה על מנת שאין עליה נדרים, און ס'שטעלט זיך ארויס אז זי האט יא געהאט נדרים, אבער והלכה אצל חכם והתיר לה,** זי איז געגאנגען צו א חכם און ער האט מתיר געווען די נדרים, **איז הרי זו מקודשת,** ווייל ס'איז נישט עפעס א גזירת הכתוב פון נדרים, ס'איז דאך די ווארט אז ס'גייט שטערן. דער פשט איז ווייל נדרים איז עוקר למפרע? א חכם איז עוקר ס'נדר למפרע. ווען דו האסט חתונה געהאט איז עס נאכנישט געווען עוקר למפרע.

ר' יצחק: אה, זייער גוט.

דיסקוסיע: פארוואס דארף מען די ווארט פון עוקר למפרע?

ר' יואל אשר: פארוואס דארף מען האבן די ווארט וועגן עוקר למפרע? פארוואס דארף מען נישט? ווייל למעשה גייסטו קיינמאל נישט ווערן געבאדערט.

ר' יצחק: נו, לערן די נעקסטע הלכה. **קידשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין.**

ר' יואל אשר: והלכה אצל רופא וריפא אותה, איז אינה מקודשת.

ר' יצחק: זייער גוט. די תירוץ איז...

ר' יואל אשר: לאמיר זען ווייטער, ווייל ווייטער קומט נאך עפעס א געוויסע הוספה. **אבל אם התנה האיש שאין עליו נדרים,** ער מאכט, נעם מיך, הרי את מקודשת לי, נעם מיך פאר א מאן, זיי מיך מקבל אלס דיין מאן, מיט די תנאי אז איך האב נישט קיין נדרים אדער מומים. און למעשה איז יא דא, **והלך אצל חכם והתירו אצל רופא וריפאו, איז ביי ביידע פלעצער הרי זו מקודשת.** ביי די מאן איז נישט קיין חילוק צווישן רפואה און נדרים. פארוואס? **שאין לאיש גנאי במומין.** ביי א איש איז נישטא קיין גנאי, ער שעמט זיך נישט מיט מומים וואס ער האט געהאט און ס'איז שוין געווארן אויסגעהיילט. **ואין האשה מקפדת על זאת,** ווייל א פרוי איז נישט מקפיד אויף דעם.

מה שאין כן ביי א פרוי, דער מאן איז מקפיד א פרוי וואס איז נישט געווען קיין בעל מום, וואס איז נעטשורעלי שיין לאמיר זאגן, וואס איז נעטשורעלי געזונט, נישט א פרוי וואס יעצט איז זי אויך אקעי. אבער איך זאג, מיט דעם חשבון דארף מען נישט ממש זאגן די ווארט וועגן נדרים איז עוקר למפרע, ווייל נדרים איז נישט די זעלבע מין זאך ווי מום. למעשה, יעצט איז נישטא קיין שום נדר וואס שטערט אונז.

ר' יצחק: וואס זאל איך טון אז די גמרא זאגט דעם חלק?

ר' יואל אשר: איך פארשטיי, אבער איך האב נישט אויסגעטראכטן. ווייל מ'דארף אויך טראכטן א דאקטער, קענסטו

אויך זאגן ער איז מרפא ולא מפריא. וואס מיינט איז מרפא ולא מפריא? ס'איז מיר געווען אז דער מענטש גייט בלייבן אביסל קראנק? לאמיר זאגן אויב א דאקטער היילט גוט אויס, און מ'איז גארנישט קראנק...

ר' יצחק: מ'גייט גארנישט זען אז ס'איז אמאל עפעס געווען, און ס'איז די זעלבע געדאנק ווי איך בין מפריא. איך האב דא א פראבלעם, און מפריא מיינט נישט קיין חלוות. ער האט דאך געמאכט שוין די קידושין. יעצט, בשעת די קידושין האט זי געהאט א נדר. אויב זי האט געהאט א נדר, איז פשט אז ער האט געזאגט א... איז דאך נישט. איי, שפעטער, אויב ס'האט כמעט געווען די נדר, האט זי נישט געהאט בשעת'דיג.

ר' יואל אשר: אבער די ווארט וואלט געדארפט זיין אויך ביי די רפואה פון די מאן, אבער בשעת ווען מ'האט געמאכט די קידושין, איז עס יא געווען א חולה. נאר וואס דען? ס'איז נישטא קיין סיבה אז ס'זאל איינער באדערן.

ר' יצחק: ווייל יעצט האט מען אויסגעהארט. זייער גוט, זייער גוט. וואס שטערט איר נישט? ווען ער זאגט על מה שאין לי מומין, מיינט ער נישט צו זאגן איך האב נישט דאס צו זאגן, איך האב נישט קיין מומין אין מיין לעבן, איך וועל עס אויסגעהאלטן.

ר' יואל אשר: איך וויל נישט זאגן אין עלי נדרים, וואלט די זעלבע זאך, אין עלי נדרים. לאמיר זאגן ווען א חכם איז נישט מוקר אין א פרייע...

ר' יצחק: האט עס נישט געווען מותר. א פרוי וואס האט א מום, זי האט יעצט א מום. אה, זי האט זיך דאך אן א וועג ארויס. איך האב נישט דאס גערעדט.

ר' יואל אשר: נאכאמאל, ניין, און זעען מיר דאך דא ביי די ענד אז אלעס האט צו טון מיט די ענין פון מקפיד. **שאין לאיש גנאי במומין שכבר נרפאו ואין האשה מקפדת.** סאו פאר די זעלבע סיבה, אפילו אויב נדר וואלט נישט עוקר געווען למפרה, וואלט עס געווען מותר, ווייל אויף דעם איז מען נישט מקפיד.

ר' יצחק: ניין, ס'איז יא א פראבלעם.

ר' יואל אשר: א מענטש וואס מאכט נדרים איז א פראבלעם. אקעי, א חידוש. סאו איז ווייטער נישט די ווארט אזוי שטארק וועגן די עוקר זאל אים מפרע זיין, נאר די ווארט איז אזוי: א מענטש וואס מאכט די נדרים איז דער עצם מענטש א פראבלעם. נאר וואס דען? איז דא די זאך פון עוקר למפרה הייסט צו ווי א מענטש האט קיינמאל נישט געמאכט קיין נדרים. ס'איז אויך נישט אמת, ווייל למעשה איז ער נאך אלץ די טייפ פון מענטש וואס מאכט נדרים.

ר' יצחק: ניין, ס'איז קיינמאל נישט געווען קיין נדר. ס'קען נישט זיין קיין נדר. א מענטש וואס איז אויסגעהיילט געווארן איז א מענטש וואס האט אמאל געהאט א מחלה. יעצט, אמאל געהאט א מחלה, די ריעליטי איז די זעלבע. א מענטש וואס האט אמאל געהאט א מחלה איז לגבי א פרוי א פראבלעם, לגבי א מאן נישט א פראבלעם. א מענטש וואס האט אמאל געהאט א נדר איז בייביידע א פראבלעם.

ר' יואל אשר: איך הער וואס דו זאגסט, איך הער וואס דו זאגסט. מ'מישט אביסל מציאות מיט לומדות דא. ס'איז נישט פיור לומדות, ס'איז נישט פיור מציאות, ס'איז עפעס א געמיש. איך זאג, פיור מציאות וואלט מען ווען געדארפט ביי ביידע טראכטן צו... ווייל דו קענסט זאגן, א איש נדרן איז נאך אלץ די מין טייפ פרוי וואס ווערט אויפגערעגט צו מאכן א נדר, וואס העלפט מיר אז דו ביסט אויך געווען א מפרה? איך פארשטיי אז טעכניש איז נישט געווען די ווארט נדר אויף איר ווען ער האט עס געזאגט.

ר' יצחק: דאס האב איך אריינגעהאקט אין קאפ אריין.

ר' יואל אשר: ס'איז א לשון הגמרא, איך געדענק אז אינו רוצה בשם הדרנות. דער רמב"ם האט שוין ברענגט נישט דא.

ר' יצחק: די תירוץ איז, אז דאס אז ביי רפואה איז ריעליטי און די נדרים איז לומדות, ווייל א נדר איז א לומדות'ע זאך, א נדר איז נישט קיין ריעל זאך. א נדר פשט איז, דו ביסט אסור צו טרינקען בשר, עסן בשר. ווען דו ביסט מתיר ומפר, וואלסטו געווען נעכטן מותר צו עסן בשר.

ר' יואל אשר: אבער אויסער די חלות, איז אויך דאס א מין פערסאנאליטי פון א פרוי וואס מאכט נדרים.

ר' יצחק: אבער דאס שטייט נישט דא. על מנת שאין עליך...

ר' יואל אשר: איך הער, איך הער.

ר' יצחק: דו האסט צוגעלייגט דאס. ס'שטייט אבער נישט. קען זיין, דו ביסט גערעכט, ערגעץ שטייט עס, דו דארפסט עס דין. אין וועלכע קאנטעקסט שטייט. איך זע אז ס'איז דא, בקיצור, מ'קען מער פארהאלטן זיין דא.

ר' יואל אשר: אבער לאמיר גיין ווייטער.

ר' יצחק: און מער וויניגער שטימט עס. אקעי, דאס איז די הלכה.

הלכה: קידושין מיט תנאי פון צייט

ר' יואל אשר: עד כאן האבן געלערנט. אפילו דא איז דאך אויך דער אופן ווען דער מאן ווייסט נישט, דער מאן איז נעלם געווארן. יא, די שאלה איז יעצט אז ס'איז א קידושין. ווייל אויב דער מאן זאגט מיר באדערט בכלל נישט איינער וואס האט אמאל געהאט מומים, וועט דאך אויך לכאורה די הלכה זיין אנדערש.

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין.

ר' יואל אשר: ס'איז דא א הלכה ווען מ'ווייסט נישט.

ר' יצחק: ווען ער מאכט א תנאי אז על מנת שאין בך מומין...

ר' יואל אשר: זאל זאגן אז ביי א פרוי אפילו אויסגעהאלטן האט עס א נאמען מום?

ר' יצחק: זי האט יעצט א מום! זי האט נעכטן געהאט א מום!

ר' יואל אשר: זי האט יעצט א מום ווייל זי האט אמאל געהאט...

ר' יצחק: ניין!

ר' יואל אשר: אבער מ'גייט עס יעצט אויסהיילן.

ר' יצחק: דו קאנפיוזינג סאמטינג. עס שטייט אשה שהיה להמומים, דו מיינסט בשעת זי האט חתונה געהאט. ער האט גענומען א כלה, א פארשטינקענער. שפעטער נאכ'ן חתונה האט זי אויסגעהאלטן.

ר' יואל אשר: ער האט קיינמאל נישט חתונה געהאלטן.

ר' יצחק: יע, נאר פראבלעם, יעצט איז זי גוט, קען ער יעצט חתונה האבן. נאמאל די גנאי לאשה מיינט נישט אז ער האט א פראבלעם צו נעמען א אידל וואס ער האט נעכטן געהאט. קען זיין אזעלכע מענטשן, אבער מ'רעדט נישט יעצט פון דעם. מ'רעדט פון דעם בשעת'ן די קדושין איז עס געווען די פראבלעם.

הלכה: על מנת שאתן לך מאתים זוז מכאן ועד שלשים יום

ר' יואל אשר: אקעי, לאמיר גיין ווייטער. די זמן וואס מ'האט געמאכט די קעפל. איך האב געמאכט א געווארן הלכה פון ווען א מענטש מאכט א קדושין, זאל זיך ענדיגן אין א געוויסע זמן. אדער א קדושין וואס...

ר' יצחק: וואס איז די טייטש? וואס איז די מינינג פון דעם? יעצט קען מען לערנען, ווען א מענטש מאכט א תנאי, און ס'איז תלוי מארגן גייט מען עפעס טון, און פון דעם גייט מען אריין צו פארשידענע קאמפליקעישאנס אין קידושין וואס מען קען צולייגן צייט צו דעם.

ר' יואל אשר: בעסיקלי איז א תנאי אויף די תנאי. איך האב געמאכט א תנאי וועגן געלט, און איך קען נאך גיין לייגן צו אז עס זאל נאר ביז א געוויסע צייט. אקעי, **האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה**, מיט די געלט וואס ער געט איר יעצט, אדער מיט די שטר, **על מנת שאתן ליך מאתים זוז מכאן ועד שלשים יום**, מיט א תנאי, על מנת, אז פון יעצט ביז דרייסיג טעג גייט איך דיר געבן מאתים זוז. **איז אם נתן לה בתוך שלשים יום איז זי מקודשת**. ווען? איך מיין פון ווען מ'האט געזאגט על מנת, אזוי ווי מיר האבן נעכטן געלערנט אז על מנת ארבעט שוין גלייך.

ר' יצחק: מקודשת למפרע פון ווען מ'האט געמאכט די קידושין.

ר' יואל אשר: ואם עברו השלשים ולא נתן, איז די תנאי נישט געשען, איז איננה מקודשת.

ר' יצחק: דער קעיס איז פשוט, יא? ער האט געזאגט, אין א תנאי.

ר' יואל אשר: ער האט זיך געזאגט די דרייסיג טעג איז זי אזא מיטל בספק סיטואציע פרוי.

ר' יצחק: זי איז אזא אפן. באלד וועט מען זען וועגן דעם.

הלכה: הרי את מקודשת לי בזוזים אלו לאחר שלשים יום

ר' יואל אשר: וועגן דעם קען איך נישט אפפל'ערן. אקעי, **הרי את מקודשת לי בזוזים אלו.**

ר' יצחק: ס'איז זייער א פשוט'ע... איך וויל לאזן זיין קלאר, ווייל ס'גייט ווערן קאמפליקעיטעד וועגן דעם. דא איז א פשוט'ע זאך, איך האב געמאכט א תנאי, ווען די תנאי וועט מקוים ווערן, וועט ווערן קידושין מעכשיו, לכאורה, ווייל על מנת איז מעכשיו. לאמיר זאגן.

ר' יואל אשר: וואס טוט זיך אזא זאך, **הרי את מקודשת לי בזוזים אלו**? נישט אזוי ווי מ'האט געזאגט איך גיי דיר געבן, די געלט וואס איך געב דיר יעצט, אבער די קידושין זאל געשען **לאחר שלשים יום**.

ר' יצחק: בזה אויך האט ער יעצט געגעבן.

ר' יואל אשר: ניין, ער האט אויך געגעבן יעצט אביסל, און ער גייט צוגעבן מאתים זוז, און ס'וועט זיך נאך צוגעבן. על מנת שאתן ליך מאתים זוז.

ר' יצחק: וואס קומט אריין? וואו שטייט על מנת שאתן ליך?

ר' יואל אשר: ניין, אויף די פריערדיגע פאל זאג איך, ער געבט איר יעצט א פרוטה, און ער גייט איר געבן מאתים זוז.

ר' יצחק: יא, על מנת שאתן ליך האט נישט גארנישט קיין קידושין.

ר' יואל אשר: רייט, רייט, רייט. ער געבט איר יעצט בזוזים אלו לאחר שלשים יום, יא?

ר' יצחק: ניין, ער געבט איר יעצט זוזים. ער געבט איר יעצט זוזים.

ר' יואל אשר: און ער געבט איר יעצט זוזים. **איז אף על פי שנתאכלו המעות בתוך שלשים יום**, וואס טוט זיך? די געלט איז געווארן אויסגענוצט אין די דרייסיג טעג, אין די צייט ווען ער האט געזאגט אז דעמאלטס זאל קידושין חל זיין איז שוין נישטא די זוזים. אבער די הלכה איז **הרי זו מקודשת איז יא מקודשת**, ווייל יעצט האט ער איר געגעבן די זוזים, יעצט האט ער געמאכט די מעשה הקידושין. ס'איז נאך דא עפעס א געוויסע מעכב, עפעס א געוויסע זאך וואס דארף נאך נגמר ווערן ביי די דרייסיג טעג, אבער די קידושין האט זיך דאך אנגעהויבן ווען ער האט עס געגעבן, און דעמאלטס איז געווען די זוזים.

ר' יצחק: ואם חזר בו בתוך השלשים.

ר' יואל אשר: זאגט ער, די שלשים יום איז אבער יא אן אפענינג אז די קדושה זאל נישט ווערן גענענדיגט פארדעם. ממילא...

ר' יצחק: ס'געשעט נישט, ס'ווערט מקודשת נאך דרייסיג טעג.

ר' יואל אשר: ואם חזר בו בתוך השלשים או חזרה היא, אבער אויב איינער פון זיי האט צוריקגעצויגן אין די דרייסיג טעג, דעמאלטס **איז איננה מקודשת**, ווייל למעשה האט מען יא געזאגט אז די קדושה זאל געשען לאחר שלשים יום.

ר' יצחק: סאו כאילו, די קדושה געשעט נאך דרייסיג טעג אפילו אז ס'איז נישט דא מער די געלט. איי, וויאזוי קען קדושה געשען אן געלט? ס'איז אן עפעסל פאני סיטואציע. צריך עיון אביסל וויאזוי מ'קען דאס זיין, ווייל קדושין, שטייט געגעבן האט ער א חודש צוריק, אבער ער האט געמאכט, מ'קען לייגן א צייט אויף ווען די קדושין זאל געשען. ער לייגט א צייט, געווענליך ווען איך געב א געלט פאר א פרוי ווערט קדושין יענע סעקונד. א מענטש קען ער

זאגן, איך געב די קדושין פאר מארגן, און אייך מארגן איז נישט דא די געלט, שטערט נישט. אבער דא ווערט קאמפליקירט.

הלכה: בא שני וקידשה בתוך שלשים יום

ר' יואל אשר: וואס טוט זיך אזוי? בשני... די פרוי וואס מ'האט געמאכט די שלשים יום ביזנעס, ס'איז געקומען א צווייטער ביי ביידע פעלער, יא?

ר' יצחק: ניין, ביי די ערשטע פאל.

ר' יואל אשר: ביי די ערשטע פאל?

ר' יצחק: די צווייטע.

ר' יואל אשר: ס'איז עפעס ביידע. ס'שטייט ביי איינע פון די צוויי פעלער. ס'איז דא נאך א שיעור פון שלשים יום.

ר' יצחק: ניין, איך דארף עס סומען אז מ'רעדט פון די צווייטע פאל. אויב דו וואלטסט רעדט אויך פון די ערשטע פאל, דארפסט עס מיר זאגן.

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט. **בא שני וקידשה בתוך השלשים יום** וואס מ'האט נאך געלאזט אפן. די שלשים יום וואס מ'קען נאך צוריקציען. **הרי זו מקודשת לשני לעולם.**

ר' יצחק: ווערט עס מקודשת למפרעות.

ר' יואל אשר: הרי זו מקודשת לשני לעולם. דער צווייטער מענטש האט נישט געמאכט קיין תנאי מיט צייט. דער צווייטער מענטש האט געזאגט הרי את מקודשת לי, ווערט עס מקודש לעולם אזוי ווי יעדער האט קידושין. נישט קיין נארמאלער מענטש, ווייל נעם נישט א פרוי וואס איז שוין האלב וועג צום קידוש. **הרי זו מקודשת לשני לעולם. פארוואס? לפי שבשעה שקידשה השני לא היתה מקודשת.** ווען ער האט איר מקדש געווען, מ'קען נישט מקדש זיין. א פרוי וואס איז שוין נתקדש געווארן, אבער זי איז נאך נישט נתקדש געווארן, מ'האט שוין געטון א מעשה, ס'איז...

קידושין מיט תנאים: "לאחר שלשים יום", "מעכשיו ולאחר שלשים", און "חוץ מפלוני"

הלכה ז (המשך) – "לאחר שלשים יום" אָן "מעכשיו"

ר' יואל אשר: ממילא, **"ותפסו בה קידושי שני ונעשת אשת איש". "ולאחר השלשים יום כשיבואו קידושי ראשון"** - ווען די קידושי ראשון גייען דאך חל זיין, זיי קומען אן, "מאיפה באו, באו באר לחפור", זיי גייען זיך אנרוקן פון וואטעווער זיי זענען - **"ימצאו אותה"**, גייט די נייע קידושין גייט איר טרעפן אלס אשת איש. **"ונמצא הראשון כמי שקידש אשת איש".** קומט אויס אז דער ערשטער מענטש, ווען ער האט געטון די מעשה האט ער טאקע געטון א גוטע מעשה, אבער ווען ער מאכט אז די קידושין זאל געשען, ווען ס'ענדיגט זיך די דרייסיג טעג, איז דאס א קידושין אויף אן אשת איש, וואס די הלכה איז אז קידושין איז נישט תופס אין אן אשת איש.

ר' יצחק: די הלכה איז אויך פשוט בעצם. אויב וואלט ער געזאגט "מעכשיו" וואלט געווען אנדערש.

ר' יואל אשר: מ'וואלט געקענט הערן פון חז"ל עפעס א חידוש אז מ'קען נישט מקדש זיין ווי לאנג ס'איז נאך דא עפעס אן אנגאווינג, איך ווייס נישט וואס. חז"ל האבן אזוי גע'פסק'נט.

ר' יצחק: ס'זעט מיר אויס קלאר די לומדות. די נעקסטע הלכה איז מער קאמפליצירט, אבער די הלכה איז קלאר. איך האב געמאכט א קידושין אויף מארגן, ביז דערווייל האט מיר איינער אויסגעכאפט. וואס וועל איך טון? ווייל מיין מעשה איז געווען פריער, און אפילו עד כדי כך אז מיין מעשה ארבעט אפילו אן געלט היינט, אבער למעשה ווען וועט זי ווערן אן אשת איש? די זעלבע זאך, "ובא אחר וגזלה הימנו לפני זה", ער איז נישט עובר געווען אויף אשת איש, זי איז נישט געווען אן אשת איש נאר שפעטער.

הלכה ח – "מעכשיו ולאחר שלשים יום"

ר' יואל אשר: דו ביסט גערעכט געווען אז די פאל וואס מיר האבן יעצט געלערנט גייט ארויסגעלייגט, אבער ער האט געזאגט אנדערש די לשון. ער האט אויך געמאכט א דרייסיג טעג תנאי, אבער ער האט געזאגט אנדערש די לשון. ער האט געזאגט, **"האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו לאחר שלשים יום בדינר זה".** ער האט געזאגט אן אנדערע לשון.

ר' יצחק: ער האט אויך געמאכט א דרייסיג טעג תנאי,

ר' יואל אשר: אבער ער האט געזאגט אנדערש די לשון. ער האט געזאגט, "הרי את מקודשת לי מעכשיו לאחר שלשים יום בדינר זה", נאך דרייסיג טעג זאלסטו נתקדש ווערן למפרע מעכשיו. אן אנדערע וועג צו זאגן. ס'איז אזא בדיעבד'ליכע תחילה, תחילה בדיעבד. ס'האט געמאכט צוויי קאנצעפטן און ס'איז צוזאמגעקוועטשט. ס'איז אדער מעכשיו אדער לאחר.

ר' יצחק: ער זאגט מעכשיו לאחר שלשים יום. ווען ער וואלט געזאגט סתם לאחר שלשים יום איז פשוט. אבער ווען ער זאגט מעכשיו, אבער בדינר זה, און ער וויל אז נאך שלשים יום זאל זי ווערן זיין ווייב פון היינט, און דעמאלטס קומט א צווייטער,

ר' יואל אשר: "ובא אחר וקידשה בתוך השלשים, הרי זו מקודשת מספק לשניהם". זי איז מקודשת מספק לשניהם, ווייל דער ספק איז ווייל אונז ווייסן נישט וואס איז שטערקער,

ר' יצחק: דאס ווארט "מעכשיו" אדער דאס ווארט "לאחר שלשים יום".

דיון: פארוואס איז "לאחר שלשים יום" נישט א חזרה תוך כדי דיבור?

ר' יואל אשר: איך מיין אויך אז דאס ווארט "בדינר זה" מוז שטיין נאך דאס ווארט "לאחר שלשים יום", ווייל אויב נישט וואלט די "לאחר שלשים יום" געווען אזוי ווי חזרה בתוך כדי דיבור. יא, ווייל דו האסט יעצט געזאגט "מעכשיו", יעצט זאגסטו א פארקערטע זאך. אבער היות ער האט געזאגט נאך פאר ער האט געענדיגט "בדינר זה", איז עס נישט קיין חזרה, ווייל ס'איז נאך א חלק פון זיין סענטענס.

איך זאג "מעכשיו". איך וואלט געזאגט אזוי, ווען א מענטש זאגט "מעכשיו", האט ער געענדיגט די קידושין, און ער זאגט יעצט

"לאחר שלשים יום", איז עס א חזרה תוך כדי דיבור. אבער אין דעם פאל איז עס נישט אזוי, ווייל ער האלט נאך אינמיטן רעדן, ער זאגט נאך "בדינר זה". נארמאלערהייט איז עס א סתירה, "מעכשיו" איז א סתירה מיט דעם וואס ער זאגט נאכדעם "לאחר שלשים יום". וואלט איך געזאגט, דאס הייסט שוין א חזרה. דו פרעגסט א פיינע זאך. אבער היות ער איז

ר' יצחק: נאך נישט פארטיג מיט "בדינר זה"... יעדע מאל וואס א מענטש לייגט צו עפעס א תנאי, מיין געוועגליך דארף מען טאקע

ר' יואל אשר: טון תנאי קודם למעשה וועגן דעם, אבער דא שטימט עס אויך. "מעכשיו לאחר שלשים יום", און ער ענדיגט נאך זיין סענטענס מיט "בזה".

ר' יצחק: לאמיך דיר פרעגן א קשיא. ווען א מענטש זאגט נאר די סענטענס, "הרי את מקודשת לי", ווערט זי גלייך יעצט מקודש, און מ'וועט נישט זאגן "בזה".

ר' יואל אשר: אבער דא איז obviously, ער האלט א רינגל, ער וויל נאך זאגן "בזה",

ר' יצחק: סאו ער האלט נאך אינמיטן

ר' יואל אשר: זיין שפראך פון קידושין.

ר' יצחק: איך וועל דיר פרעגן א שאלה. די obvious'קייט איז דא די חילוק.

ר' יואל אשר: ווען ער וואלט געווארן שטיל נאך "הרי את מקודשת לי", ס'קען זיין אז אין אזא פאל וואלט זי געווארן מקודש. ער רופט זיך אן פינף מינוט שפעטער "מעכשיו לאחר שלשים יום", ס'קען זיין אז ס'וואלט שוין געווען too late, ס'וואלט שוין געהייסן א חזרה. ער האט געזאגט "הרי את מקודשת לי",

ר' יצחק: ס'איז דא א "מחדש מלבבו", וואס איז א "לב טהור וכו'", זייער א שיינע בויך וואס דו זאגסט פון... אבער פון דיין אייגענע בויך זאגסטו אז תוך כדי דיבור איז נאר נאך א סענטענס, אז דו ביסט מחדש גאר א נייע גדר. אונז גייען לערנען שפעטער אין די פרק אז תוך כדי דיבור העלפט נישט אויף קידושין. די אנדערע האבן שוין דערמאנט פריער, אז "לכל התורה כולה תוך כדי דיבור חוץ ממקדש וכו'". און זאגסטו אז אפילו אם כל זה, אויב ער זאגט... ווייל ס'מוז דאך זיין די אלע הלכות,

ר' יואל אשר: "הרי את מקודשת לי על מנת".

ר' יצחק: אבער אמת, אין הכי נמי, לויט וואס מיר האבן גערעדט פריער, דארף מען זאגן "על מנת" שוין נאך "הרי את מקודשת לי". ווייל נישט ווערט א פראבלעם, ס'איז שוין געווארן די רגע וואס ער האט געזאגט מקודשת. וואס האבן זיי געלערנט אין די פריערדיגע פרקים?

ר' יואל אשר: ס'קען זיין אז די דין איז עפעס נישט. ס'קען זיין אז ס'איז דא עפעס וואס יעדער ווייסט אז דאס הייסט א חזרה, ווען מ'האט זיך נישט געטשעינדזשט די מיינד. ווייסטו וואס? לאמיר... עפעס וואס הייסט א חזרה,

ר' יצחק: אפשר. אבער ס'איז נישט קלאר.

ר' יואל אשר: וואס איך מיין צו זאגן, ס'קען זיין אז חזרה איז אייביג תלוי אין די מצב. אויב יעדער איינער האט געזען אז דאס איז נישט קיין חזרה,

ר' יצחק: וואס איז דיין בחורים? זיי האבן געלערנט פריער למעשה אז מעכשיו, ווען מ'זאגט על נעשה אדער מעכשיו, דארף מען נישט זאגן תנאי קודם למעשה. ס'מיינט אז מ'קען עס זאגן. דו דארפסט פון רעדן א קשיא. ולהיכן הלך אז תוך כדי דיבור העלפט נישט. דו וועסט מאכן א חידוש אז תוך כדי דיבור איז נאר נאך א סענטענס. האסט צוגעלייגט א נייע זאך. ס'איז דא תוך כדי דיבור, און ס'איז דא... ניין,

ר' יואל אשר: איך טייטש אפ די ווארט חזרה. חזרה מיינט עפעס. חזרה איז נישט סתם זאגן ווערטער, נאר חזרה איז עפעס א געוויסע מצב וואס יעדער איינער וואס איז דארטן פארשטייט, אה, יעצט איז געווען א חזרה.

ר' יצחק: נא פראבלעם. לייגסטו א חידוש, אפשר איז פשוט עפעס גערעכט, און אפשר נישט.

ר' יואל אשר: אבער איך זאג, דא האט עס מיר מער געטריגערט, ווייל מה עכשיו לא עושה. איז ביי די דעפינישן א חזרה. אבער ער האט נאכדעם געזאגט בדינר זה. ס'איז א גרויסע חזרה. וועגן דעם איז דאך עס א ספק. ס'איז א זאך וואס מאכט נישט קיין סענס.

ר' יצחק: ס'איז א תרתי דת אתר. דאס איז די ספק? יא. הרי זה שם ספק לשניהם, ווייל אונז ווייסן נישט וואס מ'טוט מיט א מחשבה אחר שלושים יום. איך בין נישט מסכים מיט דיר. מען מחשב לאכן שלש מיל איז א זאך וואס מאכט סענס. יעדע תנאי וואס איז מען מחשב איז אזוי. אמת? ס'איז דאך נישט אנדערש ווי עני תנאי.

ר' יואל אשר: ווען א מענטש מאכט עס סענס, ווייל דו האסט אריינגעלייגט אין עפעס א תנאי. דו האסט עס סתם געזאגט,

ר' יצחק: יעצט, פאר שפעטער. וואס איז א חילוק?

ר' יואל אשר: ווען ס'איז א נאך תורה אין א תנאי, מאכט עס סענס. ס'איז נישט קיין סתירה.

דיון: וואס איז דער ספק אין "מעכשיו ולאחר שלשים"?

ר' יצחק: ס'מאכט סענס אין דיין קאפ. אבער די לומדות איז פונקט די זעלבע. נאך דרייסיג טעג, אויב ס'געשעט עפעס, ווער איז מקדשת. ער מאכט דעם נאך דרייסיג טעג, אן אויב ס'געשעט עפעס פלעין. די תנאי איז אז ס'איז געווארן דרייסיג. איך וועל דיר זאגן די נפקא מינה, אויב איז ער געשטארבן. אויב מיר זאלן ביידע איבערלעבן, לאמיר מאכן אזא תנאי, אויב מיר זאלן ביידע איבערלעבן נאך דרייסיג טעג, ביסטו יעצט דרך אגב, ס'איז דא אזוי מענטשן וואס זיי גייען אין די ארמיעס, האבן מורא אז זיי גייען שטארבן.

ניין, איך האב נישט געהערט קיינמאל געהערט אז איינער מאכט אזא זאך. איך האב געהערט מענטשן מאכן א גט האלטענאי, א גט האלטענאי שטייט אין די גמרא אין מלכות בית דוד. אבער איך זאג אז מען קען מאכן, מענטשן האבן מורא. ער האט א ספק, ער גייט

אין א מקום סכנה, ער האט א כלה, ער וויל חתנ'ען מיט איר, איז מסדר דאך אז ער וויל אריינכאפן אפשר צו שטארבן מיט די חתנות. א שני טוט ווערן אן אלמנה, ס'איז ייבום, ס'פערט פראבלעמס. ס'איז ער קען מאכן, און אבער דאס איז הרי את מקודשת לי מעכשיו. עצה נפלאה.

בקיצור, איך ווייס נישט אויב די ספק איז, אונז ווייסן נישט וואס ער מיינט. די ספק איז לכאורה א ספק אין הלכה. ס'איז א פאני סיטואציע, טאקע. איז וואס דארט, די ובא אחר וקידשה מאכט עס פאני. ווען קיין אחר קומט נישט, איז עס פשוט. רייט? רייט. און וואס איז דעמאלטס? רייט,

ר' יואל אשר: מקודשת מספק. וואס דארף מען טון? **שניהם נותנין גט, בין בתוך השלשים יום בין לאחר השלשים יום.** ס'איז אינטערעסאנט, פארוואס שניהם נותנין גט? זאל דער צווייטער געבן א גט, און דער ערשטער זאל געבן א נייע קידושין? אה, ער דארף אבער געבן א גט לחומרא. ניין,

ר' יצחק: נאכאמאל.

ר' יואל אשר: אויב דער צווייטער וויל געבן א גט, קען לכאורה דער ערשטער פשוט געבן א נייע קידושין. און זאגן א תנאי, אויב די פריערדיגע קידושין איז נישט געווען, דארף מען מאכן נאך א תנאי. א תנאי גרעדיגע קידושין. אויב די פריערדיגע קידושין איז נישט געווען קיין גוטע קידושין,

ר' יצחק: זאל עס ווערן מקודש יעצט מיט די קידושין. בתוך שלושים מיינט צו זאגן אז זיי קענען שוין יעצט געבן א גט. פארוואס? ווייל די ספק איז, אפשר די קידושין איז די אמת'ע זאך געווען מעכשיו.

ר' יואל אשר: אויף די צייט איז א ספק, דארף שוין יעצט א גט.

ר' יצחק: רייט. נאך שלושים שעט נישט גארנישט, לויט די צד אז ס'איז א פראבלעם.

ר' יואל אשר: זייער גוט. וואס טוט זיך אזא פאל?

ר' יצחק: איך מיין אז ס'איז א... אפשר, ער ברענגט אז דער רמב"ן און אנדערע ווילן יא טענה'ן אז ס'איז א ספק. וואס מיינט ער טאקע?

ר' יואל אשר: ס'איז א ספק וואס ער מיינט?

ר' יצחק: דאס הייסט, וואס בכלל איז די תנאי? דאס וואס מיר האבן יעצט געשמועסט. וואס איז א תנאי? איך האב געזאגט אז ס'איז פשוט

ר' יואל אשר: וואס די תנאי איז, אבער זעט אויס אז די גמרא איז נישט געווען אזוי פשוט וואס די תנאי מיינט. מ'קען עס לערנען אויף פארשידענע וועגן, בקיצור, ס'איז א ספק.

הלכה ט — מערערע מענער מיט "מעכשיו ולאחר שלשים"

ר' יואל אשר: שוין, וואס איז אן אנדערע מעשה? דאס הייסט, די זעלבע מעשה... ניין, די זעלבע פרוי, איינמאל מיר זענען געוואויר געווארן אז מעכשיו לאחר שלושים יום איז א זאך וואס קען מאכן זאפטיגע לאמדישע ויכוחים, קען מען עס נעמען צו נעקסט לעוועל.

מ'קען זאגן אזוי, ער האט משייר געווען, דאס הייסט ער האט געלאזט דרייסיג טעג אפן. קען דאך יעצט א צווייטער קומען און מאכן ניין און צוואנציג טעג. אזוי קומען אריינרוקן נאך ניין און צוואנציג מענער.

ר' יצחק: קומט א צווייטער און ער זאגט...

ר' יואל אשר: דער צווייטער האט געזאגט פאר צען טעג. **אפילו הן מאה על הסדר הזה.**

ר' יצחק: א צווייטער האט געזאגט דרייסיג, נאכדעם קומט איינער מיט צוואנציג, און איינער מיט צען.

ר' יואל אשר: יא, מאה קען זיין אין די דרייסיג קען זיין מאה נאר אויב מ'מאכט דריטל טעג. אדער ער מיינט צו זאגן, אפילו הן מאה, איינער האט געזאגט הונדערט טעג. אקעי, **קידושי כולן תופסין בה.** איז די קידושין פון יעדן איינעם תופס. מיינט דאך בספק. מיינט דאך בספק. **וצריכה גט מכל אחד ואחד, מפני שהיא מקודשת לכולן בספק.**

ר' יצחק: זי איז מקודשת צו אלע הונדערט מענער מיט א ספק. זעהט איר דעמאלטס אז א פרוי קען,

ר' יואל אשר: קיצור, ס'איז זייער נישט רעקאמענדעד. ווער ס'הערט אויס אונזער שיעור זאל נישט מאכן אזעלכע קונצן. אויב דו ווילסט געבן קידושין פאר א פרוי, געב געהעריג. דריי זיך נישט ארום מיט OCD, מיט מאכן האלבע קידושין. ס'איז נישט קיין גוטע זאך. שוין.

ר' יצחק: אקעי, עד כאן איז, יא, דאס איז מסתמא נישט קיין מעשה שהיה,

ר' יואל אשר: ס'איז מסתמא בעיקר א... יא, יא, אבער ס'איז א שיינע למדנות. ס'איז א למדנות. מ'האט געוואלט אננעמען א בחור אין ישיבה, און מ'האט געזאגט, "טרעף מיר אזא מין העלפער." ס'איז דאך געווען אזעלכע הונדערט מענער. ס'איז דאך געווען אזא חידודא דאורייתא וואלט ער געוואלט. יא, שוין.

ר' יצחק: זאגט די ווייטער אזא שיעור וואס האבן געלערנט די ימות מיינע.

הלכה י — "חוץ מפלוני"

ר' יואל אשר: מ'קען ענדיגן אז מ'גייט לערנען אן אנדערע סארט, ענליך צו א תנאי, אבער אזוי ווי אויסער איינער. קידושין מיינט דאך "מקדשת לי", ביסט מקודש פאר מיר, נאר מיר, מקודש פאר מיר,

ר' יצחק: ביסט געאיינציגט פאר מיר.

ר' יואל אשר: יא, אזוי ווי איינע פון די לשונות איז געווען "יחידי", "הרי את יחידתי", אדער עפעס אזוי. איז אויב איינער זאגט אנדערש, **"הרי את מקודשת לי"**, אבער ער לייגט צו גלייך די ווארט **"חוץ מפלוני"**, וואס טייטש פון פלוני בין איך נישט אסור? **כלומר, שלא תיאסר עליו**, איך זאל נישט ווערן אסור אויף פלוני. ער וויל **תהיה אשת איש על כל העולם, ולפלוני** צו

יענע פלוני **זאל איך זיין כפנויה. הרי זו ספק מקודשת**, ס'איז ספק מקודשת. פארוואס?

ר' יצחק: אויך איז לכאורה א ספק אין הלכה.

ר' יואל אשר: ער איז דאך זיכער אז אין הלכה קען נישט זיין אזא זאך. יענער גייט זיכער נישט זיין קיין פנויה לפלוני. ווייל די שאלה איז צו... יא, פאר ערשטער.

קידושין עם תנאים: "חוץ מפלוני", דבר שלא בא לעולם, ויבמה לשוק

הלכה: "על מנת שתהיי מותרת לפלוני" — תנאי שאי אפשר לקיימו

ר' יואל אשר: דאס הייסט, פון פלוני בין איך נישט אסור. "כלומר, שלא תיאסר עליו", איך זאל נישט ווערן אסור אויף פלוני. ער זאגט, "תהיה אשת איש על כל העולם, ולפלוני", צו יענעם פלוני, "זאל איך זיין כפנויה". "הרי זו ספק מקודשת". זי איז ספק מקודשת. פארוואס?

ר' יצחק: אויך איז דאך לכאורה א ספק אין הלכה.

ר' יואל אשר: ניין, ס'איז דאך זיכער אז אין הלכה קען נישט זיין אזא זאך. זי קען נישט... יענער גייט זיכער נישט זיין קיין פנויה לפלוני. נאר די שאלה איז צו זי איז יא פאר אים מקודשת, ווייל ס'פעלט נישט "מקודשת לי". ער האט שוין געזאגט "מקודשת לי", דאס דארף זיין אויף די גאנצע וועלט. ס'קען זיין א ספק. די אנדערע ספק איז אז ס'איז אזוי ווי א תנאי בטל ומעשה קיים. יא, ס'זאל זיין אזא מין זאך.

ר' יצחק: אז דו זאגסט "הרי את מקודשת לי על—

ר' יואל אשר: מנת שתהיי מותרת לפלוני", נישט "חוץ מפלוני", נאר "מותרת לפלוני", איז ער קלאר.

ר' יצחק: דאס הייסט, "חוץ מפלוני" איז א ספק צו ער מיינט בכלל קידושין. אפשר מיינט ער... גיי ווייס וואס ער מיינט. דאס איז א פאני לשון, ס'איז נישט קיין לשון קידושין בכלל. אבער אזוי מיין איך איז דער פשט. אויב ער זאגט מפורש "מקודשת", אבער איך לייג צו א תנאי. איך וויל צולייגן צו די הלכות קידושין א... וויאזוי זאגט מען די קליינע אותיות, יא? א פוטנאוט? א קאנדישן, אקעי. טערמס ענד קאנדישנס, "חוץ מפלוני", "על מנת שתהיי מותרת לפלוני". דעמאלטס איז פשוט—

ר' יואל אשר: "הרי זו מקודשת".

ר' יצחק: און וואס?

ר' יואל אשר: "ותהיה אסורה על אותו פלוני כשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו". ער האט געמאכט א תנאי וואס איז נישט שייך לקיימו, ווייל זי איז ווייטער אן אשת איש צו דעם פלוני. דאס הייסט, אפילו לאמיר זאגן ס'איז אפשר לקיימו ווייל זיי קענען מזנה זיין, אבער מותר גייט עס נישט ווערן. ס'איז נישט אפשר לקיימו צו מאכן א מותר. דער גרעסטער פשוט'ער ישראל קען נישט מאכן מותר גארנישט.

ר' יצחק: דו געדענקסט אז דער רמב"ם האט אריינגעלייגט די גאנצע מאתן על שכתוב בתורה אין דעם מושג פון אי אפשר לקיימו.

ר' יואל אשר: איך זאג, אי אפשר לקיימו איז אויך ווייל פאר יענעם איז עס אויך אן איסור—

ר' יצחק: און דו קענסט נישט יענעם צווינגען, אזויווי מ'האט פריער געלערנט.

ר' יואל אשר: אבער דא איז פשוט, א התרה איז נישט שייך. סאו, ס'קען זיין אז "חוץ מפלוני" איז נישט קלאר וואס ס'מיינט. אויב מיינט עס דאס, וואלט עס טאקע געווען מקודשת.

ר' יצחק: אבער "חוץ"—

ר' יואל אשר: מ'ווייסט נישט וואס ס'מיינט. ס'קען זיין אז "חוץ מפלוני" איז עפעס אנדערש, אז "חוץ מפלוני" אנדערע זאכן. היות ס'איז נאך אפן, דארף מען מחמיר זיין.

ר' יצחק: און אזוי גייט ער זאגן אויף עפעס אנדערש. דאס איז געבויט אויף די לשון פון א גט. ס'איז דא א מחלוקת רבי אליעזר און די חכמים ביי א גט "הרי את מותרת לכל אדם חוץ אלא לאיש פלוני". רבי אליעזר האט געזאגט אז זי איז מותר, און די חכמים זאגן אז נישט. און די גמרא זאגט אז ביי קידושין איז אן ענליכע שאלה. דאס הייסט זיך נישט קיין קידושין.

דאס איז עד כאן לערנען א סארט תנאי.

הלכה: קידושין "לאחר שאגרשיך" — צוויי פרוטות

ר' יצחק: יעצט גייען מיר זען בעצם הלכות דבר שלא בא לעולם, אזוי פארשטיי איך, יא? דאס הייסט, ווען ער מאכט א קידושין אז ס'זאל בכלל געשען מארגן, אדער אין א פיוטשער סיטואציע.

ר' יואל אשר: איך דערמאן מיר, ס'איז דא אין איינע פון די סליחות, "הוי לעבד היוצא... וואס דינט שני אדונים", יא? זאגט ער, א מענטש אסאך מאל טוט תשובה, אבער ער מאכט אזא "חוץ מפלוני, חוץ מפלוני". אקעי, פריער האבן מיר אונז געלערנט וועגן מ'מאכט א תנאי אז ס'זאל חל זיין שפעטער, אדער "מעכשיו על אחר שלשים". דא גייט מען רעדן עפעס א מעשה וואס מ'דארף נאך טון.

ר' יצחק: ניין, ניין, נישט א מעשה. ער וויל באלד מאכן עפעס פאר שפעטער. אקעי.

ר' יואל אשר: אקעי. אקעי. איך וויל דיר נישט מיט עפעס וואס גייט געשען נאר שפעטער. יא. **"הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה..."** ער געט איר צוויי פרוטות. ער זאגט, **"הרי את מקודשת לי היום באחת"** — איינע פון די צוויי קידושין זאלן ארבעטן יעצט צו ווערן מיין ווייב — **"ובאחת לאחר שאגרשיך"**. איך האב דיך אזוי שטארק ליב אז איך וויל דיך שוין יעצט מקדש זיין. אויב איך וועל דיך גט'ן, זאלסטו שנעל גלייך ווערן מיין ווייב. זייער קיוט. אזא אינשורענס אזא. אין קעיס אז איך וועל דיך גט'ן, וועסטו שנעל צוריק מקודש זיין. **"הרי זו מקודשת"** — ווערט זי מקודש יעצט מיט די ערשטע. **"וכשיגרש אותה"** — אויב ער גייט איר

געבן א גט, **"תהיה מקודשת"** — וועט זי טאקע נאכאמאל ווערן אויטאמאטיש מקודשת מיט די פרוטה וואס ער האט איר דעמאלטס געגעבן. און ממילא אויב ער וויל איר עכט גט'ן, וועט ער איר דארפן געבן נאך א גט, **"עד שיגרש אותה פעם שניה מן קידושי פרוטה שניה"**.

ס'איז אינטערעסאנט, ס'שטייט נישט אין הלכות גיטין, מ'וואלט נישט געזאגט אז דער גט איז פסול ווייל ער וויל נישט באמת זיך צוטיילן פון איר, אדער איך ווייס נישט וואס. אבער א גט דארף זיין עפעס א דבר הכורת בינו לבינה.

ר' יצחק: איך ווייס נישט ווייטער. אבער, אבער—

דיגרעסיע: פרינאפ אז ער וועט נישט גט'ן

ר' יואל אשר: אבער האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה, איך האב געטראכט אן אינטערעסאנטע, א יונגערמאן האט מיר געפרעגט צו אז זיין ווייב וויל מאכן א... א יונגערמאן וואס מיר רופן זיך צוזאמען בסדר קידושין א שטיק צייט צוריק, זיין ווייב וויל מאכן א פרינאפ. וואס וויל זי שרייבן? אז ער איז מוותר אויף די רעכט איר צו גט'ן. ער גייט איר קיינמאל נישט גט'ן. דאס איז מתנה על מה שכתוב בתורה, יא? מ'קען נישט טון נישט אזא זאך. ווייל יעדער איינער, ווען מ'האט חתונה, זאגט מען, איך גיי דיך קיינמאל נישט גט'ן. יא, דאס מיינט חתונה האבן. און ווען מ'גט זיך, זאגט מען, א שאד איך האב חתונה געהאט מיט דיר, איך האב קיינמאל נישט געוואלט עכט זיין מיט דיר. דאס מיינט א גט. די צוויי זאכן זענען צוויי עקסטרע תקופות אין לעבן. מ'קען נישט מאכן אזא מתנה על מה שכתוב בתורה.

ר' יצחק: דאס דארפסטו זאגן, האסטו מיר געזאגט מסתמא, די אינשורענס, דאס איז הדא דכתיב כתובה. אויב איך האב דיך געגט, דארף איך דיך צאלן. ער קען מאכן תוספות כתובה, ער קען זאגן אז איך האב געזאגט.

ר' יואל אשר: ווען א פרוי בעט אזא זאך מיינט עס אז זי איז נישט גענוג זיכער אז דיין קידושין מיינט א הונדערט פראצענט קידושין. דו דארפסט קאנווינסן אז ס'איז א הונדערט פראצענט קידושין און מאכן אזא ווירד תנאי, ווייל יא, די תנאי בטל—

ר' יצחק: מעשה קיים. אה, מ'קען נישט מאכן אז די גט זאל נישט ארבעטן. מ'קען יא דאס טון, מ'קען מאכן א קאנדישן פאר נאך די גט—

ר' יואל אשר: איך וועל דארפן צוויי גט. וועגן דעם האבן מיר געטראכט אזוי ווי די טריק וואלט ער יא געקענט טון.

ר' יצחק: ער קען צוזאגן מער אין זיין כתובה. דאס איז בעיסעס וואס מענטשן פלעגן טון פאר אזא זאך. איך ווייס נישט צו ער וויל דאס טון. איך זאג דיר, ער קען. אממ... יא.

ר' יואל אשר: אבל... ער קען מאכן א מודעה, באט מ'דאגט סימן מיט עניוועי ווערן מבטל מודעות. סאו, אקעי.

הלכה: דבר שלא בא לעולם — גוי, עבד, שפחה, אשת איש, אחות אשתו

ר' יואל אשר: אבל האומר לאשה הרי את מקודשת לי בזה, ווען ער זאגט פאר זיין ווייב... נישט פאר א ווייב, און ער לייגט צו אזא תנאי. ווען גייט עס זיין?

ר' יצחק: א שיעור פון זמן.

ר' יואל אשר: נישט איז מען פון א טשעינדזש, ער גייט זיין א טשעינדזש. דו ווערסט זיין מקודש ווען ס'גייט געשען די טשעינדזש.

ר' יצחק: אבער ער מוז ווארטן פאר דעם, ווייל יעצט איז זי א גוי, א גוי קען מען נישט מקדש זיין. גייט ער צו דער גוי און ער זאגט, הרי את מקודשת לי בזה לאחר, אדער ער איז א גוי.

ר' יואל אשר: ער קען איר נישט מקדש זיין יעצט, ווייל ס'פעלט נאך אויס א גרויסע טשעינדזש אין זייער לעבן. סאו גייט ער יעצט אויסרעכענען נאך וואס גייט געשען, אדער נאכדעם וואס איך וועל מיך מגייר זיין, דעמאלטס וועל איך זיין א יוד. א יוד קען מקדש זיין א גוי און ס'איז נישטא קידושין. אדער לאחר שתתגיירי, זי איז א גויטע. אדער **"לאחר שאשתחרר"**, נאכדעם וואס איך וועל ווערן אויס עבד, וואס אן עבד איז אויך נישט בתורת גיטין וקידושין. אדער ווען זי וועט ווערן אויס שפחה. אדער זי איז אן אשת איש, א חוצפה, ער זאגט איר "הרי את מקודשת לי" ווען זי וועט ווערן אויס אשת איש, ווען איר מאן וועט שטארבן. אדער **"לאחר שתמות אחותך"**, ער האט חתונה געהאט מיט איר שוועסטער, ער זאגט עס פאר זיין אחות אשתו. איז די אלע זאכן, **"אינה מקודשת"**, זי איז נישט מקודשת, ס'העלפט נישט, ס'איז נישט קיין תנאי.

ר' יצחק: פארוואס פריער האט מען יא געקענט און יעצט קען מען נישט?

ר' יואל אשר: זאגט ער, ווייל קידושין דארף זיין... איך מיין, די גמרא זאגט אז קידושין הראויין לביאה אויף דעם? דארף זיין קידושין וואס זענען ראוי, קידושין וואס ארבעט. אז ווען ער זאגט "הרי את מקודשת לי בזה", זאל עס קענען געשען. אפילו ווען ער קען צולייגן א תנאי אז ס'זאל זיך ענדיגן אין דרייסיג טעג, אבער יעצט איז א צייט ווען מ'קען שוין מקדש זיין. אבער די אלע וואס ער האט דא אויסגערעכנט, **"אינו יכול עתה לקדשה"**, יעצט איז ער נאך א גוי, אדער יעצט איז זי נאך אן אחות אשתו, ער קען דאך איר נישט מקדש זיין. ממילא הייבט גארנישט אן געשען.

ר' יצחק: ס'איז אן אינטערעסאנטע זאך, הגם אז מ'האט געזאגט אז מ'קען מאכן א קידושין אויף מארגן, אבער די מעשה נתינת קידושין, די מעשה האבן מיר געשעט יעצט.

ר' יואל אשר: ווער איז דער וואס געבט קידושין דא? דער גוי? אדער דער עבד? אדער די שפחה?

ר' יצחק: אדער צו א גוי?

ר' יואל אשר: אחות אשתו? יא, דו געבסט דאך יעצט קידושין פאר אחות אשתו, אבער די קידושין איז פארקייט—

ר' יצחק: די קידושין געשעט נישט, ס'ווערט מארגן. פארדעם איז א חידוש אז דאס ארבעט נישט.

ר׳ יואל אשר: וואס איך וויל זאגן איז, ווען איינער איז מקדש אחות אשתו, איז נישט פשוט אז דער איסור א גאנצע צייט שטערט די קידושין, זיי האלטן אין איין פייטן פון יעצט לעולם ועד. דער איסור געווינט גלייך, און די קידושין איז אויס. סאו, ס'איז גארנישט געשען?

ר׳ יצחק: יא, אבער די ווילדע קידושין וואלט געשען נאכדעם וואס דאס גייט אוועק. דאס איז דאך די חידוש.

ר׳ יואל אשר: דארפן דעמאלטס מאכן ווען זי איז א בר חיובים, און זי איז בת קידושין.

הלכה: יבמה לשוק — ספק מקודשת

ר׳ יצחק: יעצט, איז דא אן אופן וואס איז א ספק.

ר׳ יואל אשר: אה, יבמה לשוק איז אן אנדערע מין איסור, נישט די זעלבע לעוול איסור ווי אחות אשתו. ס'איז א ספק צו די זיקה, צו די איסור... וואס?

ר׳ יצחק: מיר האבן שוין געלערנט פריער אז ס'איז א ספק. יא.

ר׳ יואל אשר: ווייל ס'איז דא א גרויסע מחלוקת אין מסכת יבמות, צו א יבמה לשוק איז די זעלבע איסור ווי כריתות וואס איז נישט תופס קידושין אדער יא תופס קידושין. סאו, **"האומר ליבמה הרי את מקודשת לי בזה לאחר שיחלוץ ליך יבמיך"**, נאכדעם וואס זי איז נאך א יבמה וואס איז נאך נישט מותרת לשוק, וואס איז נאך זקוקה, נאכדעם וואס ער גייט דיר געבן יבום, **"הרי זו מקודשת מספק"**. פארוואס? ווייל **"הואיל ואילו קידשה עתה היו קידושין תופסין בה מספק"**, היות ס'איז דאך דא א גרויסע מחלוקת צו צו א יבמה שומרת יבם איז דא אויף איר קידושין. צו איר איסור איז אזויווי א איסור עשה, אדער אזויווי א איסור כרת. א איסור כרת איז קיינמאל נישט קידושין תופס. היות אז די קידושין איז א קידושי ספק—

ר׳ יצחק: איז אויך אין אזא פאל זיין קידושי ספק.

ר׳ יואל אשר: נאך איינס וואס ער מיינט דא צו זאגן איז אז די "לא יחולו יבומיך" איז נישט נאר א פראקטישע זאך אז זיי קענען נישט יעצט זיין צוזאמען, ס'איז אויב קען זיין גילוי. יא, אקעי, פשוט.

הלכה: דבר שלא בא לעולם — "אם ילדה אשתך נקבה"

ר׳ יואל אשר: "האומר לחבירו" — ער גייט יעצט זאגן אזא הלכה.

ר׳ יצחק: דאס איז אלץ א ליסט פון אזויווי דבר שלא בא לעולם, יא? זיי האבן געלערנט אן אופן וואס ס'ארבעט יא, און אן אופן וואס ס'ארבעט נישט, יא? און דא קען מען זען אן אופן וואס ארבעט זיכער נישט. אדער וואס ארבעט יא און וואס ארבעט נישט. קען זיין דבר שלא בא לעולם.

ר׳ יואל אשר: "האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי בזה" — אויב דיין ווייב גייט געבוירן א נקבה, איך זוך א שידוך פאר מיין... איך האב א בחור פון פינף און צוואנציג, אן אלטער בחור. יעדער איז אן אלטער איד? דו גייסט דאך יעצט געבוירן א מיידל. **"הרי היא מקודשת לי בזה"** — **"לא אמר כלום"**, ווייל זי איז דאך נאכנישט געבוירן. וואס איז א דבר שלא בא לעולם. **"ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר"** — מ'זעט אז זי איז מעוברת.

ר׳ יצחק: מ'ווייסט נישט צו ס'איז א—

ר׳ יואל אשר: זכר אדער א נקבה, אבער ס'איז גענוג אז ס'עקזיסטירט, אויב גייט עס זיין א נקבה. ווי איז אינטערעסאנט, פארוואס זאל דאס קענען געשען? פארוואס זאל נישט זיין א קידושי ספק? זאגט דער רמב"ם, ווייל אויב זי איז א זכר קען מען נישט מיט קיין קידושי ספק.

שיעור בהלכות אישות — קידושין בעובר, קידושין במאה דינר, וקידושין בבגדים

הלכה: מקדש עובר — "וייראה לי שצריך לחזור ולקדש אותה"

ר׳ יואל אשר: אבער **"ואם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר"**, מ'זעט אז זי איז מעוברת, מ'ווייסט נישט צי ס'איז א זכר אדער א נקבה,

ר׳ יצחק: אבער ס'איז גענוג אז **"הרי זו מקודשת"** אויב

ר׳ יואל אשר: גייט עס זיין א נקבה.

ר׳ יצחק: "וייראה לי", פארוואס זאל דאס קענען געשען?

ר׳ יואל אשר: פארוואס זאל נישט זיין קדושי ספק? זאגט דער רמב"ם, ווייל אויב זי איז א זכר קען מען נישט מקדש זיין א זכר. סאו וועט נישט זיין קיין קידושין בכלל,

ר׳ יצחק: ס'איז נישטא קיין ספק.

ר׳ יואל אשר: סאו בשעת ווען דו האסט געמאכט קידושין איז עס געווען א קידושין וואס איז נישט אפשר לקיימו, א מאן קען נישט א מאן מקדש זיין. ניין,

דיון: דבר שלא בא לעולם אדער ספק זכר/נקבה?

ר׳ יצחק: וואו, ער קען זייער גוט, אויב זי איז א נקבה קען ער איר מקדש זיין, און אויב נישט קען ער טאקע נישט. די פראבלעם איז אז ס'איז נאך נישטא קיין נקבה אויך נישט, ס'איז א דבר שלא בא לעולם. אויב ס'איז יא, הייסט עס א דבר שבא לעולם, ווייל ס'איז שוין הוכר עוברה הייסט עס א דבר שבא לעולם,

ר׳ יואל אשר: אבער מ'ווייסט נישט אז ס'איז א מיידל, סאו ער ווייסט נישט אז זיין קידושין איז גוט. ווען ס'וועט געבוירן ווערן וועט ער ווייסן,

ר׳ יצחק: וועט עס נתברר ווערן. אבער זאגט דער רמב"ם, דאס איז דער רמב"ם'ס אייגענע חידוש, **"שצריך לחזור ולקדש אותה מאביה אחר שתיולד"**.

ר׳ יואל אשר: אז דאס וואס דו זאגסט אז **"הרי זו מקודשת"** איז לחומרא, אבער אויב וויל ער טאקע זיין מיט איר דארף ער געבן נאך א קידושין, **"כדי שיכנוס אותה בקידושין שאין בהן דופי"**, ער זאל חתונה האבן מיט איר א קידושין שאין בהם דופי, וואס

נישטא, קיינער וועט נישט זאגן דערויף קיין ספיקות, ס'איז א כשר'ע קידושין, ס'איז אן עכטע קידושין. דאס הייסט, דער רמב"ם האט געטראכט, ער ברענגט אין פירוש המשניות,

ר' יצחק: אז דער רמב"ם האט געטראכט אז אמת'דיג הוכר עוברה איז אויך א דבר שלא בא לעולם. אין אנדערע ווערטער, ס'קען זיין אז אויף מקח וממכר וואלט נישט געארבעט הוכר עוברה. אבער דאס וואס שטייט אין די גמרא אז מקודשת מיינט משום חומרא דקידושין, מספק, מ'איז מחמיר. אבער ס'מיינט, דו זעסט ווייטער, אז אויב מ'וויל נעמען איינע פון די ספק קידושין'ס איז נישט גוט, מ'דארף מאכן א לעגיטימע קידושין נאכאמאל. אזוי ווי ער ברענגט אין פירוש המשניות, אז דער רמב"ם זאגט וועגן ס'איז א פראבלעם פון דבר שלא בא לעולם. אבער מיר זעט אויס ווי דער רמב"ם זאגט עפעס אביסל מער פון דעם. די לשון, ער וואלט געקענט זאגן **"וייראה"**

דיון: וואס מיינט "קידושין שאין בהן דופי"?

ר' יואל אשר: לי" אז מ'דארף מורא האבן פון דבר שלא בא לעולם. מיר זעט אויס אז **"קידושין שאין בהן דופי"** מיינט עפעס מער, אן אנדערע מין זאך, אז ער האט אייביג געקענט זאגן "איך האב נישט עכט דיך געוואלט, דו ביסט נאך געווען דעמאלטס אן עובר שלא בא לעולם". ניין, דבר שלא בא לעולם איז אן אנדערע קנינים זאך. ניין, "אין בהן דופי" ווען ער האט געזאגט ביי נביא מיינט מ'גייט האבן ספיקות אויף דעם נביא. ניין,

ר' יצחק: דופי מיינט ספיקות, עקזעקטלי.

ר' יואל אשר: ספיקות איז געווען... סאו ס'איז נישט... איך זאל עס מקדש זיין מיט דופי, ס'זעט עפעס אויס ווי כאילו ס'איז עפעס וואס איז תלוי אין די צוויי מענטשן.

ר' יצחק: נישט אז ס'איז עפעס א הלכה'דיגע פראבלעם. ניין, ניין, ניין,

ר' יואל אשר: דער רמב"ם האט געדארפט זאגן, ייראה לי אז ס'איז נאך מקודשת מספק. דאס וואלט ער געדארפט זאגן, ער זאגט נישט די ווערטער. ניין, ס'איז נישט מספק. שצריך לקדש אותה,

ר' יצחק: אז ס'איז א חומרא. ער זעט אז ווי ער ווייסט אז מקודשת איז ודאי, ס'איז נישט נאר א ספק, אבער ער האט געזאגט אז לכתחילה דארף מען מאכן נאך א קידושין. אבער דאס איז טעקניקלי ווי זי האט פארשטאנען, ווייל דו געדענקסט, דאס איז אזוי ווי דער רמב"ם האט גערעדט וועגן שוין צוויי דריי מאל. דער רמב"ם האלט אז יעדע מאל וואס ספק קידושין, אויב מ'וויל וואוינען מיט איר, דארף מען מאכן נאכאמאל קידושין. ס'איז נישט קלאר צו מיר אז ס'זאל זיין אזוי, אבער דא זאגט דער רמב"ם קלאר אז ס'איז דא עפעס אן ענין אז די מצות הספר פון קידושין. די מצוה ספר קידושין זאגט אז מ'דארף מאכן א קידושין אין ביים דופי, ס'איז בעסערע צריך. אבער ס'איז טאקע דער רמב"ם'ס חידוש, און אין די גמרא שטייט עס נישט. דאס הייסט, דו קענסט אפילו נישט זאגן אז דער רמב"ם האט געלערנט אז די גמרא מיינט מספק אזוי ווי ס'שטייט אין פירוש המשניות, ווייל דעמאלטס וואלט עס געשטאנען. דער רמב"ם זאגט דאך קלאר אז ס'איז עפעס א ייראה לי. איך מיין אז די ייראה לי איז בעיקר אויף די זאך, ווייל ווער זאגט אז מ'דארף מאכן נאך א קידושין? דאס איז דער רמב"ם'ס חידוש, איך מיין אז דער ייראה לי איז געבויט אויף דער רמב"ם'ס היסוד

ר' יואל אשר: פון די מושג קידושין.

חידוש: דער רמב"ם'ס יסוד אין קידושין

ר' יצחק: דער רמב"ם האט מחדש געווען אז קידושין, איך מיין אז דאס איז א חידוש, דער רמב"ם האט געטראכט אז ס'איז פשוט, אז קידושין איז כמעט א מצוה חיובית, אזוי ווי ס'איז אן ענין אז ס'זאל זיין א קידושין. און דער רמב"ם קוקט אן, עפעס א מיידל האסטו מקדש געווען אויפ'ן בויך פון די מאמע. דאס איז כמעט אזוי ווי א בן נח, דאס איז נישט די הייליגע קידושין.

מחלוקת אחרונים: גר"א קעגן חלקת מחוקק/בית שמואל

ר' יואל אשר: איך זע, ער ברענגט דא אזוי, דאס וואס מיר האבן גערעדט איז א מחלוקת צווישן די גר"א און די אנדערע. אזוי ווי די חלקת מחוקק און די בית שמואל. אז דער גר"א זאגט אז דאס וואס דער רמב"ם זאגט דא, מיינט ער דאס וואס ער זאגט אין פירוש המשניות. וייראה לי, אזוי ווי ער זאגט אין פירוש המשניות, אז דאס וואס די חז"ל זאגן הרי זה מקודשת איז נאר לחומרא. האט די חלקת מחוקק און די בית שמואל זאגן ניין. אז ער האט צוריקגעצויגן פון וואס ס'איז געשטאנען אין פירוש המשניות, ווייל ער זאגט נישט דא ס'איז נאר א ספק אין קידושין. דא זאגט ער עס מער אלס א הוראה, אלס א... ס'וואלט געווען א געוואלדיגע זאך. איך מיין נישט געוואלדיגע זאך. ער דארף איר נאכאמאל מקדש זיין. ער זאגט נישט ס'איז נאר קידושין.

ר' יצחק: קידושין בספק. יא, אבער ס'איז נישט אזא חילוק, ווייל איך האב געזאגט קידושין בספק, איז נישט קיין איסור צו וואוינען מיט א פרוי שמקודשת לחומרא בספק. איך מיין אז דא, פון דעם האלט איך אז ס'איז נישט אז די ביידע אחרונים קענען מאכן עפעס אינצווישן זיי. פארשטייסט? אקעי, עד כאן האבן מיר געלערנט וועגן פארשידענע תנאים. מיר גייען לערנען נאך א פיטשער זאך בעצם, אבער א פיטשער זאך וואס מ'דארף נישט ווארטן.

הלכה: "האומר לאשה הרי את מקודשת לי במאה דינר" — געגעבן איין דינר

ר' יואל אשר: יא, וואס טוט זיך אזוי? **האומר לאשה הרי את מקודשת לי במאה דינר**, און וואס האט ער איר יעצט געגעבן? ער האט איר נאר געגעבן איין דינר. **הרי זו מקודשת משלקחה הדינר**, ווען זי האט גענומען די דינר איז זי מקודשת. איי, ער האט געזאגט במאה דינר? זאגן אונז אז ער ווערט חייב צו געבן מאה דינר, **והוא ישלים לה השאר**, ער האט יעצט א חיוב צו משלים זיין די איבריגע געלט. ער האט אזוווי געגעבן א מתנה די איבריגע געלט פאראויס, **שזה כמי שאמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שאשלים ליך מאה דינר**. ווען א מענטש מאכט אזא

מין, ער זאגט אזוי און ער געבט אזוי, לערנען אונז עס אפ די וועג ווי חז"ל זאגן אז די ערשטע דינר איז יעצט, און די איבריגע גיי איך ווערן מחויב, **שהיא מקודשת מעכשיו.**

ר' יצחק: רייט. ס'איז נישט פשט אז ער מאכט עפעס א שיעור אז די קידושין, ער וויל דוקא מקדש זיין מיט הונדערט דינר. נאר קידושין איז גענוג א דינר, ס'איז גענוג א פרוטה אים אויך.

ר' יואל אשר: אבער דאס איז נישט נאך א מין פאל פון מלוה פרוטה, ווייל די איבריגע מאה דינר גייט ער יעצט ווערן שולדיג פאר איר.

ר' יצחק: ווייל ער איז נישט מקדש מיט די מלוה, ער איז סתם שולדיג.

הלכה: "במאה דינר אלו" — ער זאגט "אלו"

ר' יואל אשר: יא, רייט. **במה דברים אמורים בשאמר לה במאה דינר סתם. אבל אם פירש ואמר לה הרי את מקודשת לי במאה דינר אלו, והתחיל למנות לתוך ידה,** ער הייבט אן ארייינלייגן, **אינה מקודשת עד שישלים.** זאגט דער רמב"ם, **ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולין לחזור** אויב ער זאגט "אלו", פשט אז אויף דעם על זה איז די גאנצע הסכם. ממילא אפילו ביי די לעצטע דינר, מ'האלט ביי 99, ברענגט די הונדערטסטע. און ער זאגט נישט נאר דאס, נאר אפילו אויב איינע פון די... ער ברענגט הונדערט, אבער איינס פון זיי איז נישט אזוי גוט. **נמצא מנה חסר דינר,** א מנה וואס ס'פעלט א דינר. ער ברענגט א זעקל, ס'שטייט דערויף אויפגעשריבן מנה. **או נמצא מהן דינר נחושת,** אנשטאט דינר פון כסף לאמיר זאגן. איז ווייטער **אינה מקודשת,** אז ווען ער זאגט מאה דינר אלו איז מאה דינר אלו. וואס טוט זיך אין אונז ביי דינר רע? אין די קאטעגאריע איז עס גוט, ס'איז א הונדערטער, אבער ס'איז א צוקנייטשטע הונדערטער. א פופציגער איז קיינמאל נישט קיין הונדערטער. וואס טוט זיך א צוקנייטשטע הונדערטער?

ר' יצחק: ער האט אמאל געזען אזא מושג,

דינר רע — "יחליפנו"

ר' יואל אשר: א צוקנייטשט מאכט נישט אויס בכלל. א מטבע וואס איז שטארק צו זיין. **אם יכולה להוציאו על ידי הדחק,** מ'קען עס ארייינריקן, מ'קען עס טייטשן, עפעס איין סוחר נעמט עס אן,

ר' יצחק: איז **יחליפנו,** ער זאל עס טוישן. ס'הייסט, ער דארף עס טוישן ווייל ער קומט איר א נארמאלע דינר.

ר' יואל אשר: אה, יחליפנו איז טייטש ער דארף דאס טוישן ווייל דו האסט איר אונטערגענומען. קידושין איז קידושין. מקודשת.

ר' יצחק: יא. אינטערעסאנט. עס איז נישט קלאר פארוואס די יחליפנו פאר ענין. נאך אן ענליכע פאל. איך דארף טראכטן ווי ענליך די אלע פעלער זענען.

ר' יואל אשר: יחליפנו מיינט מסתמא באופן ווען זי שטעלט זיך דערויף. אויב זי שטעלט זיך נישט דערויף, איז דאך פשוט אז ס'איז דא א מחילה און יעדער איז העפי. ווען זי זאגט איך וועל נישט מסביר זיין אויף אזא זאך, קען מען נישט יעצט מיט דעם. איך זאג, ווען זי שרייט, עה, ס'איז נישט קיין גוטע מטבע ווייל ס'פעלט די דינר רע, קען זי נישט יעצט זאגן מבטל זיין די גאנצע שידוך. ער קען זאגן, גיב מיר צייט יחליפנו.

ר' יצחק: דאס איז וואס ער מיינט דא צו זאגן.

הלכה: מקדש מיט בגדים — "שיראי אין צריכין שומא"

ר' יואל אשר: אמר לה, הרי את מקודשת לי בבגדים אלו שהן שוין חמישים דינר. מ'קען זיך מקדש מיט די בגדים וואס ס'ווערט חמישים דינר. און די מאטעריאל איז געווען א גוטע מאטעריאל, ס'איז געווען פון מיישי, פון זיידן, **וכיוצא בהן שהאשה מתאוה להן,** פרוי נאר מעשה אהבה אויף מיישי. ס'טייטש, ס'איז זיכער זעט איר אויס עפעס וואס ס'געפעלט איר זייער שטארק. אבער צי ס'איז ווערד פופציג דאלער, איז א שאלה אזוי, **אם היו שוים חמישים,** אויב ס'איז טאקע ווערד חמישים, איז פשוט **הרי זו מקודשת משעת לקיחה. ואינן צריכין שומה בשוק,** מ'דארף נישט יעצט גיין עס אפמעסטן, אפשאצן אין די שוק, די צווייטע שומה אין די זעלבע פרק, ס'מיינט אן אנדערע זאך. **ואחר כך תהיה מקודשת,** מ'זאגט נישט אז מ'דארף עס קודם אפשאצן **כדי שתסמוך דעתה,** כדי זי זאל באמת מסכים זיין צו די שידוך. נאר וואס דען? היות ס'איז דאך א זאך וואס אשה מתאוה לה, ס'איז דאך א זאך וואס זי גלייכט, **הואיל והן שוים כשאמר לה הרי זו מקודשת.**

ר' יצחק: וויבאלד אז זיי זענען גלייך אזוי ווי ער האט דיר געזאגט, כשאמר לה,

ר' יואל אשר: כפושה אמר לה, זיי זענען ווערד, זיי זענען דאך טאקע ווערד, זי האט עס ליב, **הרי זו מקודשת משעה ראשונה.** איך כאפ נישט פארוואס מ'דארף זיין עקזעקטלי פופציג דאלער.

ר' יצחק: וואס קומט ארייין די אשה מתאוה?

דיון: פארוואס דארף עס זיין ווערט, אויב "אשה מתאוה להן"?

ר' יואל אשר: ניין, כשאמר לה מיינט נישט צו זאגן אז מ'האט אפגעשאצט עס פופציג. ס'איז דאך ביי איר טייער, זי קוקט דאך עס

ר' יצחק: אן ווי ס'איז פופציג. ניין, ניין, ניין, ס'איז נישט אמת. ס'איז איינער שוה און איינער מקודשת. ס'מוז טאקע זיין ווערט. ניין, ס'מוז טאקע זיין ווערט. אבער די חידוש איז...

ר' יואל אשר: די גמרא שטייט, ס'איז בערך, און אמאל איז עס אביסל ווייניגער ווערט.

ר' יצחק: איך ווייס נישט פארוואס, אבער דער רמב"ם זאגט עפעס א חידוש. אין די גמרא שטייט "שיראי אין צריכין שומא". שיראי מיינט שיינע בגדים. מ'דארף נישט שום זיין, ס'דארף אוודאי זיין ווערט. אויב ער זאגט אז ס'איז חמישים, דארף עס זיין חמישים זוז. אבער מ'דארף נישט ווארטן פאר די שומא, אזוי

לערנט עס דער רמב"ם. און דער רמב"ן האט עפעס געהאלטן אז אויב איך געב סתם א... איך ווייס נישט, איך געב דיר א באקס, און אין די באקס איז דא אלטע ספרים, איך ווייס נישט. איך זאג דיר אז ס'איז ווערט טויזנט דאלער, גיי טשעק אויב ס'איז ווערט טויזנט דאלער, ס'זאלט זיין ביי מיר גארנישט. אויב ס'איז בגדים וואס נשים האבן ליב אזעלכע בגדים, דעמאלטס, אויב ס'איז טאקע ווערט, דארף מען נישט ווארטן פאר די שומא. איך פארשטיי נישט פארוואס.

ר' יואל אשר: מה שאין כן אויב נשים האבן עס נישט ליב, דעמאלטס איז עס אינגאנצן תלוי אין די מציאות, און דעמאלטס דארף מען גיין עס אפמעסטן.

ר' יצחק: דא איז אויך תלוי אין די מציאות,

ר' יואל אשר: אבער די חילוק אז מ'ווארט נישט...

חידוש: די הנאה פון שיראי איז יעצט

ר' יצחק: ס'איז אמת, ס'דארף זיין אמת. איך מיין אז די ווארט איז אז א פרוי איז זיך מתקדש מיט א געוויסע הנאה וואס זי באקומט יעצט, וואס איז ווערט. לאמיר זאגן ס'זאל זיין ווערט הונדערט און פופציג דינר, נו פראבלעם. אבער ווען ס'איז א שיראי האט זי שוין יעצט הנאה. ווען ס'איז סתם א

ר' יואל אשר: זאך וואס די גאנצע...

ר' יצחק: לאמיר אויספירן, ס'איז דא אזא סארט זאך וואס די גאנצע ווערט פון דעם איז אז דער שמאי אין די גאס זאגט אז ס'איז עפעס ווערט. ס'איז עפעס א דבר, אזוי ווי איך זאג עפעס אן אלטע סטעמפ, זעט מיר אויס ווי א צוריסענע סטעמפ. אה, מ'גייט אין מארק, די ערשטע צוריסענע סטעמפ איז ווערט טויזנט דאלער, נו פראבלעם. אפשר דאס איז די...

ר' יואל אשר: איך הער וואס דו זאגסט. אבער איך טראכט אז אין אזא פאל וואלט אפילו אויב ס'איז נישט 50 דינר, ווייל ביי איר איז עס ווערט 50 דינר. ער זאגט דאך דאס ווארט "שהאשה מתאוה להן".

ר' יצחק: אבער ער זאגט קלאר...

ר' יואל אשר: און דער רמב"ם ווייל דאך אונז עפעס זאגן דא אז דער "שהאשה מתאוה להן" מאכט די טשעינדזש אין חלות. איך פארשטיי וואס דו זאגסט, אז ווען למשל ס'איז די שאלה צי ס'איז עכטע געלט צי ס'איז פעיק געלט, ווערט די קדושה נאכדעם וואס מ'האט אפגעשאצט אז ס'איז עכט, ס'האט באקומען די סטעמפל. אבער דאס איז דאך ווערט.

דיון וועגן סובדזשעקטיווער ווערט, משא ומתן ביי קידושין, שליח לקידושין, און חזרה תוך כדי דיבור

המשך דיון: סובדזשעקטיווער ווערט ביי קידושין

ר' יצחק: מ'גייט אין מארק, די צעריסענע סטעמפ איז ווערט טויזנט דאלער? נא פראבלעם. אפשר דאס איז די...

ר' יואל אשר: איך הער וואס דו זאגסט. אבער איך טראכט אין אזא פאל וואלט אפילו אויב ס'איז נישט פופציג דינר, ווייל ביי איר איז עס ווערט פופציג דינר. ער זאגט נישט אזא זאך.

ר' יצחק: ער זאגט דאך דאס ווארט

ר' יואל אשר: "שהאשה מתאוה להן". אבער ער זאגט קלאר... און דאס איז דאך די פראבלעם. די שאלה איז, די מינוט וואס די מארקעט טשעינדזשט זיך אביסל.

ר' יצחק: אויב ס'איז דא סובדזשעקטיוו, זאל ער נישט זאגן שוין... ער וועט נישט האבן קיין פראבלעם. "בגדים אלו", ס'זיכער ווערט מער ווי א פרוטה. אבער ער זאגט, איך געב דיר פופציג דינר. ס'איז דא זאכן, למשל,

ר' יואל אשר: דו ווייסט נישט דאס איז די ווארט, אפשר ווען ס'איז אן ענין פון חביבות, ווען ער זאגט חמשים דינר איז ער נישט מקפיד אויף די פרייז. ער זאגט, ניין, ער זאגט ס'איז יא. אמת, דו האסט עס ליב אזוי ווי פופציג דינר.

ר' יצחק: לאמיר זאגן קלאר. ס'איז נישט דא קיין שום זאך. אונז האבן נאכנישט געזען א שום זאך וואס העלפט סובדזשעקטיוו ווערט.

ר' יואל אשר: אין חושן משפט שטייט קלאר אין מקדשין.

ר' יצחק: וואס איז יא דא, איז דאס א נושא פון שומא. ס'איז דא אמאל וואס מ'דארף

ר' יואל אשר: פארשומען נאר נאכדעם וואס מ'איז געגאנגען צו א שומא.

חידוש תוספות: שומא ביי דיימאנד

ר' יצחק: ער זאגט אז תוספות למשל זאגט, און ער זעט די הלכה, למשל תוספות זאגט אז אויב מ'נעמט למשל א בריליאנט, אז איינער איז מקדש מיט א דיימאנד, ווערט זי נישט קודשת נאר ביז די שומא. פארוואס? ווייל קיינער ווייסט נישט וויפיל א דיימאנד עס ווערט.

שראוי, א נארמאלע פרוי ווייסט, דאס איז א בגד פון בערך פופציג. אקעי. אבער ס'איז פונקט דעם איז די מנהג אז מ'איז מקדש מיט א פלעינע רינג. פארוואס לייגט מען נישט קיין פענסי רינג? דאס איז א חשש פון די תוספות, ס'איז בויט אויף די הלכה. ווייל תוספות זאגט אז א זאך וואס איז פענסי, וואס דו קענסט נישט, א נארמאלער מענטש קוקט אויף א דיימאנד, האט נישט קיין אהנונג צו ס'ווערט פופציג דאלער אדער צען טויזנט דאלער.

סאו, ממילא דארף מען גיין צו א השימה, קען מען נישט מקדש זיין מיט דעם. מ'קען אוודאי יא, ווייל מ'דארף זאגן בפרטה, ס'איז נאר א חומרא בעלמא, אבער דאס איז לכאורה די ריזענינג. נאך א צדיקע קענסטע קענסט.

הלכה: איש ואשה שהיו עוסקין בדברי אירוסין — משא ומתן וועגן פרייז

ר' יואל אשר: איש ואשה שהיו עוסקין בדברי אירוסין. זיי האבן געזאגט שיינע תורות אויף האומר לאיש, און נא מצא איש

ומצא טוב,

ר' יצחק: און געשמועסט צווישן זיך אז זיי גייען חתונה האבן.

ר' יואל אשר: הוא אומר במאה דינר אקדש אותך. איך גיי דיך מקדש זיין מיט מאה דינר. **והיא אומרת, ניין, איני מתקדשת לך אלא במאתים,** איך בין נאר מסכים צו מתקדש ווערן מיט דיר במאתים. שוין, **והלך זה לביתו וזה לביתו.** יעדער איז זיך איינגעגאנגען, דעט האט זיך געענדיגט. **ואחר כך תבעו זה את זה,** נאכדעם, אויף א נעקסטע טאג אדער א נעקסטע חודש, האבן זיי זיך געבעטן איינער דעם צווייטן, נו, לאמיר חתונה האבן.

ר' יצחק: וקידשו סתם, ער האט איר מקדש געווען... זיי האבן זיך מקדש געווען, דו כאפסט? ס'שטייט נישט "וקדשה". אקעי. ס'איז אויך פאר די פעמיניסטן.

ר' יואל אשר: איך וויל דיר ווייזן אז ס'איז א נארמאלע וועג

ר' יצחק: צו זאגן אז קידושין איז א זאך וואס געשעט צווישן ביידע. ס'איז נישט נאר אז טאקע טעקניקלי ער איז איר מקדש, אבער...

דער דין: ווער איז מסכים צו וועמענ'ס תנאי

ר' יואל אשר: סאו, ס'איז זייער אינטערעסאנט דא. לכאורה וואלט איך געזאגט אזוי, ס'איז זיכער אז די קידושין איז א קידושין. ניין, ווייל מ'האט נישט געזאגט "על דעת פון אונזער אלטע קאנווערסעישן". די שאלה ווערט יעצט צו דער מאן האט זיך מחויב געווען, צו ער ווערט יעצט שולדיג פאר די פרוי. **אם האיש תבע את האשה ייעשו דברי האשה,** ער דארף איר באצאלן די איבריגע געלט. **ואם האשה תבעה את האיש ייעשו דברי האיש,** הונדערט איז גענוג. ס'זעט מיר אויס דא ווי די קידושין איז א גוטע קידושין. די שאלה איז אזוי ווי פריער, צו ער דארף איר באצאלן די געלט.

ר' יצחק: ס'איז א מתנה. ס'איז א לשון מתנה. איך רעד נישט פון דעם, איך זאג פארוואס, איך האב טראץ פארשטאנען די סברא פון דעם עצם דעם. איך זאג, איך וועל דיר צאלן טויזנט דאלער פאר א דזשאב, דו זאגסט צוויי טויזנט דאלער. איז אויב דו קומסט צו מיר, און מ'האט געענדיגט, מ'האט נישט מכריע געווען, דו קומסט צוריק צו מיר און זאגסט, דו ביסט שוין מסכים צו מיר. אויב איך גיי צו דיר, איז פשט איך בין מסכים צו דיר. דאס איז כאילו די...

ר' יואל אשר: אה, דאס איז די ווארט "תבעו זה את זה". אזוי ווי ס'איז נישט געווען קלאר, ווען דער מאן קומט צו די פרוי, **אם האיש תבע את האשה,** איז פשט אז ער איז מסכים אזוי ווי... וואס קומסטו יעצט צוריק? זיי האבן דאך געהאט א דיעל. אה, איך בין מסכים צו דיין דיעל. איז **יעשו דברי האשה.** און **אם האשה תבעה את האיש,** איז פשט אז זי איז מסכים אויף די הונדערט, **יעשו דברי האיש.**

אבער דער רמב"ם זאגט נישט, וואס טוט זיך אז די פרוי האט תובע געווען און ער האט נאר געגעבן מאה? איז טאקע נישט געווען קיין קידושין, אפילו נישט לחומרא? ער זאגט עס נישט. לכאורה, מ'קען דאך זאגן פונקט אזוי... לכל הפחות, א ספק זאל ער זיין אפשר צו מסכים געווען אויף זיין תנאי. און וועגן דעם איז דער "והלך זה לביתו וזה לביתו", אויב ער האט עס געטון גלייך נאך די ויכוח, איז זיכער אז אויב ער האט געגעבן מאה דינר, און ער האט איר געזאגט נאר במאתים, איז זיכער נישט קיין קידושין. אין אזא פאל איז עס א קידושין, איז ער נאר צו ער דארף איר געבן א מתנה.

ר' יצחק: ס'פעלט איר אלע פרטים, ס'שטייט נישט. אקעי, יעצט אז מ'לערנט ווייטער וועגן... איז אויך די אלע סארט הלכות דא זענען סארט תנאים, יא? א תנאי אז איך דארף האבן הונדערטער דינרים, שלום על ישראל, ס'איז ענליך צו א תנאי. דאס הייסט, אלע מיני וועגן, די גאנצע פרק איז וועגן וויאזוי מענטשן קענען מאכן זייער לייף קאמפליקירט פאר זיך אליינס, פאר no reason. זיי מקדש, סימפל, א פלעינער אינגל, ס'ארבעט. ניין, אויב מארגן, איבערמארגן, איז מיין באבע קומען, העלא? יעצט קען מען זען, מ'קען עס מאכן דאבל קאמפליקירט, מ'קען דאך שיקן קיין קדושה מיט א שליח. און וואס מיט א שליח

הלכה: שליח לקידושין — שינוי תנאי

ר' יואל אשר: קען מען צוליגן תנאים. **העושה שליח לקדש לו אשה** ער מאכט א שליח אזוי ווי אונז האבן געלערנט אז ביי קדושה איז דא שליחות **והלך השליח וקידשה על תנאי** ער האט אליין צוגעלייגט די תנאי **איז אינה מקודשת** ווייל דער שליח האט נישט אויסגעפירט זיין א שליח, איז דער שליח וואס איז בטל געווארן,

ר' יצחק: און ס'איז נישט געווען קיין קידושין. ער האט צוגעלייגט א תנאי, יענער איז נישט מספיד, ס'האט נישט געהאט קיין רעכט צו מאכן א תנאי.

ר' יואל אשר: ער ברענגט פון אן אנדערע פלאץ אז **שליח שעבר על דברי משלחה לא עשה כלום.**

דיון: פארוואס נישט תנאי בטל ומעשה קיים?

ר' יצחק: אפילו אז ער האט נישט געווען רונד, איך פרעג איך א קשיא, ער האט געמאכט א קידושין קידושין, ער איז יוצא.

ר' יואל אשר: פארוואס זאל מען נישט זאגן אז תנאי בטל למעשה קיים? אזוי ווי תנאי בטל למעשה קיים?

ר' יצחק: ס'איז א נייע זאך, אז דער שליח...

ר' יואל אשר: אבער דו ביסט נישט מער א שליח, דער שליח איז בטל געווארן, דו ביסט מער נישט מער... מ'קען עס הערן, א שליח איז א מין געטראכט. א מענטש וואס טוט וואס יענער הייסט, אבער ווען דאס איז נישט דא, איז מער נישט דא קיין שליח בכלל.

ר' יצחק: אזוי זעט אויס.

ר' יואל אשר: נישט קלאר. אדער פון די זעלבע זאך איז פארקערט. **וכן אם אמר לו לקדשה על תנאי והלך וקידשה סתם.** אדער ער האט געטוישט די תנאי. **או ששינה את התנאי.**

ר' יצחק: דאס הייסט אן אנדערע תנאי.

ר' יואל אשר: אן אנדערע תנאי. אדער ער האט גענומען די זעלבע תנאי און ער האט געטוישט. **אינה מקודשת** ביי די אלע פעלער. ווייל דער שליח דארף עקספייער.

הלכה: שליח לקידושין — שינוי מקום

ר' יואל אשר: אמר לו קדשה לי במקום פלוני. דא גייט מען זאגן ווען דער שליח האט משנה געווען, אבער קליינע שינויים. אויב ער זאגט **קדשה לי במקום פלוני,**

ר' יצחק: הלך וקידשה במקום אחר,

ר' יואל אשר: זאל ער מקדש במקום פלוני דוקא, **הלך וקידשה במקום אחר, אינה מקודשת,** וואלט נישט געפאלגט. אבער טאמער ער זאגט **קדשה לי,** און איך זאג דיר אז זי איז דארטן און דארטן, און יעצט איז די ספק אז ער האט געמיינט צו זאגן איך וויל דוקא דארטן זאל זיין די קידושין, זאג מיר אזוי, **הלך וקידשה במקום אחר הרי זו מקודשת,** ווייל ווען ער האט געזאגט **במקום פלוני,** שאצן איז אז **מראה מקום הוא לו,** ער וויל נאר געבן א געדאנק פון וואו ס'איז. ער זאגט אז ער

ר' יצחק: מאכט די מקדש זיין דארט. די גמרא זאגט, ס'קען זיין א ריזען אז א מענטש וויל דוקא מקדש זיין דארט, דארט האט א חבירה, וכדומה.

ר' יואל אשר: אבער טאמער ער זאגט אז **קדשה לי במקום פלוני** איז מקדש,

ר' יצחק: וואו איז זי איז? די זעלבע זאך פארקערט, אויב דער שליח לקבלה, אז זי מאכט א שליח.

דער זעלבער דין ביי שליח לקבלה

ר' יואל אשר: "וכן היא שאמרה לשלוחה קבל לי קידושי במקום פלוני" - אויך די פרוי קען מאכן א שליח אויף צו באקומען די קידושין. אויב זי זאגט "נאמיר עס אין מקום פלוני", און דער שליח איז געגאנגען און מקבל געווען "במקום אחר", **"אינה מקודשת".** אבער אויב זי זאגט צו אים נאר "הרי הבעל במקום פלוני", גיי נעמען, **"וקיבל לה במקום אחר הרי זו מקודשת מפני שמראה מקום היא לו"** - זי איז

ר' יצחק: נאר א מראה מקום. זי ווייזט אים איין מקום, זי ווייזט אים דעם מקום. אן אינטערעסאנטע לשון, יא? מ'נוצט עס אין די מליצה.

ר' יואל אשר: זי איז א מראה מקום.

דיגרעסיע: דער אויסדרוק "מראה מקום"

ר' יצחק: יא. מראה מקום. ווען איינער שרייבט א מראה מקום, מיינט ער צו זאגן דארט שטייט עס. איך מיין נישט אז איך וויל דווקא גיין דארט.

ר' יואל אשר: געווארן וואס מיר נוצן א גאנצע צייט אלס א מראה מקום איז נישט קיין פריערדיגע לשון. איך געדענק אז ס'שטייט נישט אין קיין... ניין, אבער איך זאג, ווען איינער זאגט "עיין שם ושם", ער רופט עס א מראה מקום. ס'איז א שפעטערדיגע אויסדרוק פון לעצטנס. ניין, איך געדענק אז ס'שטייט נישט אין קיין ראשונים.

ר' יצחק: איך געדענק אז ס'איז געווען א איד האט געלערנט מנחת חינוך, און דער מנחת חינוך שרייבט אסאך מאל "ומראה מקום אני לך", און ס'שטייט אין מ"מ. יענער איד האט נישט געוואוסט. ער האט געזאגט, ער האט געלערנט פון מנחת חינוך אז אמאל ווען מ'האט א קשיא, קען מען גיין ווייטער. פארוואס? ער האט געזאגט, ס'שטייט אסאך מאל אין מנחת חינוך, "איך האב אן עסק דא, מכל מקום אני לך" -

ר' יואל אשר: עניוועיס גיי איך ווייטער.

ר' יצחק: ס'איז שוין גוט צו זאגן א טשאוק אויך.

ר' יואל אשר: דער מנחת חינוך האט טאקע זייער ליב צו בלייבן אפן מיט קושיות, ער מוז נישט צומאכן די קושיות פאר ער גייט ווייטער.

ר' יצחק: זאגט ער, דער מיסטעיק איז אויך אמת.

הלכה: חזרה תוך כדי דיבור ביי קידושין

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"המקדש את האשה".** אויך,

ר' יצחק: וועלכע סארט תנאי האט ער גענוצט.

ר' יואל אשר: יעצט גייען מיר לערנען וועגן חזרה. מיר האבן שוין געלערנט אז חזרה ארבעט נישט. מיר האבן עס געלערנט לגבי תנאי, רייט? אז אפילו תוך כדי דיבור העלפט נישט. מיר האבן דאך שוין געלערנט אז אין תוך כדי דיבור האט זיך די זאך נאך נישט אינגאנצן געענדיגט. ניין, זיי האבן נישט געלערנט. ס'איז דא ווען מ'קען מאכן חזרה, אבער ביי קידושין קען מען נישט מאכן חזרה.

"המקדש את האשה וחזר בו מיד הוא או היא" - ער אדער זי האט צוריקגעצויגן. דאס הייסט, זי האט שוין געוויזן אז זי איז מסכים, און נאכדעם האט זי צוריקגעצויגן. **"אף על פי שחזרו בתוך כדי דיבור",** אפילו אויב די חזרה איז געווען תוך כדי דיבור, אין תוך כדי דיבור, זאגן שלום עליכם רבי ומורי. **"אין חזרתם כלום",** דאס הייסט, ס'איז נישט קיין חזרה. **"והרי היא מקודשת",** ס'איז גארנישט. דאס הייסט, מ'דארף א גט, מ'קען נישט צוריקציען. ס'איז דא זאכן וואס מ'קען צוריקציען,

ר' יצחק: ס'איז דא זאכן וואס מ'קען נישט צוריקציען. ס'איז דא וועגן דעם אויך א מחלוקת. ער זאגט אז דער רשב"ם זאגט אז דאס איז נאר א דין דרבנן, ווייל קידושין איז אן ערנסטע זאך. אבער אין די גמרא שטייט אזא כלל: **"כל התורה כולה תוך כדי דיבור כדיבור, חוץ ממגדף ועובד עבודה זרה, מקדש ומגרש".** ס'איז פיר זאכן. יא.

דיון: דער יסוד פון תוך כדי דיבור

ער ברענגט אז ס'איז דא אן אנדערע וואס איז מסביר אז נארמאל ווען א מענטש זאגט עפעס, מיינט ער עס נאכנישט ביז ער ענדיגט, ביז ער געבט זיך א סעקונדע. יא, איך האב עס טאקע געמיינט. איך רעד אסאך מאל אזוי, איך זאג אזוי, איך זאג אזוי, און נאכדעם, אה, ניין, ס'איז נישט.

ר' יואל אשר: מ'רופט עס לופטערן איידיעס. איך האב נאכנישט געזאגט, איך לופטער א געדאנק. לאמיר זען וויאזוי די שלמה גייען עס הערן, וויאזוי ס'איז א סעלט.

ר׳ יצחק: אבער אויף די ערנסטע זאכן, ס'איז א מגדף, ס'איז נישטא אזא זאך, אפשר איז מען מגדף, אפשר נישט.

ר׳ יואל אשר: אדער יא אדער ניין. איך וואלט געקענט טראכטן אז ס'איז אין די קאנטעקסט. ווייל מ'רעדט דאך דא **מקדש את האשה** מן המצב ווען ס'איז דא חופה וקידושין. ווייל אויב איז עס א חזרה גלייך, קען ער דאך זאגן "משטה אני בך", קען מען דאך עפעס זאגן, יא? מ'דארף וויסן ווי איינער ווי אויס מיט דעם.

ר׳ יצחק: אויב ס'איז דא קיין דיבור,

ר׳ יואל אשר: ס'איז א געוויסע דין. מ'האט אנגעכאפט א קאלטע פוס א רגע שפעטער, דאס העלפט נישט די חזרה.

ר׳ יצחק: אבער תוך כדי דיבור איז א געוויסע דין. אז איינער זאגט עדות למשל, זאגט ער, ער זאגט עדות, ער זאגט, "נע, נישט אמת." איז דאך א זאך ארבעט דאך די דיבור. אקעי. ניין, איך וואלט געקענט טראכטן אז ס'איז זאכן וואס מאכן א חלות. דאס הייסט, די ווערטער "הרי את מקודשת" מאכט איר מקודשת. דאס הייסט, צוריק, ס'איז דא א גט פאר דעם. ווען איך זאג אייביג אין פלעים, מער אז ס'איז דא וואס איך האב געזען.

קידושין על תנאי וביטול התנאי — חזקת "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות"

פתיחה: תוך כדי דיבור וחזרה

ר׳ יואל אשר: מ'האט אנגעכאפט א קאלטע פיס א רגע שפעטער, דאס העלפט נישט צו די חזרה.

ר׳ יצחק: אבער תוך כדי דיבור איז א געוויסע דין, אז איינער זאגט עדות למשל, ער זאגט עדות, זאגט ער, "נע, נישט אמת", דאס איז חזרה, ארבעט תוך כדי דיבור. אזוי איז עפעס א הלכה. אקעי. ניין, איך וואלט געקענט טראכטן אז ס'איז זאכן וואס מאכן א חלות. דאס הייסט, ביי קידושין, די ווערטער "הרי את מקודשת" מאכט די מקודשת. דאס הייסט, צוריק, ס'איז דא א גט פאר דעם. ווען איך זאג עדות, איז מער א סיסטעם אין פלעים. ס'איז נישט קיין זאך... איך קען זיכער לאמיר זאגן אז עדות זאגט עפעס א חלות, אבער ס'איז נישט א זאך מיין דיבור וואס ווערט עפעס. עבודה זרה, אז איך זאג "אלי אתה" פאר די גאטשקע, פשט יא, מ'קען נישט חוזר זיין. די זעלבע זאך ווען מענטשן זאגן א ברכה, מענטשן מיינען אז "ברוך שם כבוד מלכותו" איז א זאך, אז דאס איז א חזרה תוך כדי דיבור, ס'איז שטותים. "ברוך שם כבוד מלכותו" איז פשוט אז דו האסט געזאגט דעם אייבערשטנ'ס נאמען.

ר׳ יואל אשר: ס'איז א פיוס אזא.

ר׳ יצחק: ס'איז א משבח, נישט קיין פיוס אפילו. ס'ווערט אויס לבטלה. מ'קען עס רופן א פיוס, אבער ס'איז מער... האסט געזאגט לבטלה? זאגט ער, "השם יתברך, זאל ער געלויבט זיין". אבער ווען דער... איז טאקע, מ'טאר עס נישט טון לכתחילה, ווייל ס'איז דאך אלץ געזאגט אן א כוונה, אבער ס'איז נישט קיין חזרה, ס'איז נישט קיין קענסל, ס'איז נישט קיין... וויאזוי הייסט עס אין די קאמפיוטער? קאנטראל סאמטינג, יא? קאנטראל Z גייט צוריק. ס'איז נישט קיין קאנטראל Z.

ר׳ יואל אשר: איך זאג, אבער די אלע זאכן רעדט מען דאך אויך אין א מצב ווען למשל מגדף, יא? ער דארף דאך זיין עדים והתראה. ער הייבט אן זאגן די שעלד ווערטער, זאגט ער אים, "ס'איז דא דא צוויי עדים". איז פשט אז ווען דו ביסט געווען מגדף ביסטו געווען זייער שטארק אוועיר וואס דו טוסט. ווען אונז טראכטן פון חזרה, טאקע דער איבער טראכטן ווען אונז שוין אויף עפעס א מענטש וואס איז געווען אימפולסיווער און ער האט געזאגט עפעס, אה, ער האט געזאגט, "אוי, וואס דו האסט שוין געטראכט זאגן? אוי, ווי, געוואלד". דעמאלטס איז עס יא לכאורה, נישט נאר דאס הייסט חזרה, ס'הייסט אז דאס וואס איז געווען איז געווען א פליטת פה. אזוי ווי ס'שטייט דא, זאגט מען נישט אז ס'איז נישטא אזא זאך ווי א פליטת פה. פליטת פה איז דא. אבער ווען דו האסט געזאגט אז ס'איז געווען לעדזשיטעמעיט, ס'שטייט דארטן צוויי עדים, דעמאלטס קען שוין זיין קיין חזרה, ווייל דו האסט שוין יעצט א גט.

ר׳ יצחק: נאט שור.

ר׳ יואל אשר: אקעי. ווייטער.

הלכה ב׳: ביטול תנאי בקידושין — אפילו בלי עדים

ר׳ יואל אשר: וואס טוט זיך אזא זאך? ווייל ער מאכט א תנאי, און ער וויל מבטל זיין דעם תנאי. זייער גוט. **"המקדש על תנאי, וחזר אחר כמה ימים"**, ווען ער איז געקומען נאך אפאר טעג,

ר׳ יצחק: האט ער מבטל געווען דעם תנאי. דאס הייסט, דער תנאי איז נאך נישט נתקיים געווארן, ער זאגט "על מנת שאתן לך עד שלשים יום" וכדומה.

ר׳ יואל אשר: וואלט א מענטש געקענט טראכטן, אויב דער תנאי איז געווען ביי די קידושין און ס'איז געווען דארטן עדים, מ'קען נישט אזוי גרינג מבטל זיין. ניין, די הלכה איז, **"אף על פי שביטלו בינו לבינה שלא בפני עדים, בטל התנאי"**, ווייל דער תנאי סוף כל סוף איז צווישן זייער צוויי, זייער צוויי האבן די רעכט צו מבטל זיין דעם תנאי. די זעלבע זאך פארקערט, **וכן אם היה התנאי מן האשה**, וואס זיי זענען נאר מסכים על תנאי זה, און זי איז עס מבטל געווען בינו לבינה, איז אויך בטל התנאי.

ר׳ יצחק: מ'דארף אפילו נישט קיין עדים אויף די ביטול התנאי.

דער גרויסער חידוש: חשש ביטול התנאי

ר׳ יואל אשר: אבער דא קומט דאך ארויס אזא גרויסע חידוש, ווייל די עדים האבן געוואוסט אז די קידושין איז נאר על תנאי, און פלוצלינג טוישט זיך דא.

ר׳ יצחק: די עדים זענען נישט אויף די תנאי, די עדים זענען אויף די קידושין.

ר׳ יואל אשר: יא, יא, איך זע די נעקסטע שטיקל, אבער אדרעס די פראבלעם. ס'גייט דאך ברענגען מכשולות, יא? ווייל אסאך מאל קידושין וואס איז... זאגט דער רמב"ם, **לפיכך המקדש על תנאי**

וכנס סתם או בעל סתם, הרי זו צריכה גט אף על פי שלא נתקיים התנאי. פארוואס? ווייל איינמאל אונז ווייסן אז מ'קען מבטל זיין בינו לבינה, דארף מען אייביג מורא האבן אז אפשר דו מיינסט אז דער תנאי איז נישט נתקיים געווארן, אבער אפשר האבן זיי עס מבטל געווען, **שמא ביטל התנאי כשבעל או כשכנס.** ס'זעט אויס אז ביטול התנאי אפשר פעלט אפילו נישט אויס צו זאגן די ווערטער "איך בין מבטל די תנאי", נאר אפשר אויב זיי צוויי פארשטייען, זיי צוויי פארשטייען אז ווען מ'טוט דאס איז פשט אז מ'איז מבטל די תנאי.

ר' יצחק: איך ווייס נישט.

הלכה ג': קידושין בפחות מפרוטה — חזקת "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות"

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, די נעקסטע שטיקל גייט עס לכאורה נאך אויך ווייזן,

ר' יצחק: וכן המקדש בפחות מפרוטה או במלוה,

ר' יואל אשר: א זאך וואס ס'איז נישט געווען קידושין, **אבל וחזר ובעל סתם בפני עדים,** ער מיינט סתם געמאכט ייחוד פון ביאה בפני עדים, **צריכה גט.** פארוואס? ווייל **אונז זענען חושש שעל בעילה זו סמך,** אז ער טראכט יעצט אז ער איז יעצט מקדש מיט די ביאה, **לא על אותן הקידושין הפסולין.** פארוואס זאל מען טראכטן אזא זאך? ווייל ער האט דאך געמאכט א ביאה. וואס איז די אנדערע אפציע צו זאגן? אז ס'איז געווען סתם א ביאה,

ר' יצחק: אזא לבטלה'דיגע ביאה?

ר' יואל אשר: ביאת זנות. איז חזקה, אונז האבן א חזקה, אזוי רעדט מען פון צוויי ערליכע אידן, איז א חזקה **שאין אדם מישראל הכשרים עושה בעילתו בעילת זנות.** אזא ערליכער איד, ס'איז אינטערעסאנט ווייל ער זאגט עס דא אויף

ר' יצחק: די מאן אזוי ווי,

ר' יואל אשר: איך מיין אז אסאך מאל שטייט דאס "אין

ר' יצחק: אדם עושה בעילתו בעילת זנות",

ר' יואל אשר: אבער **והרי בידו לעשותה בעילת מצוה.**

בעילת מצוה — די ביאה וואס מאכט קידושין

ר' יצחק: ס'איז דאך בידו טאקע צו מאכן אז זי זאל ווערן יעצט מקודשת בביאה. דער רמב"ם זאגט עפעס אזוי, די ביאה קען זיין א גרויסע מצוה, איך מיין מ'קומט פעטש פאר דעם פון רב, אבער ס'איז א גרויסע מצוה,

ר' יואל אשר: בעילת מצוה, ס'איז די ביאה וואס מאכט די קידושין.

ר' יצחק: מ'קען מאכן אויף דעם די ברכה. אפילו בעילת מצוה, בעילת מצוה איז א נאמען פאר די ערשטע ביאה, און וועלכע ברכה מאכט מען? שבע ברכות? בקיצור, ס'איז א מצוה. זאגט מען מצוה, דאך זייער אסאך מצוות, יא? בקיצור, ס'קען דאך זיין א מצוה, און די מצוה איז אויך נישט נאר א מצוה, ס'קען מתיר זיין ביאה, נישט עובר זיין אויף "לא יהיה קדש", "לא תהיה קדשה", סארי.

לכאורה, לויט דעם רמב"ם, תלוי אין אונזער מחלוקת דעמאלטס, אז על כל פנים, ס'איז דאך נישט זנות, ס'איז נישט קיין וועג.

ר' יואל אשר: און פארוואס זאל מען זאגן אז דער איד, ער גייט מאכן "שוויא כתרנגולא בעבידתא"?

הלכה ד': מחלוקת גאונים מיט'ן רמב"ם — ווען גילט די חזקה?

ר' יואל אשר: זייער גוט. **"מי יתן ואדע מהיכן תלמודו של זה,**

ר' יצחק: כיצד יעלה על הדעת לומר שכל אדם שבא על פנויה הוא איסור? הרי אנו אומרים 'אדם עושה בעילתו בעילת זנות'?" דאס איז וואס דער רמב"ם האט אריינגעפרעגט די קשיא.

דער רמב"ם'ס תירוץ: "ישראל הכשרים" און "דרך זנות"

ר' יואל אשר: און דער רמב"ם זאגט אז אין הכי נמי, ס'איז נאר אויב ס'איז נישט ביאה דרך זנות. אויב זעט מען עפעס אזא יונגל

ר' יצחק: און מיידל איז באהאלטן,

ר' יואל אשר: איז דאס אזוי ווי זיי

ר' יצחק: ווייסן אז זיי טוען טראבל. ער זאגט עפעס אזא לשון אין זיין תשובה, אז אויב מען זעט א מענטש פירט זיך מנהג אישות, נישט מנהג זנות, ער האט חתונה, ער וואוינט מיט איר אין א הויז, דעמאלטס זאגט מען אויף אים אז "אין אדם שם ממונו בזנות מתכוון". ס'איז א חזקה. אבער ער פרעגט, יענער האט אים געפרעגט א קשיא, וויאזוי קען זיין "שוויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות"? זאגט ער, די רבנן איז שולדיג, נישט דער מענטש טוט עס. עניוועיס, זאגט דער רמב"ם, ווען איז די חזקה? **"עד שיתברר שנוהג בביאה דרך זנות".** דעמאלטס זאגט מען נישט קיין חזקה, און דער רמב"ם זאגט,

ר' יואל אשר: ווייל יעדער איינער לויפט, ווייל די רגלים לדבר פארקערט פון דעם. אבער ס'איז נישט קלאר וואס דער ישראל איז. ס'איז דא צוויי זאכן. איינס איז אזוי איז "אדם ישראל לא כשרים". אויב זעען מיר אז ער איז מזלזל אין מצוות, קען מען דאך זאגן אז ער איז מזלזל אין נאך א מצוה.

מפורש'ע מחלוקת גאונים מיט'ן רמב"ם

ר' יצחק: אבער דארפסט געדענקען אז דאס איז א מפורש'ע רמב"ם אין הלכות גירושין פרק י', וואס דער רמב"ם ברענגט אז ס'איז געווען מקצת גאונים, האבן טאקע געזאגט דאס, אז יעדער איש, דער בעל לפני עדים, דארף א גט. און דער רמב"ם האט שטארק מחלוקת אויף דעם דארט. ס'איז דא א מפורש'ע מחלוקת גאונים מיט'ן רמב"ם, ווי ווייט גייט טאקע די חזקה דא? ווען דער רמב"ם האט דא אריינגעלייגט דעם כלל פון "ישראל הכשרים", מיינט ער אויך "בהבלעה שולט זיי יעצט". קען עס סתם, ס'הייסט ער האט געמאכט א חתונה. קען, דו געדענקסט דאך אמאל פלעגט מען מאכן קידושין, שפעטער די חתונה. פאר דעם מענטש האט ער געמאכט א חתונה. ביי די חתונה איז ער געווען עדים, ער האט געסערוויט טשיקען ביי די שמחת חתן וכלה.

ר' יואל אשר: אה, ער וואלט דאך פאר אנדערש, ער איז דאך געווען א מקדש, נאר ער האט נישט געוואוסט די הלכה פון פחות מפרוטה.

ר' יצחק: וואטעווער, ער האט יא געוואוסט. ער האט נישט געוואוסט א פראבלעם.

ר' יואל אשר: ער האט נישט געוואוסט אז ער איז א שעריף ס'איז א פאנטשער.

ר' יצחק: ער האט נישט געוואוסט, ער האט נישט געוואוסט אז ס'מיינט נישט סתם אז מ'זעט א מענטש איז בועל, זאגט מען אז ס'איז בועל קידושין. ס'מוז זיין אויף אן אופן וואס נארמאל

ר' יואל אשר: ס'איז נישט א בארדיטשובער מעשה, ס'איז עפעס א...

ר' יצחק: ס'איז געווארן פון א גליון אין בארדיטשובער. מ'דארף וויסן, די פוסקים האבן פארשידענע... אמאל זאגן זיי אזוי, אמאל אזוי, אבער דאס איז שוין נאך א נושא.

קשיא: וואס אויב ער האט געמאכט א טעות?

ער פרעגט א קשיא, וואס איז אז מ'האט געמאכט א טעות? ס'איז זייער אינטערעסאנט. דאס זאגט ער. למשל, אויב א מענטש האט געמאכט א קידושין וואס די רבנים ווייסן אז ס'איז נישט געווען כשר, אבער א נארמאלער מענטש ווייסט נישט, קען מען לכאורה נישט זאגן די חזקה, ווייל ער האט נישט קיין כונה פון... פארשטייסטו זיך אזוי?

ר' יואל אשר: רייט, פון ביהול השם קריז'ן.

ר' יצחק: איך געדענק אזוי שטייט טאקע אין דראמא.

ר' יואל אשר: ס'וואלט געקענט איינעם איינפאלן א בריסקער, אז יעדע מאל א חתן איז בויל זיין כלה, זאל ער אויך אינזין האבן אז ער איז מקדש בביהול אויפ'ן דעת אז עפעס האט נישט געטויגט.

ר' יצחק: פארוואס וואלט עס נישט טויגן? ס'איז טויג. שוין, עד כאן פרק ז'.

Generated by Shiur Upload Automation